
Matters of Principle

Codes on the independence
and impartiality of the judiciary

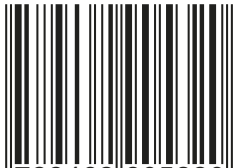

JUDGES FOR JUDGES

ISBN 978-94-6290-532-0

9 789462 905320 >

eleven
international publishing

Matters of Principle

Matters of Principle

Codes on the independence and impartiality of the judiciary

JUDGES FOR JUDGES

Judges for Judges is an independent and non-political Dutch foundation established in 1998 which seeks to promote the independence of the judiciary.

It has been set up to support fellow judges abroad who are threatened or put under pressure in the execution of their profession.

---

eløven

international publishing

Published, sold and distributed by Eleven International Publishing

P.O. Box 85576

2508 CG The Hague

The Netherlands

Tel.: +31 70 33 070 33

Fax: +31 70 33 070 30

e-mail: sales@elevenpub.nl

www.elevenpub.com

Sold and distributed in USA and Canada

Independent Publishers Group

814 N. Franklin Street

Chicago, IL 60610, USA

Order Placement: +1 800 888 4741

Fax: +1 312 337 5985

orders@ipgbook.com

www.ipgbook.com

Eleven International Publishing is an imprint of Boom uitgevers
Den Haag.

ISBN 978-94-6290-532-0

© 2019 The authors | Eleven International Publishing

This publication is protected by international copyright law.
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced,
stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by
any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or
otherwise, without the prior permission of the publisher.

Printed in the Netherlands

Foreword

Principles and standards regarding judicial independence and integrity are key guidelines for all democratic societies.

But they are essential tools for judges and lawyers when carrying out their functions and hence contribute to a system based on division of power, rule of law and democratic standards.

Without fundamental principles for judicial independence, there is no way the judicial system can guarantee the rule of law, justice and human rights.

My broad experience as a judge in an international tribunal (the Inter-American Court of Human Rights) confirmed what I already thought, that is that the key lies in fundamental international standards. The specific norms applicable in each case will follow from these standards and specific rules will vary. However, if a tribunal or judge is not clear about their own fundamental orientation along with the guiding principles, the ‘product’ will not strengthen the rule of law.

The universal principles contained in the first two documents of this publication are the Basic Principles regarding the Independence of the Judiciary adopted in 1985 by the General Assembly of the United Nations and the Bangalore Principles of Judicial Conduct adopted at the meeting of Chief Justices held in the Hague in 2002.

Both pieces are imperative for guiding and orienting judicial independence and integrity and both are essential in my efforts to fulfil my mandate as Special Rapporteur.

FOREWORD

However, it is now time for the Basic Principles, which were adopted more than three decades ago, to be updated and expanded. For instance, they need to include guidelines regarding judicial councils and awareness of the increasing number of new threats and challenges to judicial independence such as corruption and organized crime.

During the last session of the Human Rights Council in Geneva (June 2018), I therefore publicly invited all States to consider promoting the updating and development of the 1985 Basic Principles and to take into account the important development of the Bangalore Principles on judicial conduct.

Diego García-Sayán,
Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers

Preface to the third edition of Matters of Principle

A.3 Even with statutory guarantees of judicial independence, ruling in an independent fashion is also a state of mind. It involves know-how and behaviours that must be taught, cultivated and developed throughout an entire career. Compendium of the Judiciary's Ethical Obligations, French Supreme Council of the Judiciary¹

The preamble of the UN Basic Principles on the Independence of the Judiciary² underlines that citizens have the right to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law as judges are charged with the ultimate decision over life, freedoms, rights, duties and property of citizens. A huge responsibility and therefore it is obvious – as the preamble of the Bangalore Principles of Judicial Conduct³ points out - that it is essential that judges, individually and collectively, respect and

---

1 Or as in the original French text: *A.3 Si l'indépendance des magistrats est garantie statutairement, dire le droit de manière indépendante est également un état d'esprit, un savoir-être et un savoir-faire qui doivent être enseignés, cultivés et approfondis tout au long de la carrière. Recueil des obligations déontologiques des magistrats, 2010, Conseil supérieur de la magistrature.*

2 See p. 1.

3 See p. 7.

honour judicial office as a public trust and strive to enhance and maintain confidence in the judicial system.

Now more than ever we realise that democracy under the rule of law and public confidence in the judicial system is never a given. As the late Dutch senator Willem Witteveen said: *‘The rule of law is not a peaceful property, a house in which we can sleep serenely.’*⁴

Six years ago, in 2012, Judges for Judges published its first edition of this powerful little book ‘Matters of Principle’. Subsequently, we have used it as a starting point for discussions with fellow judges in The Netherlands and all around the world. Ruling in an independent way is – as the French compendium states – indeed *‘also a state of mind’* which requires constant reflection and fine-tuning.

In this respect the foundation Judges for Judges hopes this book will prove to be a useful tool and is grateful to Eleven International Publishing for making the third edition possible.

Tamara Trotman
Chair of the foundation Judges for Judges

The Hague, December 2018

---

4 Proceedings of the Senate (Handelingen EK, Staat van de rechtsstaat, 11 March 2014, EK 2013-2014, 22-5-21.

The independence of the judiciary and the independence and impartiality of judges and magistrates are achievements which require the maintenance of constant vigilance.

They are a basic guarantee of the pre-eminence of democracy and the rule of law as well as a pre-requisite for the enjoyment of civil, political, economic, social and cultural rights. Two important elements in the achievement of these goals are the active work of judges' associations like Judges for Judges and the diffusion of international instruments and standards.

The prime importance of this handbook is the promotion of the judicial role in the protection of human rights. This can be achieved through the continuing education of judges in international human rights law and the promotion of the coordination of their professional efforts to promote and improve their independence.

Gabriela Knaul

*UN Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers
(2009–2015)*

Being a judge is not easy. It never was. A judge has to decide in disputes. Often disputes that have a heavy emotional impact on the concerned parties. Sometimes on society as a whole.

The judge is requested to deal with these disputes, strictly independently and impartially with regard to the concerned parties, be they private persons or the state. The foundation of this structure is the confidence of the public in the independence and the impartiality of the judge. Without that, a legitimate judiciary cannot survive. So therefore, in the course of history, principles have been developed. Principles regarding society's treatment of judges. And principles on the way judges should deal with society, in their professional and private capacities. Unfortunately, judges can be victimized as a result of breaches of these principles, while undertaking their professional responsibilities. Their independence can be threatened as a result of their judicial decisions. Penalties encountered can include dismissal, imprisonment and even murder. When these circumstances arise society suffers. The Rule of Law is not pre-eminent. Society is seldom capable of redressing this situation and restoring the judge to his independent position. Who will support those brave judges who maintain their independence notwithstanding the pressure put on them? Fellow judges could and indeed they should! As colleagues they will be able to understand the problems with which these threatened or persecuted judges are confronted . And they should raise their voices loud and clear, with this booklet "Matters of Principle" in their hand.

Gerritjan van Oven

Chair of the foundation Judges for Judges (2009-2013)

Independence, impartiality, integrity and professionalism are the core values of the judiciary. Although these values have not changed, society has. Modern society is characterized by an intensified scrutiny by the media and the citizens and a general decline of respect for public authority.

The judiciary needs to respond to these developments by showing society more explicitly that there are rules and regulations in place that safeguard the independence, impartiality and integrity of the judiciary and the judicial organisation. In the Netherlands the Judiciary (the Council for the Judiciary and the Courts) is planning to reinforce the core values of the judiciary by developing standards of conduct. These standards of conduct will take into account the standards that have been developed within the United Nations, the Council of Europe and the European Network of Councils for the Judiciary and which are published in this compilation. The existing national guidelines on impartiality and ancillary positions and the code of conduct for judges and court staff (all of which are included in this publication as well) will be updated and integrated in these new standards. However, the adoption of the standards and the monitoring of compliance with these standards is not the main objective. The real objective is to raise awareness among judges for judicial ethics.

I hope that this publication will contribute to this awareness and inspires you to reflect on the core values and the role and responsibilities we all bear in this regard.

Erik van den Emster

Chairman of the Netherlands Council for the Judiciary (2008-2013)

On 25 June 2012, during the 20th session of the Human Rights Council in Geneva, Gabriela Knaul, the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers, presented the first edition of Matters of Principle. It is with great pride that I now present the second, revised, edition of this powerful little book.

As the previous chair of Judges for Judges Van Oven wrote in his introduction: “being a judge is not easy”. He is quite right! Society expects a lot of judges and it should never be forgotten that the external independence of judges is not a prerogative or privilege granted in judges’ own interest, but in the interest of the rule of law and of persons seeking and expecting impartial justice.¹ So, let this book outlining the principles serve as a mirror in which one’s own conduct as a judge is reflected and as a yardstick against which one can measure in how far societies truly enable their judges to perform their judicial functions in an independent and impartial manner. When democracy and fundamental freedoms are in peril, a judge’s reserve may yield to the duty to speak out.² In theory, the UN Basic Principles on the Independence of the Judiciary apply globally. Unfortunately however, there is sometimes a huge gap between word and deed. I therefore make this appeal: let us show true solidarity towards our brave colleagues all over the world who perform their judicial functions with utmost personal and professional courage.

Tamara Trotman

Chair of the foundation Judges for Judges

---

1 Recommendation CM/REC (2010)12, §11, p. 19.

2 ENCJ: Judicial Ethics Report 2009-2010 on Reserve and Discretion, p. 42.

Every year we welcome numerous delegations from Judiciaries all over the world at the Council for the Judiciary. The previous publication of Matters of Principle was often used to explain the core values of the judiciary in the Netherlands: independence, impartiality, integrity and professionalism. I believe that these principles are universal for every judge.

How do you translate these values into concrete guidelines adopted to modern day society? In 2012, the Judges for Judges association published the first version of Matters of principle to address this question. This publication of Matters of Principle was a great success. New laws on the position of judges (2012), on the reform of the judicial map (2013) as well as the new procedure for recruitment, selection and training of judges demanded an update of the first national guidelines. Moreover, in the past years, the judiciary worked on Guidelines for impartiality and ancillary positions in the judiciary based on existing codes and the international codes. This new Guideline is now incorporated in this publication.

To safeguard the fundamental values only by rules and regulation is not sufficient. As my predecessor said, at the core of these new guidelines lies the principle to raise awareness among judges for judicial ethics. The challenge lies in the implementation so that these values become part of the daily practice of judges. I hope that this renewed publication will inspire judges everywhere to use this document as a tool to further discuss application of the universal values of the judiciary.

Frits Bakker

Chairman of the Netherlands Council for the Judiciary (2013-2018)

Table of Contents

I INTERNATIONAL CODES

United Nations:

Basic principles on the independence of the judiciary	1
Independence of the judiciary	3
Freedom of expression and association	4
Qualifications, selection and training	5
Conditions of service and tenure	5
Professional secrecy and immunity	6
Discipline, suspension and removal	6

The Bangalore Principles of Judicial Conduct	7
Preamble	8
Value 1: Independence	10
Value 2: Impartiality	11
Value 3: Integrity	12
Value 4: Propriety	13
Value 5: Equality	16
Value 6: Competence and Diligence	17
Implementation	18

II EUROPEAN CODES

Recommendation CM/Rec (2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities	19
Chapter I - General aspects	23
Chapter II – External independence	24
Chapter III – Internal independence	26
Chapter IV – Councils for the judiciary	27
Chapter V – Independence, efficiency and resources	28
Chapter VI - Status of the judge	30
Chapter VII – Duties and responsibilities	33
Chapter VIII – Ethics of judges	35

ENCJ Working Group Judicial Ethics Report 2009-2010	
Judicial Ethics: Principles, Values and Qualities	37
Introduction	38
PART 1 - The values/merits	39
Independence	39
Integrity	40
Impartiality	41
Reserve and discretion	42
Diligence	44
Respect and the ability to listen	45
Equality of treatment	46
Competence	47
Transparency	47
PART II : The qualities or virtues of a judge	48
Wisdom	48
Loyalty	49
Humanity	50
Courage	50
Seriousness and prudence	51
Work	51
Listening and communication	52
<hr/>	
Magna Carta of Judges (Fundamental Principles)	
Consultative Council of European Judges (CCJE)	53
Introduction	54
Rule of law and justice	54
Judicial Independence	54
Guarantees of independence	55
Body in charge of guaranteeing independence	56
Access to justice and transparency	56
Ethics and responsibility	57
International courts	58

III DUTCH CODES

Introduction Dutch codes

Inleiding Nederlandse teksten	59
Introduction Dutch codes	60
Inleiding Nederlandse teksten	61

Council for the Judiciary:

Code of Conduct for Judicial Personnel

Raad voor de rechtspraak: Gedragscode Rechtspraak	63
Impartiality, independence	64
Onpartijdigheid, onafhankelijkheid	65
Incorruptibility	66
Professionalism	66
Onkreukbaarheid	67
Professionaliteit	67

NVvR Judges Code

NVvR-rechterscode	69
1 Introduction and preliminary principles	70
1 Aanleiding en achtergrond	71
2 Codes of Conduct for judges	78
2 Gedragsnormen van de rechter	79
3 Preconditions for the judge's best possible performance	100
3 Randvoorwaarden voor het optimaal functioneren van de rechter	101

Guidelines for impartiality and ancillary positions in the judiciary

Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties in de rechtspraak	107
--	------------

1 Introduction and scope	108
Inleiding en kader	109
1.1 Introduction	108
Inleiding	109
1.2 Important definitions	110
Belangrijke begrippen	111

TABLE OF CONTENTS

1.3	Genesis and revision of the guidelines	116
	Totstandkoming en herziening van de leidraden	117
1.4	Purpose of the guidelines	120
	Doel van de leidraad	121
1.5	Purpose of the guidelines and their internal and external effect	122
	Doelstelling van de leidraad en de interne en externe werking ervan	123
1.6	Status and scope of the guidelines	126
	Status en werkingsfeer van de leidraad	127
1.7	Definitions	128
	Definities	129
2	Principles	140
	Uitgangspunten	141
3	Recommendations	144
	Aanbevelingen	145
3.1	Family and relatives	144
	Gezins- en familieverbanden	145
3.2	Acquaintances	148
	Kennissenkring	149
3.3	The desirability of ancillary positions in general	152
	Wenselijkheid van nevenfuncties algemeen	153
3.4	Ancillary positions of the judge	154
	De nevenfuncties van de rechter	155
3.5	Additional jobs entrusted to judicial officers by statute	158
	Door de wet aan rechterlijke ambtenaren opgedragen nevenbetrekkingen	159
3.6	Other ancillary positions	160
	Overige nevenfuncties	161
3.7	Manner of handling remuneration of additional jobs	168
	Wijze van omgaan met de bezoldiging van nevenbetrekkingen	169

3.8	Reporting requirement in respect of current and previous additional jobs or primary jobs	172
	Meldplicht ten aanzien van huidige en vroegere neven- dan wel hoofdbetrekkingen	173
3.9	Ancillary positions of court staff	178
	De nevenfuncties van gerechtsambtenaren	179
3.10	Primary and ancillary positions of the current or former spouse, current or former partner, or close blood and other relatives	180
	De (neven)functies van de (vroegere) echtgenoot, (ex)partner of nauwe bloed- en aanverwanten	181
3.11	Previous employment	184
	De voormalige werkkring	185
3.12	Earlier involvement in a case or with parties	186
	Eerdere bemoeienis met een zaak of met partijen	187
3.13	The substitute judge	190
	De rechter-plaatsvervanger	191
3.14	Judicial officer in training who is also a substitute judge	194
	De rechterlijk ambtenaar in opleiding (raio) die rechter-plaatsvervanger is	195
3.15	Recommendation to courts regarding further promotion of impartiality	196
	Aanbeveling aan de gerechten betreffende verdere bevordering van de onpartijdigheid	197

United Nations: Basic principles on the independence of the judiciary

---

(Adopted by the Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders held at Milan from 26 August to 6 September 1985 and endorsed by General Assembly resolutions 40/32 of 29 November 1985 and 40/146 of 13 December 1985)

Whereas in the Charter of the United Nations the peoples of the world affirm, inter alia, their determination to establish conditions under which justice can be maintained to achieve international co-operation in promoting and encouraging respect for human rights and fundamental freedoms without any discrimination,

Whereas the Universal Declaration of Human Rights enshrines in particular the principles of equality before the law, of the presumption of innocence and of the right to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law,

Whereas the International Covenants on Economic, Social and Cultural Rights and on Civil and Political Rights both guarantee the exercise of those rights, and in addition, the Covenant on Civil and Political Rights further guarantees the right to be tried without undue delay,

Whereas frequently there still exists a gap between the vision underlying those principles and the actual situation,

Whereas the organization and administration of justice in every country should be inspired by those principles, and efforts should be undertaken to translate them fully into reality,

Whereas rules concerning the exercise of judicial office should aim at enabling judges to act in accordance with those principles,

Whereas judges are charged with the ultimate decision over life, freedoms, rights, duties and property of citizens,

Whereas the Sixth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, by its resolution 16, called upon the Committee on Crime Prevention and Control to include among its priorities the elaboration of guidelines relating to the

independence of judges and the selection, professional training and status of judges and prosecutors,

Whereas it is, therefore, appropriate that consideration be first given to the role of judges in relation to the system of justice and to the importance of their selection, training and conduct.

The following basic principles, formulated to assist Member States in their task of securing and promoting the independence of the judiciary should be taken into account and respected by Governments within the framework of their national legislation and practice and be brought to the attention of judges, lawyers, members of the executive and the legislature and the public in general. The principles have been formulated principally with professional judges in mind, but they apply equally, as appropriate, to lay judges, where they exist.

Independence of the judiciary

1. The independence of the judiciary shall be guaranteed by the State and enshrined in the Constitution or the law of the country. It is the duty of all governmental and other institutions to respect and observe the independence of the judiciary.
2. The judiciary shall decide matters before them impartially, on the basis of facts and in accordance with the law, without any restrictions, improper influences, inducements, pressures, threats or interferences, direct or indirect, from any quarter or for any reason.
3. The judiciary shall have jurisdiction over all issues of a judicial nature and shall have exclusive authority to decide whether an issue submitted for its decision is within its competence as defined by law.

4. There shall not be any inappropriate or unwarranted interference with the judicial process, nor shall judicial decisions by the courts be subject to revision. This principle is without prejudice to judicial review or to mitigation or commutation by competent authorities of sentences imposed by the judiciary, in accordance with the law.
5. Everyone shall have the right to be tried by ordinary courts or tribunals using established legal procedures. Tribunals that do not use the duly established procedures of the legal process shall not be created to displace the jurisdiction belonging to the ordinary courts or judicial tribunals.
6. The principle of the independence of the judiciary entitles and requires the judiciary to ensure that judicial proceedings are conducted fairly and that the rights of the parties are respected.
7. It is the duty of each Member State to provide adequate resources to enable the judiciary to properly perform its functions.

Freedom of expression and association

8. In accordance with the Universal Declaration of Human Rights, members of the judiciary are like other citizens entitled to freedom of expression, belief, association and assembly; provided, however, that in exercising such rights, judges shall always conduct themselves in such a manner as to preserve the dignity of their office and the impartiality and independence of the judiciary.

9. Judges shall be free to form and join associations of judges or other organizations to represent their interests, to promote their professional training and to protect their judicial independence.

Qualifications, selection and training

10. Persons selected for judicial office shall be individuals of integrity and ability with appropriate training or qualifications in law. Any method of judicial selection shall safeguard against judicial appointments for improper motives. In the selection of judges, there shall be no discrimination against a person on the grounds of race, colour, sex, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or status, except that a requirement, that a candidate for judicial office must be a national of the country concerned, shall not be considered discriminatory.

Conditions of service and tenure

11. The term of office of judges, their independence, security, adequate remuneration, conditions of service, pensions and the age of retirement shall be adequately secured by law.
12. Judges, whether appointed or elected, shall have guaranteed tenure until a mandatory retirement age or the expiry of their term of office, where such exists.
13. Promotion of judges, wherever such a system exists, should be based on objective factors, in particular ability, integrity and experience.
14. The assignment of cases to judges within the court to which they belong is an internal matter of judicial administration.

Professional secrecy and immunity

15. The judiciary shall be bound by professional secrecy with regard to their deliberations and to confidential information acquired in the course of their duties other than in public proceedings, and shall not be compelled to testify on such matters.
16. Without prejudice to any disciplinary procedure or to any right of appeal or to compensation from the State, in accordance with national law, judges should enjoy personal immunity from civil suits for monetary damages for improper acts or omissions in the exercise of their judicial functions.

Discipline, suspension and removal

17. A charge or complaint made against a judge in his/her judicial and professional capacity shall be processed expeditiously and fairly under an appropriate procedure. The judge shall have the right to a fair hearing.
The examination of the matter at its initial stage shall be kept confidential, unless otherwise requested by the judge.
18. Judges shall be subject to suspension or removal only for reasons of incapacity or behaviour that renders them unfit to discharge their duties.
19. All disciplinary, suspension or removal proceedings shall be determined in accordance with established standards of judicial conduct.
20. Decisions in disciplinary, suspension or removal proceedings should be subject to an independent review. This principle may not apply to the decisions of the highest court and those of the legislature in impeachment or similar proceedings.

The Bangalore Principles of Judicial Conduct

The Bangalore Draft Code of Judicial Conduct 2001 adopted by the Judicial Group on Strengthening Judicial Integrity, as revised at the Round Table Meeting of Chief Justices held at the Peace Palace, The Hague, The Netherlands, November 25-26, 2002. See for the commentary (2007): www.unodc.org/documents/corruption/publications_unodc_commentary-e.pdf

Preamble

Whereas the Universal Declaration of Human Rights recognizes as fundamental the principle that everyone is entitled in full equality to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal, in the determination of rights and obligations and of any criminal charge.

Whereas the International Covenant on Civil and Political Rights guarantees that all persons shall be equal before the courts, and that in the determination of any criminal charge or of rights and obligations in a suit at law, everyone shall be entitled, without undue delay, to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law.

Whereas the foregoing fundamental principles and rights are also recognized or reflected in regional human rights instruments, in domestic constitutional, statutory and common law, and in judicial conventions and traditions.

Whereas the importance of a competent, independent and impartial judiciary to the protection of human rights is given emphasis by the fact that the implementation of all the other rights ultimately depends upon the proper administration of justice.

Whereas a competent, independent and impartial judiciary is likewise essential if the courts are to fulfil their role in upholding constitutionalism and the rule of law.

Whereas public confidence in the judicial system and in the moral authority and integrity of the judiciary is of the utmost importance in a modern democratic society.

Whereas it is essential that judges, individually and collectively, respect and honour judicial office as a public trust and strive to enhance and maintain confidence in the judicial system.

Whereas the primary responsibility for the promotion and maintenance of high standards of judicial conduct lies with the judiciary in each country.

And whereas the United Nations Basic Principles on the Independence of the Judiciary are designed to secure and promote the independence of the judiciary, and are addressed primarily to States.

The following Principles are intended to establish standards for ethical conduct of judges. They are designed to provide guidance to judges and to afford the judiciary a framework for regulating judicial conduct. They are also intended to assist members of the executive and the legislature, and lawyers and the public in general, to better understand and support the judiciary. These principles presuppose that judges are accountable for their conduct to appropriate institutions established to maintain judicial standards, which are themselves independent and impartial, and are intended to supplement and not to derogate from existing rules of law and conduct which bind the judge.

Value 1: Independence

Principle:

Judicial independence is a pre-requisite to the rule of law and a fundamental guarantee of a fair trial. A judge shall therefore uphold and exemplify judicial independence in both its individual and institutional aspects.

Application:

- 1.1 A judge shall exercise the judicial function independently on the basis of the judge's assessment of the facts and in accordance with a conscientious understanding of the law, free of any extraneous influences, inducements, pressures, threats or interference, direct or indirect, from any quarter or for any reason.
- 1.2 A judge shall be independent in relation to society in general and in relation to the particular parties to a dispute which the judge has to adjudicate.
- 1.3 A judge shall not only be free from inappropriate connections with, and influence by, the executive and legislative branches of government, but must also appear to a reasonable observer to be free therefrom.
- 1.4 In performing judicial duties, a judge shall be independent of judicial colleagues in respect of decisions which the judge is obliged to make independently.
- 1.5 A judge shall encourage and uphold safeguards for the discharge of judicial duties in order to maintain and enhance the institutional and operational independence of the judiciary.

- 1.6 A judge shall exhibit and promote high standards of judicial conduct in order to reinforce public confidence in the judiciary which is fundamental to the maintenance of judicial independence.

Value 2: Impartiality

Principle:

Impartiality is essential to the proper discharge of the judicial office. It applies not only to the decision itself but also to the process by which the decision is made.

Application:

- 2.1 A judge shall perform his or her judicial duties without favour, bias or prejudice.
- 2.2 A judge shall ensure that his or her conduct, both in and out of court, maintains and enhances the confidence of the public, the legal profession and litigants in the impartiality of the judge and of the judiciary.
- 2.3 A judge shall, so far as is reasonable, so conduct himself or herself as to minimise the occasions on which it will be necessary for the judge to be disqualified from hearing or deciding cases.
- 2.4 A judge shall not knowingly, while a proceeding is before, or could come before, the judge, make any comment that might reasonably be expected to affect the outcome of such proceeding or impair the manifest fairness of the process. Nor shall the judge make any comment in public or otherwise that might affect the fair trial of any person or issue.

2.5 A judge shall disqualify himself or herself from participating in any proceedings in which the judge is unable to decide the matter impartially or in which it may appear to a reasonable observer that the judge is unable to decide the matter impartially. Such proceedings include, but are not limited to, instances where

2.5.1 the judge has actual bias or prejudice concerning a party or personal knowledge of disputed evidentiary facts concerning the proceedings;

2.5.2 the judge previously served as a lawyer or was a material witness in the matter in controversy; or

2.5.3 the judge, or a member of the judge's family, has an economic interest in the outcome of the matter in controversy;

Provided that disqualification of a judge shall not be required if no other tribunal can be constituted to deal with the case or, because of urgent circumstances, failure to act could lead to a serious miscarriage of justice.

Value 3: Integrity

Principle:

Integrity is essential to the proper discharge of the judicial office.

Application:

- 3.1 A judge shall ensure that his or her conduct is above reproach in the view of a reasonable observer.
- 3.2 The behaviour and conduct of a judge must reaffirm the people's faith in the integrity of the judiciary. Justice must not merely be done but must also be seen to be done.

Value 4: Propriety

Principle:

Propriety, and the appearance of propriety, are essential to the performance of all of the activities of a judge.

Application:

- 4.1 A judge shall avoid impropriety and the appearance of impropriety in all of the judge's activities.
- 4.2 As a subject of constant public scrutiny, a judge must accept personal restrictions that might be viewed as burdensome by the ordinary citizen and should do so freely and willingly. In particular, a judge shall conduct himself or herself in a way that is consistent with the dignity of the judicial office.
- 4.3 A judge shall, in his or her personal relations with individual members of the legal profession who practise regularly in the judge's court, avoid situations which might reasonably give rise to the suspicion or appearance of favouritism or partiality.
- 4.4 A judge shall not participate in the determination of a case in which any member of the judge's family represents a litigant or is associated in any manner with the case.
- 4.5 A judge shall not allow the use of the judge's residence by a member of the legal profession to receive clients or other members of the legal profession.
- 4.6 A judge, like any other citizen, is entitled to freedom of expression, belief, association and assembly, but in exercising such rights, a judge shall always conduct himself or herself in such a manner as to preserve the dignity of the judicial office and the impartiality and independence of the judiciary.

- 4.7 A judge shall inform himself or herself about the judge's personal and fiduciary financial interests and shall make reasonable efforts to be informed about the financial interests of members of the judge's family.
- 4.8 A judge shall not allow the judge's family, social or other relationships improperly to influence the judge's judicial conduct and judgment as a judge.
- 4.9 A judge shall not use or lend the prestige of the judicial office to advance the private interests of the judge, a member of the judge's family or of anyone else, nor shall a judge convey or permit others to convey the impression that anyone is in a special position improperly to influence the judge in the performance of judicial duties.
- 4.10 Confidential information acquired by a judge in the judge's judicial capacity shall not be used or disclosed by the judge for any other purpose not related to the judge's judicial duties.
- 4.11 Subject to the proper performance of judicial duties, a judge may:
- 4.11.1 write, lecture, teach and participate in activities concerning the law, the legal system, the administration of justice or related matters;
  - 4.11.2 appear at a public hearing before an official body concerned with matters relating to the law, the legal system, the administration of justice or related matters;
  - 4.11.3 serve as a member of an official body, or other government commission, committee or advisory body, if such membership is not inconsistent with the perceived impartiality and political neutrality of a judge; or

- 4.11.4 engage in other activities if such activities do not detract from the dignity of the judicial office or otherwise interfere with the performance of judicial duties.
- 4.12 A judge shall not practise law whilst the holder of judicial office.
- 4.13 A judge may form or join associations of judges or participate in other organisations representing the interests of judges.
- 4.14 A judge and members of the judge's family, shall neither ask for, nor accept, any gift, bequest, loan or favour in relation to anything done or to be done or omitted to be done by the judge in connection with the performance of judicial duties.
- 4.15 A judge shall not knowingly permit court staff or others subject to the judge's influence, direction or authority, to ask for, or accept, any gift, bequest, loan or favour in relation to anything done or to be done or omitted to be done in connection with his or her duties or functions.
- 4.16 Subject to law and to any legal requirements of public disclosure, a judge may receive a token gift, award or benefit as appropriate to the occasion on which it is made provided that such gift, award or benefit might not reasonably be perceived as intended to influence the judge in the performance of judicial duties or otherwise give rise to an appearance of partiality.

Value 5: Equality

Principle:

Ensuring equality of treatment to all before the courts is essential to the due performance of the judicial office.

Application:

- 5.1 A judge shall be aware of, and understand, diversity in society and differences arising from various sources, including but not limited to race, colour, sex, religion, national origin, caste, disability, age, marital status, sexual orientation, social and economic status and other like causes (“irrelevant grounds”).
- 5.2 A judge shall not, in the performance of judicial duties, by words or conduct, manifest bias or prejudice towards any person or group on irrelevant grounds.
- 5.3 A judge shall carry out judicial duties with appropriate consideration for all persons, such as the parties, witnesses, lawyers, court staff and judicial colleagues, without differentiation on any irrelevant ground, immaterial to the proper performance of such duties.
- 5.4 A judge shall not knowingly permit court staff or others subject to the judge’s influence, direction or control to differentiate between persons concerned, in a matter before the judge, on any irrelevant ground.
- 5.5 A judge shall require lawyers in proceedings before the court to refrain from manifesting, by words or conduct, bias or prejudice based on irrelevant grounds, except such as are legally relevant to an issue in proceedings and may be the subject of legitimate advocacy.

Value 6: Competence and Diligence

Principle:

Competence and diligence are prerequisites to the due performance of judicial office.

Application:

- 6.1 The judicial duties of a judge take precedence over all other activities.
- 6.2 A judge shall devote the judge's professional activity to judicial duties, which include not only the performance of judicial functions and responsibilities in court and the making of decisions, but also other tasks relevant to the judicial office or the court's operations.
- 6.3 A judge shall take reasonable steps to maintain and enhance the judge's knowledge, skills and personal qualities necessary for the proper performance of judicial duties, taking advantage for this purpose of the training and other facilities which should be made available, under judicial control, to judges.
- 6.4 A judge shall keep himself or herself informed about relevant developments of international law, including international conventions and other instruments establishing human rights norms.
- 6.5 A judge shall perform all judicial duties, including the delivery of reserved decisions, efficiently, fairly and with reasonable promptness.
- 6.6 A judge shall maintain order and decorum in all proceedings before the court and be patient, dignified and courteous in relation to litigants, jurors, witnesses, lawyers and others

with whom the judge deals in an official capacity. The judge shall require similar conduct of legal representatives, court staff and others subject to the judge's influence, direction or control.

- 6.7 A judge shall not engage in conduct incompatible with the diligent discharge of judicial duties.

Implementation

By reason of the nature of judicial office, effective measures shall be adopted by national judiciaries to provide mechanisms to implement these principles if such mechanisms are not already in existence in their jurisdictions.

Recommendation CM/Rec(2010)12

**of the Committee of Ministers to
member states on judges: independence,
efficiency and responsibilities**

Adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010 at the 1098th meeting of the Ministers' Deputies. See for the Explanatory Memorandum (CM(2010)147 add1 21 October 2010) the website www.coe.int.

The Committee of Ministers, under the terms of Article 15.*b* of the Statute of the Council of Europe,

Having regard to Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (hereinafter referred to as “the Convention”, ETS No. 5), which provides that “everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law”, and to the relevant case law of the European Court of Human Rights;

Having regard to the United Nations Basic Principles on the Independence of the Judiciary, endorsed by the United Nations General Assembly in November 1985;

Having regard to the opinions of the Consultative Council of European Judges (CCJE), to the work of the European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) and to the European Charter on the Statute for Judges prepared within the framework of multilateral meetings of the Council of Europe;

Noting that, in the exercise of their judicial functions, the judges’ role is essential in ensuring the protection of human rights and fundamental freedoms;

Wishing to promote the independence of judges, which is an inherent element of the rule of law, and indispensable to judges’ impartiality and to the functioning of the judicial system;

Underlining that the independence of the judiciary secures for every person the right to a fair trial and therefore is not a privilege for judges, but a guarantee of respect for human rights and fundamental freedoms, allowing every person to have confidence in the justice system;

Aware of the need to guarantee the position and powers of judges in order to achieve an efficient and fair legal system and encourage them to commit themselves actively to the functioning of the judicial system;

Conscious of the need to ensure the proper exercise of judicial responsibilities, duties and powers aimed at protecting the interests of all persons;

Wishing to learn from the diverse experiences in member states with regard to the organisation of judicial institutions in accordance with the rule of law;

Having regard to the diversity of legal systems, constitutional positions and approaches to the separation of powers;

Noting that nothing in this recommendation is intended to lessen guarantees of independence conferred on judges by the constitutions or legal systems of member states;

Noting that the constitutions or legal systems of some member states have established a council, to be referred to in this recommendation as a “council for the judiciary”;

Wishing to promote relations among judicial authorities and individual judges of different member states in order to foster the development of a common judicial culture;

Considering that Recommendation Rec(94)12 of the Committee of Ministers on the independence, efficiency and role of judges needs to be substantially updated in order to reinforce all measures necessary to promote judges’ independence and efficiency, guarantee and make more effective their responsibility and strengthen the role of individual judges and the judiciary generally;

Recommends that governments of member states take measures to ensure that the provisions contained in the appendix to the present recommendation, which replaces the above-mentioned Recommendation Rec(94)12, are applied in their legislation, policies and practices and that judges are enabled to perform their functions in accordance with these provisions.

Appendix to Recommendation CM/Rec(2010)12

Chapter I - General aspects

Scope of the recommendation

1. This recommendation is applicable to all persons exercising judicial functions, including those dealing with constitutional matters.
2. The provisions laid down in this recommendation also apply to non-professional judges, except where it is clear from the context that they only apply to professional judges.

Judicial independence and the level at which it should be safeguarded

3. The purpose of independence, as laid down in Article 6 of the Convention, is to guarantee every person the fundamental right to have their case decided in a fair trial, on legal grounds only and without any improper influence.
4. The independence of individual judges is safeguarded by the independence of the judiciary as a whole. As such, it is a fundamental aspect of the rule of law.
5. Judges should have unfettered freedom to decide cases impartially, in accordance with the law and their interpretation of the facts.
6. Judges should have sufficient powers and be able to exercise them in order to carry out their duties and maintain their authority and the dignity of the court. All persons connected with a case, including public bodies or their representatives, should be subject to the authority of the judge.

7. The independence of the judge and of the judiciary should be enshrined in the constitution or at the highest possible legal level in member states, with more specific rules provided at the legislative level.
8. Where judges consider that their independence is threatened, they should be able to have recourse to a council for the judiciary or another independent authority, or they should have effective means of remedy.
9. A case should not be withdrawn from a particular judge without valid reasons. A decision to withdraw a case from a judge should be taken on the basis of objective, pre-established criteria and following a transparent procedure by an authority within the judiciary.
10. Only judges themselves should decide on their own competence in individual cases as defined by law.

Chapter II – External independence

11. The external independence of judges is not a prerogative or privilege granted in judges' own interest but in the interest of the rule of law and of persons seeking and expecting impartial justice. The independence of judges should be regarded as a guarantee of freedom, respect for human rights and impartial application of the law. Judges' impartiality and independence are essential to guarantee the equality of parties before the courts.
12. Without prejudice to their independence, judges and the judiciary should maintain constructive working relations with institutions and public authorities involved in the

management and administration of the courts, as well as professionals whose tasks are related to the work of judges in order to facilitate an effective and efficient administration of justice.

13. All necessary measures should be taken to respect, protect and promote the independence and impartiality of judges.
14. The law should provide for sanctions against persons seeking to influence judges in an improper manner.
15. Judgments should be reasoned and pronounced publicly. Judges should not otherwise be obliged to justify the reasons for their judgments.
16. Decisions of judges should not be subject to any revision other than appellate or re-opening proceedings, as provided for by law.
17. With the exception of decisions on amnesty, pardon or similar measures, the executive and legislative powers should not take decisions which invalidate judicial decisions.
18. If commenting on judges' decisions, the executive and legislative powers should avoid criticism that would undermine the independence of or public confidence in the judiciary. They should also avoid actions which may call into question their willingness to abide by judges' decisions, other than stating their intention to appeal.
19. Judicial proceedings and matters concerning the administration of justice are of public interest. The right to information about judicial matters should, however, be exercised having regard to the limits imposed by judicial independence. The establishment of courts' spokespersons or

press and communication services under the responsibility of the courts or under councils for the judiciary or other independent authorities is encouraged. Judges should exercise restraint in their relations with the media.

20. Judges, who are part of the society they serve, cannot effectively administer justice without public confidence. They should inform themselves of society's expectations of the judicial system and of complaints about its functioning. Permanent mechanisms to obtain such feedback set up by councils for the judiciary or other independent authorities would contribute to this.
21. Judges may engage in activities outside their official functions. To avoid actual or perceived conflicts of interest, their participation should be restricted to activities compatible with their impartiality and independence.

Chapter III – Internal independence

22. The principle of judicial independence means the independence of each individual judge in the exercise of adjudicating functions. In their decision making judges should be independent and impartial and able to act without any restriction, improper influence, pressure, threat or interference, direct or indirect, from any authority, including authorities internal to the judiciary. Hierarchical judicial organisation should not undermine individual independence.
23. Superior courts should not address instructions to judges about the way they should decide individual cases, except in preliminary rulings or when deciding on legal remedies according to the law.

24. The allocation of cases within a court should follow objective pre-established criteria in order to safeguard the right to an independent and impartial judge.
It should not be influenced by the wishes of a party to the case or anyone otherwise interested in the outcome of the case.
25. Judges should be free to form and join professional organisations whose objectives are to safeguard their independence, protect their interests and promote the rule of law.

Chapter IV – Councils for the judiciary

26. Councils for the judiciary are independent bodies, established by law or under the constitution, that seek to safeguard the independence of the judiciary and of individual judges and thereby to promote the efficient functioning of the judicial system.
27. Not less than half the members of such councils should be judges chosen by their peers from all levels of the judiciary and with respect for pluralism inside the judiciary.
28. Councils for the judiciary should demonstrate the highest degree of transparency towards judges and society by developing pre-established procedures and reasoned decisions.
29. In exercising their functions, councils for the judiciary should not interfere with the independence of individual judges.

Chapter V – Independence, efficiency and resources

30. The efficiency of judges and of judicial systems is a necessary condition for the protection of every person's rights, compliance with the requirements of Article 6 of the Convention, legal certainty and public confidence in the rule of law.
31. Efficiency is the delivery of quality decisions within a reasonable time following fair consideration of the issues. Individual judges are obliged to ensure the efficient management of cases for which they are responsible, including the enforcement of decisions the execution of which falls within their jurisdiction.
32. The authorities responsible for the organisation and functioning of the judicial system are obliged to provide judges with conditions enabling them to fulfil their mission and should achieve efficiency while protecting and respecting judges' independence and impartiality.

Resources

33. Each state should allocate adequate resources, facilities and equipment to the courts to enable them to function in accordance with the standards laid down in Article 6 of the Convention and to enable judges to work efficiently.
34. Judges should be provided with the information they require to enable them to take pertinent procedural decisions where such decisions have financial implications. The power of a judge to make a decision in a particular case should not be solely limited by a requirement to make the most efficient use of resources.

35. A sufficient number of judges and appropriately qualified support staff should be allocated to the courts.
36. To prevent and reduce excessive workload in the courts, measures consistent with judicial independence should be taken to assign non-judicial tasks to other suitably qualified persons.
37. The use of electronic case management systems and information communication technologies should be promoted by both authorities and judges, and their generalised use in courts should be similarly encouraged.
38. All necessary measures should be taken to ensure the safety of judges. These measures may involve protection of the courts and of judges who may become, or are victims of, threats or acts of violence.

Alternative dispute resolution

39. Alternative dispute resolution mechanisms should be promoted.

Courts' administration

40. Councils for the judiciary, where existing, or other independent authorities with responsibility for the administration of courts, the courts themselves and/or judges' professional organisations may be consulted when the judicial system's budget is being prepared.
41. Judges should be encouraged to be involved in courts' administration.

Assessment

42. With a view to contributing to the efficiency of the administration of justice and continuing improvement of

its quality, member states may introduce systems for the assessment of judges by judicial authorities, in accordance with paragraph 58.

International dimension

43. States should provide courts with the appropriate means to enable judges to fulfil their functions efficiently in cases involving foreign or international elements and to support international co-operation and relations between judges.

Chapter VI - Status of the judge

Selection and career

44. Decisions concerning the selection and career of judges should be based on objective criteria pre-established by law or by the competent authorities. Such decisions should be based on merit, having regard to the qualifications, skills and capacity required to adjudicate cases by applying the law while respecting human dignity.
45. There should be no discrimination against judges or candidates for judicial office on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, disability, birth, sexual orientation or other status. A requirement that a judge or a candidate for judicial office must be a national of the state concerned should not be considered discriminatory.
46. The authority taking decisions on the selection and career of judges should be independent of the executive and legislative powers. With a view to guaranteeing its independence, at least half of the members of the authority should be judges chosen by their peers.

47. However, where the constitutional or other legal provisions prescribe that the head of state, the government or the legislative power take decisions concerning the selection and career of judges, an independent and competent authority drawn in substantial part from the judiciary (without prejudice to the rules applicable to councils for the judiciary contained in Chapter IV) should be authorised to make recommendations or express opinions which the relevant appointing authority follows in practice.
48. The membership of the independent authorities referred to in paragraphs 46 and 47 should ensure the widest possible representation. Their procedures should be transparent with reasons for decisions being made available to applicants on request. An unsuccessful candidate should have the right to challenge the decision, or at least the procedure under which the decision was made.

Tenure and irremovability

49. Security of tenure and irremovability are key elements of the independence of judges. Accordingly, judges should have guaranteed tenure until a mandatory retirement age, where such exists.
50. The terms of office of judges should be established by law. A permanent appointment should only be terminated in cases of serious breaches of disciplinary or criminal provisions established by law, or where the judge can no longer perform judicial functions. Early retirement should be possible only at the request of the judge concerned or on medical grounds.
51. Where recruitment is made for a probationary period or fixed term, the decision on whether to confirm or renew such an appointment should only be taken in accordance with

paragraph 44 so as to ensure that the independence of the judiciary is fully respected.

52. A judge should not receive a new appointment or be moved to another judicial office without consenting to it, except in cases of disciplinary sanctions or reform of the organisation of the judicial system.

Remuneration

53. The principal rules of the system of remuneration for professional judges should be laid down by law.
54. Judges' remuneration should be commensurate with their profession and responsibilities, and be sufficient to shield them from inducements aimed at influencing their decisions. Guarantees should exist for maintaining a reasonable remuneration in case of illness, maternity or paternity leave, as well as for the payment of a retirement pension, which should be in a reasonable relationship to their level of remuneration when working. Specific legal provisions should be introduced as a safeguard against a reduction in remuneration aimed specifically at judges.
55. Systems making judges' core remuneration dependent on performance should be avoided as they could create difficulties for the independence of judges.

Training

56. Judges should be provided with theoretical and practical initial and in-service training, entirely funded by the state. This should include economic, social and cultural issues related to the exercise of judicial functions. The intensity and duration of such training should be determined in the light of previous professional experience.

57. An independent authority should ensure, in full compliance with educational autonomy, that initial and in-service training programmes meet the requirements of openness, competence and impartiality inherent in judicial office.

Assessment

58. Where judicial authorities establish systems for the assessment of judges, such systems should be based on objective criteria. These should be published by the competent judicial authority. The procedure should enable judges to express their view on their own activities and on the assessment of these activities, as well as to challenge assessments before an independent authority or a court.

Chapter VII – Duties and responsibilities

Duties

59. Judges should protect the rights and freedoms of all persons equally, respecting their dignity in the conduct of court proceedings.
60. Judges should act independently and impartially in all cases, ensuring that a fair hearing is given to all parties and, where necessary, explaining procedural matters. Judges should act and be seen to act without any improper external influence on the judicial proceedings.
61. Judges should adjudicate on cases which are referred to them. They should withdraw from a case or decline to act where there are valid reasons defined by law, and not otherwise.
62. Judges should manage each case with due diligence and within a reasonable time.

63. Judges should give clear reasons for their judgments in language which is clear and comprehensible.
64. Judges should, in appropriate cases, encourage parties to reach amicable settlements.
65. Judges should regularly update and develop their proficiency.

Liability and disciplinary proceedings

66. The interpretation of the law, assessment of facts or weighing of evidence carried out by judges to determine cases should not give rise to civil or disciplinary liability, except in cases of malice and gross negligence.
67. Only the state may seek to establish the civil liability of a judge through court action in the event that it has had to award compensation.
68. The interpretation of the law, assessment of facts or weighing of evidence carried out by judges to determine cases should not give rise to criminal liability, except in cases of malice.
69. Disciplinary proceedings may follow where judges fail to carry out their duties in an efficient and proper manner. Such proceedings should be conducted by an independent authority or a court with all the guarantees of a fair trial and provide the judge with the right to challenge the decision and sanction. Disciplinary sanctions should be proportionate.
70. Judges should not be personally accountable where their decision is overruled or modified on appeal.
71. When not exercising judicial functions, judges are liable under civil, criminal and administrative law in the same way as any other citizen.

Chapter VIII – Ethics of judges

72. Judges should be guided in their activities by ethical principles of professional conduct. These principles not only include duties that may be sanctioned by disciplinary measures, but offer guidance to judges on how to conduct themselves.
73. These principles should be laid down in codes of judicial ethics which should inspire public confidence in judges and the judiciary. Judges should play a leading role in the development of such codes.
74. Judges should be able to seek advice on ethics from a body within the judiciary.

ENCJ Working Group Judicial Ethics Report 2009-2010

Judicial Ethics: Principles, Values and Qualities¹

---

1 These ethical principles have been written according to the decision taken by the ENCJ General Assembly which took place in Brussels in June 2007. They are the result of a two years work. These principles were adopted by the ENCJ General Assembly in London, June 2010.

Introduction

The affirmation of principles of professional conduct for judges strengthens public confidence and allows a better understanding of the role of the judge in society.

Traditionally, the role of a judge is to apply the law or resolve conflicts by the implementation of the law. The duty to act lawfully guarantees against any arbitrary behaviour on the part of judge.

Nevertheless, in our European societies, the judge's role has evolved: it is no longer confined to being "the mouthpiece of the law"; the judge is also, to a certain extent, a creator of law, which requires responsibilities and ethical rules consistent with this evolution.

Moreover, our societies are demanding more transparency in the functioning of the public bodies.

Society's expectations of judges have caused the European Network of Councils for the Judiciary to reflect on the question of judicial ethics. It is concerned with striking a balance between the independence of justice [to which everyone is entitled], the transparency of institutions, the freedom of the press and the public's right to information. Judicial ethics have been addressed in a positive manner, to emphasize the common, founding values of the judge's work, preventive principles and personal qualities and to respond to the public's expectations.

Independence, integrity, impartiality, reserve and discretion, diligence, respect and the ability to listen, equality of treatment, competence and transparency are the common values identified [as essential to the judicial role] (Part I).

The judge also demonstrates personal qualities of wisdom, loyalty, a sense of humanity, courage, seriousness and prudence, an ability to work and an ability to listen and to communicate effectively. A judge is aware that his professional behaviour, his private life and his conduct in society have an influence on the image of justice and public confidence (Part II).

PART I – The values/merits

The following principles of ethics have been defined from the following question: **what do society and citizens expect of a judge?**

INDEPENDENCE

Independence is not a privilege granted for the benefit of Judges.

Independence is the right of every citizen in a democratic society to benefit from a judiciary which is, (and is seen to be), independent of the legislative and executive branches of government, and which is established to safeguard the freedom and the rights of the citizen under the rule of law.

It is up to each judge to respect and to work to maintain the independence of the judiciary, both in its individual aspects and in its institutional aspects.

This independence leads him to apply the law to the matters which are placed before him in a specific case, without fearing to please or to displease all forms of power, executive, legislative, political, hierarchical, economic, of the media or public opinion.

A judge also takes care to remain independent of his colleagues and all pressure groups.

INTEGRITY

The judge fulfils his role with integrity, in the interests of justice and society. He has the same duty of integrity in his public life and in his personal life.

Two duties can result from this principle of integrity: the duty of probity and the duty of dignity or honour.

Probity

Probity leads the judge to refrain from any tactless or indelicate behaviour, and not just behaviour which is contrary to law.

The judge exercises his judicial functions without favouritism.

He dedicates the main part of his working time to his court activities.

He ensures the correct use of resources conferred upon him for the administration of justice and does not abuse those resources or use them inappropriately.

He does not seek unwarranted interventions in order to achieve any transfer, appointment or personal promotion, nor act to seek to procure an advantage for himself or for others.

He refuses to accept any gifts or advantages for himself or for those close to him while exercising his functions as judge.

Dignity and honour

The judge exercises his functions by applying loyally the rules of procedure, by showing concern for the dignity of individuals and by acting within the framework of the law.

Courtesy and intellectual probity govern his relations with all the professionals within the justice system, the secretariat, clerks, advocates and other lawyers, magistrates, the parties involved in cases and the press.

Honour requires to a judge to ensure, through his professional practice and person, that he does not jeopardise the public image of the judge, the court and the justice system.

IMPARTIALITY

Impartiality and people's perception of impartiality are, with independence, essential to a fair trial.

The impartiality of the judge represents the absence of any prejudice or preconceived idea when exercising judgment, as well as in the procedures adopted prior to the delivery of the judgment.

The judge is aware of the possibility of his own prejudices.²

To guarantee impartiality, the judge:

- Fulfils his judicial duties without fear, favouritism or prejudice;
- Adopts, both in the exercise of his functions and in his personal life, a conduct which sustains confidence in judicial impartiality and minimises the situations which might lead to a recusal;

---

2 It is a matter of subjective and objective impartiality. Objective impartiality is related to the functions and the subjective impartiality concerns the personality of the individual.

Recuses himself from cases when:

- o he cannot judge the case in an impartial manner in the eyes of an objective observer;
- o he has a connection with one of the parties or has personal knowledge of the facts, has represented, assisted or acted against one of the parties, or there is another situation which, subjectively, would affect his impartiality;
- o he or a member of his family has an interest in the outcome of the trial.

A judge has a duty of care to prevent conflicts of interest between his judicial duties and his social life. If he is a source of actual or potential conflicts of interest, the judge does not take on, or withdraws immediately from, the case, to avoid his impartiality being called into question.

A judge ensures that his private life does not affect the public image of the impartiality of his judicial work.

Impartiality does not prevent a judge from taking part in social life in order to carry on his professional activity.

He is entitled to complete freedom of opinion but must be measured in expressing his opinions, even in countries in which a judge is allowed to be a member of a political organisation.

In any event, this freedom of opinion cannot be manifested in the exercise of his judicial duties.

RESERVE AND DISCRETION

A judge avoids any conduct likely to promote the belief that his decisions are driven by motives other than the fair and reasoned application of the law. At the same time, a judge is himself a citizen and entitled, as such, outside the exercise of his judicial

functions to freedom of expression recognised by all international conventions protecting human rights.

A judge makes every effort not to offend, in exercising his functions and in his private life, the trust that individuals hold in him.

The judge's reserve and discretion involve a balance between the rights of the judge as a citizen and the constraints linked to his function.

In public life

In **politics**, a judge, like any citizen, has the right to have a political opinion. His task, by showing this reserve, is to ensure that individuals can have every confidence in justice, without worrying about the opinions of the judge.

A judge exercises the same reserve in his dealings with the **media**. He cannot, in the name of freedom of expression, appear to be partial or in favour of one party. In facing criticism or attacks, a judge exercises the same caution.

A judge will refrain from commenting on his decisions, even if they are criticised by the media or by academic commentators and even if they are overturned on appeal. The way in which he expresses his opinion is in the **reasoning of his decisions**.

At the same time, the obligation of reserve cannot provide a judge with an excuse for inactivity. While he should not speak on cases with which he deals personally, the judge is nonetheless ideally placed to explain the legal rules and their application. The judge has an **educational role** to play in support of the law, together with other institutions which have the same mission.

When democracy and fundamental freedoms are in peril, a judge's reserve may yield to the duty to speak out.

In his private life

Apart from carrying out his duties, a judge refrains from asserting his status as a judge in his dealings with third parties. He does not give the impression of wanting to put pressure on third parties or cause them to think that a judge is entitled, on a personal level, to exercise powers that the law vests in him in the course of his judicial activities.

Like any person, a judge has the right to his private life. His duty of reserve does not preclude him from having a normal social life: it is enough if he takes some common sense precautions in order to avoid undermining the dignity of his office or his ability to exercise it.

DILIGENCE

Diligence is necessary to obtain and increase public confidence in justice.

The judge is diligent in handling cases. That means that they are dealt with and judged within a reasonable period appropriate to the subject matter, while ensuring the quality of the decision.

The promptness of legal proceedings is influenced not only by legislation and the resources made available to the justice system but also by the attitude and work of the judge.

The judge

- improves his training in order to avoid any delay in the proceedings caused by a non-professional approach.
- maintains throughout his life the highest level of professional competence.
- uses all the legal tools that he learns.

In each procedure, he ensures that reasonable deadlines are set for the parties and for himself.

The judge makes every effort to conduct proceedings efficiently and to make his decisions without delay.

RESPECT AND THE ABILITY TO LISTEN

Society and its members expect a judge in the exercise of his functions to respect them and hear them.

Respect may be thought of as the judge's aptitude to show due consideration to people's position and their dignity.

Listening should be viewed as the judge's aptitude to pay attention to the exposition of facts and technical reasoning put forward by the parties and their counsel.

The judge in his dealings with the public, lawyers, his colleagues and administrative staff behaves in a manner which is dignified, correct and receptive.

In his organisation of work, a judge takes into account and gives care and attention to the requirements of all those affected by the case.

He creates a serene atmosphere in his court, listening with the same attention to all parties at the trial and their representatives.

He conducts himself in a way which is respectful of the administrative staff, and of their autonomous sphere of duty and competence.

He maintains relations with colleagues which are both proper and respectful of their autonomy and independence.

The judge, individually or collectively or in the performance of his managerial duties, ensures that the values of respect and listening are shared and respected by all.

EQUALITY OF TREATMENT

Equality of treatment requires the judge to give everyone that to which he is entitled, both in the process and in the result of any case, through recognising the uniqueness of each individual.

The judge has consideration for all persons who appear before him and makes sure to treat them equally.

He is aware of the objective differences between different categories of people and works to ensure that each party is heard, understood and respected.

He ensures that nobody can say that he has been ignored, or patronised, or despised.

When the Constitution, national laws or international rules provide for it, a judge may apply positive discrimination; in other cases he ensures that equality of treatment prevails.

COMPETENCE

Society is entitled to a competent judge with a broad professional ability.

The judge adapts quickly to new developments.

A judge has a methodical approach to his work. He takes into account the particularities of each case, including new and unknown aspects and manages the case within an appropriate time.

A judge also uses persuasiveness, where it is appropriate, to resolve conflicts.

A judge is part of a working community; He is able to work in teams with colleagues and staff members.

TRANSPARENCY

Information on the functioning of justice and the presence of the public at judicial proceedings contribute to their social acceptance. Equal access of individuals involved in claims or defence to civil and criminal proceedings promotes transparency and enhances public confidence.

The judge sees to it that the public are given information on the functioning of justice.

He ensures transparency through public hearings and by giving reasons for his decisions while maintaining the confidentiality required to respect privacy or because of the need for public order.

He maintains a careful balance between the need for transparency and the prohibition of voyeurism or exhibitionism so as to ensure that justice does not become a spectacle.

In media relations, institutional information must prevail. Information on individual cases can be given only within the legal framework.

In his private life and in society, the judge is always vigilant to avoid any conflict of interest. By doing so, he ensures transparency regarding his impartiality.

PART II – The qualities or virtues of a judge

The complexity of the act of judging, beyond the singularities determined by the history of each country, means that many virtues or qualities must be combined so that justice can be done.

Confidence in justice is not only guaranteed by an independent, impartial, honest, competent and diligent judge.

A judge should perform his role with wisdom, loyalty, humanity, courage, seriousness and prudence, while having the capacity to listen, communicate and work.

These requirements are not specific to the judge but they are essential to guarantee the right of everyone to have a judge.

WISDOM

Through his knowledge of the realities and of the law, and by his reasonable, fair and prudent behaviour, a judge shows his wisdom.

By behaving in this way, he removes excess and extravagance in the exercise of his functions while at the same time not showing signs of timidity or paralysis that would lead to conformity. He is

creative in applying the law to determine cases, including those which are not settled by existing law. Since law does not evolve at the same pace as society does, he shows wisdom in using techniques of interpretation.

This virtue enables him to be calm and prudent when dealing with disputes, and allows him to discern and distance himself from the parties and the facts that he judges.

LOYALTY

A judge is loyal.

This loyalty, together with independence, means that when the judge takes an oath, whatever its formula, this symbolic promise of loyalty binds him to the rule of law in the State.

In Europe, this commitment involves loyalty to the Constitution of each country, to its democratic institutions, to fundamental rights, to law and to procedure, and finally to the rules of the organisation of the judicial system.

A judge loyally meets two requirements: not to exceed the powers entrusted in him and to exercise them.

This loyalty cannot be demanded of a judge when democracy and fundamental freedoms are in peril.

In countries which allow a judge to be a member of a political party or to be a candidate in political elections, national rules on incompatibilities can regulate political expression and candidature in order to ensure that everyone has access to an independent and impartial judge.

HUMANITY

A judge's sense of humanity is manifested by his respect for persons and their dignity in all circumstances of his professional and private life.

His conduct is based on respect for human beings having regard to the totality of their characteristics whether physical, cultural, intellectual, or social, as well as the race and gender of the person.

A judge shows respect in dealing not only with the people whom he judges but also with those who are part of his working environment such as lawyers, administrative staff etc.

This humanity, which encompasses a sensitivity to situations he faces, enables him to take into account the human dimension in his decisions. In his assessment of facts and decisions he finds a measure between empathy, compassion, kindness, discipline and severity, so that his application of law is perceived as legitimate and fair.

COURAGE

A judge shows courage in order to execute his duties as a judge and to respond to those seeking justice.

This courage combined with independence can also lead to unpopularity and loneliness.

The evolution of contemporary society means that the judge must show courage, both physical and moral:

- in order to conduct certain procedures,
- to cope with various pressures, political, social, and of public opinion, as well as from the media and vested interests.
- to meet the challenges of modern society.

This virtue, like all other qualities, is exercised in a reasonable manner.

SERIOUSNESS AND PRUDENCE

The essence of the seriousness and prudence of a judge consists in his behaving appropriately.

Seriousness requires behaving respectfully during legal proceedings, being courteous, without excessive solemnity, and without inappropriate humour. However, maintaining a professional practice of prudence does not exempt from the practice of humanity which governs the relationships of any community.

A prudent judge combines his knowledge of the law and of the particular circumstances of the case in a reasoned way while maintaining his practical common sense.

Prudence guides the judge in both his professional and private lives in order to maintain public confidence in the judiciary and the courts.

WORK

Judicial office involves sustained hard work and persistent intellectual effort.

The judge's capacity for work and his determination to use this capacity are needed both to develop his judicial skills and to maintain the high quality of work that a litigant is entitled to expect from him.

Thus a judge organises his work efficiently. He demonstrates self discipline in coping with stress and frustration. If he works in team, he pays attention to the views of his colleagues and cultivates the skills of teamwork.

Finally, a judge involved in the management of the court develops his management skills.

LISTENING AND COMMUNICATION

The judge is expected to listen carefully to the parties at all stages of the proceedings.

Listening implies absence of bias and of prejudice. This quality implies not only real open-mindedness and receptiveness but also the ability to call into question oneself. This listening remains neutral, distant but without being condescending or scornful, humane but dispassionate.

Listening skills and attention to others are not innate qualities; they are something which can be worked on and which are part of the training of judges.

A judge ensures that he is able to communicate with others. He expresses himself in a measured way, with respect, in a non-discriminatory manner and with serenity. He refrains from using expressions which are ambiguous, disrespectful, condescending, ironic, humiliating or hurtful.

Good communication is also present in his judgments (written or oral). A judge ensures that his judgments are intelligible. He gives reasons for his decision so that everyone involved can understand the logic on which the judge based his decision.

Magna Carta of Judges

(Fundamental Principles)

**Consultative Council of
European Judges (CCJE)**

Introduction

On the occasion of its 10th anniversary, the CCJE adopted, during its 11th plenary meeting (Strasbourg, 17-19 November 2010), a Magna Carta of Judges (Fundamental Principles) summarising and codifying the main conclusions of the Opinions that it already adopted. Each of those 12 Opinions, brought to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe, contains additional considerations on the topics addressed in this document (see www.coe.int/ccje).

Rule of law and justice

1. The judiciary is one of the three powers of any democratic state. Its mission is to guarantee the very existence of the Rule of Law and, thus, to ensure the proper application of the law in an impartial, just, fair and efficient manner.

Judicial Independence

2. Judicial independence and impartiality are essential prerequisites for the operation of justice.
3. Judicial independence shall be statutory, functional and financial. It shall be guaranteed with regard to the other powers of the State, to those seeking justice, other judges and society in general, by means of national rules at the highest level. The State and each judge are responsible for promoting and protecting judicial independence.
4. Judicial independence shall be guaranteed in respect of judicial activities and in particular in respect of recruitment, nomination until the age of retirement, promotions, irremovability, training, judicial immunity, discipline, remuneration and financing of the judiciary.

Guarantees of independence

5. Decisions on selection, nomination and career shall be based on objective criteria and taken by the body in charge of guaranteeing independence.
6. Disciplinary proceedings shall take place before an independent body with the possibility of recourse before a court.
7. Following consultation with the judiciary, the State shall ensure the human, material and financial resources necessary to the proper operation of the justice system. In order to avoid undue influence, judges shall receive appropriate remuneration and be provided with an adequate pension scheme, to be established by law.
8. Initial and in-service training is a right and a duty for judges. It shall be organised under the supervision of the judiciary. Training is an important element to safeguard the independence of judges as well as the quality and efficiency of the judicial system.
9. The judiciary shall be involved in all decisions which affect the practice of judicial functions (organisation of courts, procedures, other legislation).
10. In the exercise of their function to administer justice, judges shall not be subject to any order or instruction, or to any hierarchical pressure, and shall be bound only by law.
11. Judges shall ensure equality of arms between prosecution and defence. An independent status for prosecutors is a fundamental requirement of the Rule of Law.

12. Judges have the right to be members of national or international associations of judges, entrusted with the defence of the mission of the judiciary in the society.

Body in charge of guaranteeing independence

13. To ensure independence of judges, each State shall create a Council for the Judiciary or another specific body, itself independent from legislative and executive powers, endowed with broad competences for all questions concerning their status as well as the organisation, the functioning and the image of judicial institutions. The Council shall be composed either of judges exclusively or of a substantial majority of judges elected by their peers. The Council for the Judiciary shall be accountable for its activities and decisions.

Access to justice and transparency

14. Justice shall be transparent and information shall be published on the operation of the judicial system.
15. Judges shall take steps to ensure access to swift, efficient and affordable dispute resolution; they shall contribute to the promotion of alternative dispute resolution methods.
16. Court documents and judicial decisions shall be drafted in an accessible, simple and clear language. Judges shall issue reasoned decisions, pronounced in public within a reasonable time, based on fair and public hearing. Judges shall use appropriate case management methods.
17. The enforcement of court orders is an essential component of the right to a fair trial and also a guarantee of the efficiency of justice.

Ethics and responsibility

18. Deontological principles, distinguished from disciplinary rules, shall guide the actions of judges. They shall be drafted by the judges themselves and be included in their training.
19. In each State, the statute or the fundamental charter applicable to judges shall define the misconduct which may lead to disciplinary sanctions as well as the disciplinary procedure.
20. Judges shall be criminally liable in ordinary law for offences committed outside their judicial office. Criminal liability shall not be imposed on judges for unintentional failings in the exercise of their functions.
21. The remedy for judicial errors should lie in an appropriate system of appeals. Any remedy for other failings in the administration of justice lies only against the state.
22. It is not appropriate for a judge to be exposed, in respect of the purported exercise of judicial functions, to any personal liability, even by way of reimbursement of the state, except in a case of wilful default.¹

---

1 Due to an incoherence between the English and the French versions highlighted by several CCJE members and for a better coherence with Opinion No. 3 of the CCJE (paragraph 57), the Secretariat previously modified paragraph 22 of the Magna Carta as officially adopted by the CCJE in November 2010. Following the meeting of the Bureau March 2011, it has been decided to come back to this version.

International courts

23. These principles shall apply *mutatis mutandis* to judges of all European and international courts.

Introduction Dutch codes

Inleiding Nederlandse teksten

Introduction Dutch codes

Hereinafter the various Dutch codes and guidelines that have been adopted in the last decade and which are based on the international and European instruments are published.

The Impartiality Guidelines were adopted in 2004 by the NvVR and by the Presidents of the Courts. The guidelines were modified in January 2014 and combined with the Ancillary Positions Guideline. In the Impartiality and Ancillary Positions Guidelines recommendations are made to promote the impartiality of judges. They do not give strict rules for all imaginable situations. However, the purpose of the guidelines is that judges and Courts are continuously aware of the situations wherein the impartiality of judges can be at stake.

Inleiding Nederlandse teksten

In dit gedeelte van de bundel worden de verschillende Nederlandse codes en leidraden weergegeven die in het afgelopen decennium zijn opgesteld en waarbij de eerder behandelde internationale instrumenten model hebben gestaan.

De Leidraad onpartijdigheid is in 2004 vastgesteld door de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en door de presidenten van de rechtbanken en de gerechtshoven.

In januari 2014 is deze leidraad aangepast en samengevoegd met de Leidraad nevenfuncties. In de Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties staan aanbevelingen om de onpartijdigheid van rechters te bevorderen. Het zijn geen harde regels voor alle denkbare situaties. Het stuk heeft vooral tot doel dat rechters, rechtbanken en gerechtshoven zich voortdurend bewust zijn van situaties waarin de onpartijdigheid van de rechter op de tocht kan komen te staan.

Council for
the Judiciary:
Code of Conduct
for Judicial
Personnel*

Raad voor de
rechtspraak:
Gedragscode
Rechtspraak*

---

* Applicable since 1 May 2010 / Geldend vanaf 1 mei 2010

Impartiality, independence

1. Judicial personnel* shall understand that serving in ancillary positions may affect the proper performance of their official duties, the maintenance of their impartiality and independence, and the trust in an impartial judicial system. See also the Guidelines on Ancillary Positions.¹
2. Judicial personnel shall understand that expressions of political or religious beliefs may harm the judicial system's image of impartiality and independence. See also the Guidelines on Impartiality.²
3. Judicial personnel shall prevent their work and private lives from becoming intermingled in an undesirable manner. See also the Guidelines on Impartiality.³
4. The Board nor the Management of the judiciary system shall become involved in the procedural handling of, substantive assessment of or decision in a specific case or in categories of cases.

---

* Judicial personnel refers to judicial officers (the judges), court officials and all other personnel employed by the Judiciary.

1 These guidelines no longer exist and have been replaced by the guidelines for impartiality and ancillary positions in the judiciary, see page 107 et seq.

2 Idem.

3 Idem.

Onpartijdigheid, onafhankelijkheid

1. Medewerkers van de Rechtspraak realiseren zich dat het vervullen van een nevenbetrekking gevolgen kan hebben voor een goede ambtsvervulling, de handhaving van hun onpartijdigheid en onafhankelijkheid en voor het vertrouwen in een onpartijdige rechtspraak.
Zie ook de Leidraad Nevenfuncties.¹
2. Medewerkers van de Rechtspraak realiseren zich dat uitingen van politieke of religieuze overtuiging afbreuk kunnen doen aan het beeld van onpartijdigheid en onafhankelijkheid van de rechtspraak.
Zie ook de Leidraad Onpartijdigheid.²
3. Medewerkers van de Rechtspraak voorkomen dat een ongewenste vermenging van werk en privé ontstaat. Zie ook de Leidraad Onpartijdigheid.³
4. Bestuur en management van de Rechtspraak treden niet in de procesrechtelijke behandeling van, de inhoudelijke beoordeling van en de beslissing in een concrete zaak of in categorieën van zaken.

---

1 Deze leidraad is vervallen, zie inmiddels: Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties 2014, zie pagina 107 e.v.

2 Idem.

3 Idem.

Incorruptibility

5. Judicial personnel shall treat property and funds furnished to them in connection with their positions in a careful and socially responsible manner.
6. Judicial personnel shall maintain the confidentiality required under the given circumstances.
7. Judicial personnel shall understand that private conduct and the public expression of personal opinions may undermine trust in the judicial system.
8. Judicial personnel shall not accept gifts from litigants or other interested parties.

Professionalism

9. In performing their duties, judicial personnel shall act in an impartial, respectful and professional manner. They shall understand the importance of promptness and fulfilling agreements.
10. Judicial personnel shall be open and respectful towards one another. They shall bear co-responsibility for the professional culture and shall foster the giving and receiving of feedback.
11. Judicial personnel shall realize that it is necessary to invest in their skills. They shall largely be responsible for their own professional development.

Onkreukbaarheid

5. Medewerkers van de Rechtspraak gaan op een zorgvuldige en maatschappelijk verantwoorde manier om met eigendommen en middelen die uit hoofde van de functie aan hen ter beschikking zijn gesteld.
6. Medewerkers van de Rechtspraak betrachten de geheimhouding die in de gegeven omstandigheden geboden is.
7. Medewerkers van de Rechtspraak realiseren zich dat privégedrag en het publiekelijk uiten van privémeningen het vertrouwen in de Rechtspraak kunnen schaden.
8. Medewerkers van de Rechtspraak nemen geen geschenken aan van procespartijen, noch van andere belanghebbenden.

Professionaliteit

9. Medewerkers van de Rechtspraak gedragen zich in de uitoefening van hun functie onpartijdig, respectvol en professioneel. Zij realiseren zich het belang van tijdigheid en het nakomen van afspraken.
10. Medewerkers van de Rechtspraak gedragen zich tegenover elkaar open en respectvol. Zij weten zich medeverantwoordelijk voor de professionele cultuur en bevorderen het geven en ontvangen van feedback.
11. Medewerkers van de Rechtspraak zijn zich bewust van de noodzaak in hun deskundigheid te investeren. Zij zijn in belangrijke mate verantwoordelijk voor hun eigen professionele ontwikkeling.

NVvR Judges Code

NVvR-rechterscode

1 Introduction and preliminary principles

- 1.1 The judiciary is one of the cornerstones of the rule of law in our democratic state. The administration of justice contributes to upholding the rule of law and maintaining citizens' confidence in the law. For this, it is essential that judges retain their position of trust and authority in society on a lasting basis. The role played by judges in society, the duties assigned to them, the associated far-reaching competences and the attendant own responsibility mean that they have to perform to high standards.

The hearing and adjudication of disputes by an impartial and independent judge is essential to citizens' confidence in justice, and to security and fairness in society; this will also preclude citizens from taking the law into their own hands. The aim of judicial review includes ensuring that the law is complied with, that arbitrariness is avoided, that governments abide by the law in their activities and that citizens enjoy legal protection.

It is the duty of judges to make fair decisions on the basis of all the facts and circumstances in the individual case. They must be aware of the capacities they need to fulfil their duties and ensure that they possess these abilities to a sufficient degree.

- 1.2 Society's increasing awareness of the role played by judges and the consideration among judges themselves of what is necessary for their own performance have led to this code of professional principles being drawn up. The increasing number of those joining the profession and the fact that judges are less likely than in the past to pass judgment in a panel of several judges prompted awareness of the need for a written code to supplement the Judicial Impartiality

1 Aanleiding en achtergrond

- 1.1 De rechterlijke macht vormt één van de pijlers van onze democratische rechtsstaat. De rechtspraak draagt bij aan de instandhouding van de rechtsstaat en het vertrouwen van de burger in het recht. Daarvoor is essentieel dat rechters blijvend vertrouwen en gezag genieten in de samenleving. De maatschappelijke rol die rechters vervullen, de daarvoor aan hun toevertrouwde taken met de daarbij aan hun gegeven ingrijpende bevoegdheden en de daarbij behorende eigen verantwoordelijkheid maken dat zij aan hoge standaarden moeten voldoen.

Beslechting van geschillen door een onpartijdige en onafhankelijke rechter is onontbeerlijk voor het vertrouwen van de burger in rechtvaardigheid, veiligheid en gerechtigheid in de samenleving. Dit voorkomt eveneens dat burgers het recht in eigen hand gaan nemen. De rechterlijke toetsing heeft onder meer tot doel om erop toe te zien dat wetten worden nageleefd, dat er geen sprake is van willekeur, dat de overheid zich in haar handelen aan de wet houdt en dat burgers rechtsbescherming krijgen.

Rechters hebben tot taak om op basis van alle feiten en omstandigheden in een individuele zaak een rechtvaardige beslissing te nemen. Zij moeten zich rekenschap geven van alles wat nodig is om die taak te vervullen en er voor zorgen dat zij daarover in voldoende mate beschikken.

- 1.2 De veranderende kijk in de samenleving op het functioneren van de rechter en de bezinning onder rechters op wat voor de rechter essentieel moet worden geacht om naar behoren te functioneren, hebben geleid tot het opstellen van deze gedragscode. Aan een schriftelijke code was in aanvulling op de mede op initiatief van de NVvR tot

Guidelines and the Guidelines on Ancillary Positions,¹ which were drawn up partly on the initiative of the NVvR. This present document aims to act as a guideline to help judges achieve a greater awareness of their position in society and the possible occurrence of external interventions and influences. These influences are characterised by a more critical approach to the functioning of judges.

A written code allows society insight into the way in which judges perceive their role. Although this document reflects current perceptions, it is not intended to be written in stone, nor does it purport to answer all the ethical questions which a judge may encounter; that would be impossible. Its explicit aim is to invite judges to enter into critical self-reflection and discourse with their fellow judges.

Within the NVvR, the question was, of course, raised whether an own code was needed in addition to the Code of Conduct for Judicial Personnel drawn up by the Dutch Council for the Judiciary and the President's Council² in 2010. The answer was a whole-hearted 'yes'. The Code of Conduct for Judicial Personnel is intended for all those involved in the judiciary – judges and staff alike –, which is understandable in the light of the organisational interests and, seen against this backdrop, is a worthy initiative. But for the very same reason, it is too summary and its terms are couched too generally for it to serve as a guideline for judges, who occupy an

-
- 1 These guidelines no longer exist and have been replaced by the Guidelines for impartiality and ancillary positions in the judiciary, see page 107 et seq.
  - 2 See page 63 et seq.

stand gekomen Leidraad onpartijdigheid van de rechter en Leidraad nevenfuncties¹ ook behoefte door de groei van de beroepsgroep en de omstandigheid dat rechters minder dan voorheen meervoudig recht spreken. Dit document beoogt een leidraad te zijn om rechters te helpen zich bewust te zijn van hun positie in de samenleving en van de mogelijke interventies en invloeden van buiten. Die invloeden worden gekenmerkt door een kritischer benadering van het functioneren van rechters.

Een op schrift gestelde code geeft de samenleving ook inzicht in de wijze waarop rechters hun functioneren vorm geven. Het document geeft de huidige opvattingen weer, maar het is bedoeld een levend document te zijn. Het pretendeert niet een antwoord te geven op alle ethische vragen waarvoor een rechter zich gesteld kan zien; dat is ook onmogelijk. Het is wel uitdrukkelijk de bedoeling rechters uit te nodigen tot kritische zelfreflectie en tot discussie met collega-rechters.

Binnen de NVvR is uiteraard de vraag opgeworpen of naast de in 2010 door de Raad voor de rechtspraak en de Presidentenvergadering opgestelde Gedragscode Rechtspraak² plaats is voor een eigen code. Die vraag is volmondig met ja beantwoord. De Gedragscode Rechtspraak richt zich op allen werkzaam in de rechtspraak, hetgeen gezien vanuit een organisatiebelang begrijpelijk is en tegen die achtergrond is het een goed initiatief. Maar om dezelfde reden is zij te summier en in te algemene termen gesteld om als richtsnoer te dienen voor rechters die binnen de

-
- 1 Deze leidraad is inmiddels vervangen door de Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties 2014, zie pagina 107 e.v.
  - 2 Zie pagina 63 e.v.

exceptional constitutional position with related far-reaching competences and responsibilities.

- 1.3 A code of conduct represents a translation of core values into behavioural norms. Enumerating these core values of the judiciary is important, on the one hand, as a mirror of judges' own performance and, on the other, as an indication of what society may expect from the judiciary and from judges' conduct. Several international documents have examined some of these essential values and we would like to refer to a few of them. In 2011, the Consultative Council of European Judges (CCJE) drew up the Magna Carta of Judges.³ There are also the Code of the European Network of Councils for the Judiciary⁴ and the Bangalore Principles of Judicial Conduct.⁵ In addition, the Council of Europe's Committee of Ministers gave an extensive and fairly detailed explanation of the scope of judicial independence in its 2010 Recommendation (Recommendation CM/Rec(2010)12).⁶

As its guiding principle, the NVvR has taken the following as core values which may be regarded as elementary for judges; these are independence, autonomy, impartiality, integrity, expertise and professionalism. These values can be found in almost all international documents and in many of the codes of conduct of other countries and, translated for the Dutch situation, they provide inspiration for the behavioural norms

---

3 See page 53 et seq.

4 See page 37 et seq.

5 See page 7 et seq.

6 See page 19 et seq.

rechtspraak een bijzondere staatsrechtelijke positie hebben met daarmee verband houdende ingrijpende bevoegdheden én verantwoordelijkheden.

- 1.3 Een gedragscode is een vertaling in gedragsnormen van kernwaarden. Het benoemen van die kernwaarden van de rechtspraak is dan ook enerzijds van belang als spiegel voor het eigen functioneren van rechters en anderzijds als ‘uithangbord’ van wat de samenleving van de rechtspraak en het functioneren van rechters kan verwachten. Een aantal essentiële waarden is opgenomen in diverse internationale documenten.

We noemen er enkele. De Consultative Council of European Judges (CCJE) heeft in 2011 de Magna Carta of Judges³ opgesteld. Verder zijn er de code van de European Network of Councils for the Judiciary⁴ en de Bangalore Principles of judicial conduct.⁵ Daarnaast geeft het Comité van Ministers van de Raad van Europa in zijn Aanbeveling uit 2010 (Recommendation CM/Rec(2010)12) een extensieve en tamelijk precieze uitleg van de reikwijdte van de rechterlijke onafhankelijkheid.⁶

De NVvR neemt tot leidraad de volgende als elementair beschouwde kernwaarden voor rechters, te weten onafhankelijkheid, autonomie, onpartijdigheid, integriteit, deskundigheid en professionaliteit. Die waarden zijn in vrijwel alle internationale documenten en in veel gedragscodes in andere landen terug te vinden en zijn,

---

3 Zie pagina 53 e.v.

4 Zie pagina 37 e.v.

5 Zie pagina 7 e.v.

6 Zie pagina 19 e.v.

detailed in this document. The values are also expressed in Dutch legislation.⁷

- 1.4 A number of preconditions must be satisfied before judges will be able to accept the code of conduct as a guiding principle. These have been included in Section 3. These preconditions relate to the other two arms of state and the organisation of the judiciary.
- 1.5 The Members' Council of the NVvR adopted the NVvR's Guide to Judicial Conduct on 26 September 2011.

---

7 In Sections 116 and 117 of the Dutch Constitution, Sections 7, 12, 23, 24 and 96 of the Judiciary (Organisation) Act [Wet op de rechterlijke organisatie] and Sections 19, 44, 46c and 461 of the Judicial Officers (Legal Status) Act [Wet rechtspositie rechterlijk ambtenaren], inter alia.

vertaald naar de Nederlandse situatie, inspiratie geweest voor de in dit document omschreven gedragsnormen. De waarden hebben ook hun weerslag gevonden in de Nederlandse wetgeving.⁷

- 1.4 Willen rechters in staat zijn de gedragscode tot leidraad te nemen dan moet aan een aantal randvoorwaarden zijn voldaan. Die zijn opgenomen onder hoofdstuk 3. Die randvoorwaarden richten zich tot de overige twee staatsmachten en tot de organisatie van de rechtspraak.
- 1.5 De NVvR-rechterscode is op 26 september 2011 door de Ledenraad van de NVvR vastgesteld.

---

7 Onder meer in artikel 116 en 117 van de Grondwet, de artikelen 7, 12, 23, 24 en 96 van de Wet op de rechterlijke organisatie en de artikelen 19, 44, 46c en 46l van de Wet rechtspositie rechterlijk ambtenaren.

2 Codes of Conduct for judges

Introduction

In this Code of Conduct, emphasis will be on judges' own responsibility and their own awareness of the consequences and the impact of their deeds and conduct as judges. This code should serve as a reference framework for judicial conduct, one which judges can refer to in the exercise of their duties. The code also considers the impact that the position of judge may have on a judge's private life.

There are various international codes of conduct to which judges have subscribed. This NVvR code is in accord with the code drawn up by the European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ) as to form, while at the same time it is based firmly on Dutch tradition and culture in its substance.

What follows is first the essence of the core value in question, followed by an interpretation as code of conduct.

2.1 Independence

Judicial independence is not a privilege enjoyed by judges, but a citizen's fundamental right under the rule of law in a democratic state.

Independence is a reflection of the constitutional division of powers between the legislative, executive and judicial bodies. Judicial independence guarantees that the decision of a judge is determined independently of social, economic or political pressure and is based on the judge's own appraisal of the relevant facts and legal principles in a specific case. The judge offers the independence

2 Gedragsnormen van de rechter

Inleiding

In deze gedragscode ligt het accent op de eigen verantwoordelijkheid van rechters en op hun eigen bewustzijn van de gevolgen en de impact van hun gedrag en handelen als rechter. Deze code dient als een referentiekader voor het rechterlijk handelen waarnaar rechters zich kunnen richten bij de uitoefening van hun werkzaamheden. Het rechterschap kan echter ook van invloed zijn op het privéleven van de rechter; daarom is daar in de code ook aandacht voor. Internationaal bestaan diverse gedragscodes waaraan rechters zich gecommitteerd hebben. Deze NVvR-rechterscode sluit wat betreft de vorm aan bij de code die door de European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ) is opgesteld. Daarbij is de NVvR-rechterscode inhoudelijk gebaseerd op de Nederlandse traditie en cultuur. Hierna wordt telkens de essentie weergegeven van de betreffende kernwaarde, gevolgd door een vertaling naar gedragsnormen.

2.1 Onafhankelijkheid

Onafhankelijke rechtspraak is geen privilege van de magistraat maar een fundamenteel recht van de burger in een democratische rechtsstaat.

Onafhankelijkheid is een weerslag van de grondwettelijke scheiding der machten tussen wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht. Onafhankelijke rechtspraak waarborgt dat de beslissing van de rechter vrij van sociale, economische of politieke druk tot stand komt en dat zij is gebaseerd op het eigen oordeel van de rechter inzake de relevante feiten en juridische grondslagen in een specifieke

invested in him⁸ in service of society and gives substance and content to this, always mindful of the rights and privileges of citizens.

The judge applies the law in every individual case he hears, immune to fear or external coercion. This definition of the judge's position is a central aspect of judicial independence. The judge must be able to base his decision on his own judgement without inappropriate influence on the part of parties to the proceedings or government bodies and without his judgment being subject to another organisation (which is not independent in the same sense). The judge allows himself to be directed by the law and his own conscience, and his sense of justice. The judge ensures that he is aware of developments in society and points of view, and includes them in his decision, where necessary, but always takes the independent assessment of relevant facts and the interpretation of legal precedents and the law as his guiding principles.

The judge consistently monitors his own independent passing of judgment. He is aware that in certain cases professional courage is required on the part of the judge to take a decision which he thinks is just even though that decision may not enjoy widespread support in society. On occasions, the judge is required to explore the boundaries of the law in order to arrive at a just decision. The judge understands that his judgment may be a subject of discussion in society as a whole.

---

8 The masculine form is used as a generic term referring to both men and women.

zaak. De rechter stelt de hem⁸ gegeven onafhankelijkheid ten dienste van de samenleving en geeft daaraan vorm en inhoud met het oog op de rechten en vrijheden van de burgers.

De rechter past het recht toe in iedere individuele zaak die hij behandelt, zonder vrees of dwang van buitenaf. De autonome standpuntbepaling van de rechter staat centraal bij rechterlijke onafhankelijkheid. De rechter moet zijn beslissing kunnen baseren op zijn eigen oordeel zonder enige ongepaste beïnvloeding van de zijde van de procespartijen of het overheidsapparaat en zonder dat zijn oordeel is onderworpen aan een andere (niet in de zelfde zin onafhankelijke) instantie. De rechter laat zich leiden door het recht en zijn eigen geweten en gevoel voor rechtvaardigheid. De rechter zorgt ervoor dat hij op de hoogte blijft van maatschappelijke ontwikkelingen en standpunten en betreft die zo nodig bij zijn oordeel, steeds met als leidraad de onafhankelijke waardering van relevante feiten en interpretatie van jurisprudentie en wet.

De rechter bewaakt voortdurend de eigen onafhankelijke oordeelsvorming. Hij is zich ervan bewust dat bepaalde zaken professionele moed van de rechter vereisen om een beslissing te nemen waarvan hij meent dat deze rechtvaardig is, ook al wordt deze beslissing in de samenleving niet breed gedragen. Soms is de rechter genoodzaakt om de grenzen van de wet op te zoeken om een rechtvaardige beslissing te nemen. De rechter begrijpt dat daarmee zijn oordeel onderwerp van discussie kan zijn in de samenleving.

---

8 Waar de mannelijke vorm wordt gebruikt wordt de vrouwelijke vorm geacht te zijn inbegrepen.

2.2 Autonomy

A judge's autonomy gives him the necessary freedom in his judicial performance on the one hand, while – on the other – it imposes full responsibility on him for that performance.

Autonomy – which is also referred to as internal independence – relates to the judge's room for manoeuvre within his own organisation. He substantiates this autonomy in his independent performance and independent passing of judgment while, at the same time, forming part of an organisation which is required to comply with the precepts of efficiency and lawfulness.

The judge is independent and therefore autonomous in his deeds with regard to the organisation in which he is working and to the colleagues with whom he is working. The judge is responsible for his own decisions, even though he may consult his colleagues in this regard.

The judge acts with a view to the importance of the prompt conclusion of cases and, at the same time, ensures that this does not compromise the quality of the content of his decisions.

With due regard for the organisational and executive frameworks, the judge claims his entitlement to the way he organises his work.

The development of law is important and so, by extension, is the uniform application of law: for this reason individual judges may be expected to cooperate in developing substantive collaboration with their peers.

There are two aspects to the uniform application of law: on the one hand, it leads to a limitation of the autonomy of the judge while, on the other, it represents an important facet of the quality of the legal

2.2 Autonomie

Autonomie van de rechter geeft hem enerzijds de noodzakelijke vrijheid in zijn rechterlijk functioneren en maakt hem daarvoor anderzijds ten volle verantwoordelijk.

Autonomie, ook wel aangeduid als interne onafhankelijkheid, ziet op de bewegingsruimte van de rechter binnen zijn organisatie. De rechter geeft zijn autonomie vorm door middel van zijn zelfstandig optreden en zelfstandige oordeelsvorming terwijl hij deel uitmaakt van een organisatie die moet voldoen aan eisen van doelmatigheid en rechtmatigheid.

De rechter is onafhankelijk en daarom in zijn rechterlijk handelen autonoom ten opzichte van de organisatie waarbinnen hij werkt en de collega's met wie hij samenwerkt. De rechter is verantwoordelijk voor zijn eigen beslissing ook als hij daarvoor collega's consulteert.

De rechter handelt met oog voor het belang van tijdige afdoening van zaken en zorgt er tegelijkertijd voor dat dit geen afbreuk doet aan de inhoudelijke kwaliteit van zijn beslissingen.

Met inachtneming van organisatorische en bestuurlijke kaders claimt de rechter zeggenschap over de wijze waarop hij zijn werk inricht.

Omdat rechtsontwikkeling van belang is en, in het verlengde daarvan, het streven naar rechtseenheid, mag van individuele rechters worden verwacht dat zij mede vormgeven aan inhoudelijke samenwerking met andere rechters.

Rechtseenheid leidt enerzijds tot een begrenzing van de autonomie van de rechter en vormt anderzijds een belangrijk aspect van de kwaliteit van rechtspraak. De rechter geeft zich rekenschap van het

system. The judge takes the importance of promoting the uniform application of law into consideration when applying the law and, in principle, is directed by the recommendations which enjoy the support of his fellow judges, such as the maintenance allocation norms and the subdistrict court judge's formula on dismissals. Any deviation from this kind of recommendation will require the judge to motivate his decision for doing so.

2.3 Impartiality

Impartiality on the part of the judge is the basis for the even-handed treatment of parties, which is essential for a fair trial.

The core value of impartiality refers to the individual judge's lack or apparent lack of bias in the assessment of a dispute. A condition for impartial administration of justice is that a judge must be able to ignore his own preconceptions, bias and preferences and disregard any possible vestige of own interest. Impartial administration is part of the bedrock on which the citizen builds his confidence in the system of justice.

2.3.1 In his approach to the parties, the judge adopts the position of an objective spectator who manifestly treats them equally. Impartiality is not synonymous with indifference.

2.3.2 The judge passes judgment without prejudice or preconception. For this reason, the judge is aware of his personal prejudices and preconceptions and asks himself whether he is free of such influences when passing judgment. The judge ensures that his conduct – both inside and outside the courtroom – will not endanger the public's perception of impartiality.

The judge will treat parties even-handedly with consideration for the individuality of each person. The judge is aware that

belang van het bevorderen van rechtseenheid door het recht toe te passen en zich daarbij in beginsel te richten naar aanbevelingen met draagvlak onder collega-rechters zoals de alimentatienormen en de kantonrechtersformule. De rechter motiveert zijn besluit wanneer hij afwijkt van dergelijke aanbevelingen.

2.3 Onpartijdigheid

Onpartijdigheid van de rechter vormt de basis voor de gelijkwaardige behandeling van partijen en dat is essentieel voor een eerlijk proces.

De kernwaarde onpartijdigheid ziet op het afwezig zijn van (de schijn van) vooringenomenheid van de individuele rechter bij de beoordeling van een geschil. Voorwaarde voor onpartijdige rechtspraak is het negeren van eigen vooroordelen, vooringenomenheden en voorkeuren en het terzijde stellen van ieder mogelijk eigen belang door de rechter. Onpartijdige rechtspraak vormt één van de pijlers voor het vertrouwen van de burger in de rechtspraak.

2.3.1 De rechter behandelt partijen vanuit het perspectief van een objectieve toeschouwer zichtbaar gelijkwaardig. Onpartijdigheid is geen synoniem voor onverschilligheid.

2.3.2 De rechter spreekt recht zonder vooroordeel of voorkeur. De rechter is zich daarom bewust van zijn persoonlijke vooroordelen en voorkeuren en vraagt zich bij zijn oordeelsvorming telkens af of die daarvan vrij is. De rechter draagt er zorg voor dat zijn gedrag binnen en buiten de rechtszaal het publieke beeld van onpartijdigheid niet in gevaar brengt. De rechter behandelt partijen gelijk met inachtneming van de eigenheid van elk individu. De rechter is zich bewust van het bestaan van andere culturen, normen en

there are other cultures, norms and opinions besides his own and takes them into account when passing judgment, wherever necessary.

2.3.3 Extra-judicial activities may have a strictly personal, executive, business or political character. It is the responsibility of the judge to determine whether his extra-judicial activities are compatible with the exercise of his office. The judge – and this explicitly includes deputy judges – makes sure that any extra-judicial activities, previous extra-judicial positions in the preceding three years or other activities in addition to his work as judge do not lead to a conflict of interests, whether actual or perceived. This starting point has already been expressed in the Guidance on extra-judicial positions, where it is examined in greater detail. The judge is open and transparent about his extra-judicial positions and takes care that the register of extra-judicial positions is kept up to date.

A judge, just like any other citizen, is naturally free to be a member of a political party. In several international codes of principles for judges, active political involvement is strongly discouraged and it is, in fact, forbidden in a number of countries. Although it is not forbidden in the Netherlands, the judge should not accept any representative position because he is aware that this could create the appearance of partiality.

2.3.4 The judge avoids the appearance of partiality in the eyes of an objective spectator. The judge avoids the appearance of partiality by not passing judgment in cases which affect or relate to his personal, executive or business relations. This applies equally to previous relationships.

In the exercise of the duties assigned to him, the judge avoids being involved in the same case in different capacities.

opvattingen dan de zijne en weegt deze zo nodig mee bij zijn oordeelsvorming.

- 2.3.3 Nevenactiviteiten kunnen een strikt persoonlijk, een bestuurlijk, een zakelijk of een politiek karakter hebben. De rechter heeft zelf de verantwoordelijkheid om te bepalen of nevenactiviteiten zich laten combineren met de uitoefening van het ambt.

De rechter – onder wie uitdrukkelijk begrepen de rechter-plaatsvervanger – waakt er voor dat nevenfuncties, voormalige nevenfuncties in de voorafgaande drie jaar of andere activiteiten naast zijn werk als rechter tot belangenverstrengeling of schijn van belangenverstrengeling kunnen leiden.

Dit uitgangspunt is reeds neergelegd in de Leidraad nevenfuncties en daar verder uitgewerkt. De rechter is over zijn nevenfuncties open en transparant en zorgt dat het register van nevenbetrekkingen up to date is.

Lidmaatschap van een politieke partij staat de rechter, net als iedere andere burger, vanzelfsprekend vrij.

In een aantal internationale gedragscodes wordt actieve deelname aan de politiek sterk ontraden en in een aantal landen is het verboden. Hoewel het in Nederland niet verboden is, aanvaardt de rechter toch geen volksvertegenwoordigende functie, omdat hij zich ervan bewust is dat dit de schijn van partijdigheid kan oproepen.

- 2.3.4 De rechter vermijdt een, in de ogen van een objectieve toeschouwer, schijn van partijdigheid. De rechter voorkomt de schijn van partijdigheid door geen recht te spreken in zaken die zijn persoonlijke, bestuurlijke of zakelijke relaties raken of betreffen. Dit geldt ook ten aanzien van voormalige relaties.

The judge is aware that his impartiality may be questioned if he has been involved in a certain case as judge in the past and if he has repeatedly served in cases between the same parties to the proceedings.

The judge must withdraw or ask to step down in cases in which the facts or circumstances are such that he foresees a justified concern as to his impartiality. The judge must maintain transparency towards parties when giving the reasons why he wishes to step down. The judge sees a challenge as an instrument in the hands of parties, which may enhance the quality of the legal procedure.

Furthermore, the judge remains aware of the fact that the positions, and ancillary positions of his partner or relatives by blood or marriage may influence his impartiality or give an impression of partiality. Special reference should be made, in the light of this passage, to the Guidance on the impartiality of the judge, in which this principle is examined in greater depth.

2.4 Expertise and professionalism

Qualitatively high-grade administration of the law calls for professional and competent judges.

A competent judge has the necessary knowledge and skills. In addition to a thorough knowledge of current law, other aspects such as technical skills are equally important alongside a professional manner. A judge's professionalism refers, therefore, also to his attitude and proficiency as a judge and in this way contributes to a citizen's confidence in the legal system.

De rechter vermijdt dat de uitoefening van aan hem opgedragen taken ertoe leidt dat hij in verschillende hoedanigheden bij dezelfde zaak betrokken is. De rechter is zich bewust dat zijn onpartijdigheid ter discussie kan komen te staan vanwege zijn eerdere bemoeienis als rechter met een bepaalde zaak en wanneer hij herhaaldelijk zaken tussen dezelfde procespartij(en) behandelt.

De rechter trekt zich terug of verschoont zich in die zaken waarin hij op grond van feiten of omstandigheden voorziet dat gerechtvaardigde vrees kan ontstaan ten aanzien van zijn onpartijdigheid. Over de reden van verschoning is de rechter in beginsel transparant naar partijen. De rechter ziet wraking als een instrument ten dienste van partijen dat de kwaliteit van de rechtspleging kan bevorderen.

Ten slotte is de rechter er alert op dat ook (neven) functies van zijn partner of nauwe bloed- en aanverwanten zijn onpartijdigheid kunnen beïnvloeden of schijn van partijdigheid kunnen veroorzaken. In het licht van deze paragraaf verdient de Leidraad onpartijdigheid van de rechter, waar dat beginsel nader is uitgewerkt, vermelding.

2.4 Deskundigheid en professionaliteit

Kwalitatief hoogwaardige rechtspraak vereist professionele en vakbekwame rechters.

Een vakbekwame rechter beschikt over de nodige kennis en vaardigheden. Naast een gedegen kennis van het actuele recht zijn andere aspecten, zoals technische deskundigheden naast professioneel optreden evenzeer van belang. Professionaliteit van de rechter ziet daarom ook op de attitude en vaardigheden als rechter en draagt zo mede bij aan het vertrouwen dat de burger heeft in de rechtspraak.

2.4.1 The judge is competent to dispense justice in the cases before him and will decline a case if he thinks he is not sufficiently competent. It is the judge's own responsibility to acquire and maintain his expertise.

To this end, he will follow national and international developments which may be important for his own field of law. Whenever necessary, the judge will specialise in a certain area of law. The judge recognises his own responsibility for continuing education and for assessing the quality of any courses he may take.

2.4.2 The judge adopts a professional approach and has the skills necessary to deal properly with the cases put before him. The judge performs his duties diligently and is aware that promptness in dealing with cases is an important factor contributing to the quality of the administration of justice. The judge is aware of the major influence that his decision may have on the lives of those immediately affected by it and on society. For this reason, the judge pays the necessary care and attention to each case.

The judge is, at all times, responsible for the quality of his judgments. The judge knows when to consult external experts, the appropriate questions to be posed to them and how to assess their contribution on its merits. The judge is conscious of the fact that professionalism also implies that he is mindful that consultation with colleagues and peer review can improve the quality of his own performance, and so he is open to feedback from fellow judges. In return, he is prepared to do the same for his colleagues.

The judge treats his support staff respectfully and allows them sufficient scope to contribute their expertise and experience: at the same time, the judge remains aware that he bears final responsibility for his judgments.

- 2.4.1 De rechter is vakbekwaam in zaken waarover hij recht spreekt en hij geeft een zaak terug wanneer hij zichzelf daarin onvoldoende deskundig acht. Het behoort tot de eigen verantwoordelijkheid van de rechter om deskundig te zijn en te blijven. Hiertoe volgt de rechter nationale en internationale ontwikkelingen die van belang zijn voor zijn eigen rechtsterrein. Wanneer dat nodig is, specialiseert de rechter zich binnen een bepaald rechtsgebied. De rechter onderkent de eigen verantwoordelijkheid om zich voortdurend bij te scholen en om de kwaliteit te evalueren van de cursussen die hij volgt.
- 2.4.2 De rechter beschikt over een professionele werkhouding en over vaardigheden die nodig zijn om de zaken die aan hem worden voorgelegd adequaat te behandelen. De rechter doet zijn werk met toewijding en realiseert zich dat tijdigheid bij de afdoening van zaken mede bepalend is voor de kwaliteit van rechtspraak. De rechter begrijpt de grote invloed die zijn beslissing kan hebben op het leven van de daarbij direct betrokkenen en op de samenleving. De rechter geeft daarom iedere zaak de vereiste zorg en aandacht.

De rechter is te allen tijde zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van zijn beslissing. De rechter weet wanneer gebruik te maken van externe deskundigen, weet hen de juiste vragen te stellen en weet hun bijdrage voldoende op zijn merites te beoordelen. De rechter is zich ervan bewust dat professionaliteit mede inhoudt dat hij beseft dat het consulteren van collega's en intervisie de kwaliteit van het eigen functioneren kan verhogen. De rechter staat daarom open voor feedback van collega's. Op zijn beurt is hij zelf bereid feedback te geven aan collega's.

De rechter gaat respectvol om met de medewerkers die hem ondersteunen en geeft hun voldoende ruimte om hun ervaring

2.4.3 The judge's conduct vis-à-vis parties to the proceedings and any other parties involved, such as victims in a criminal case, is one of respect. The judge knows how to create the right atmosphere in the courtroom. The judge possesses the necessary communicative skills in order to direct proceedings during a court hearing and also has the power of conviction so that any conflicts are resolved in the most appropriate way. The judge is mindful of the interests of all those involved in a case. The judge has the ability to listen and approaches parties in a professional way: this gives parties the belief that their arguments have been listened to and that they have been taken seriously. The judge clearly provides the parties present at the hearing with a clear explanation of the procedure and the further course of events. The judge only asks those questions which are essential in order to pass judgment within the context of settling the dispute.

The judge is transparent in the judgment he gives in a case. The judge's decision is clear to the parties involved and the reasoning behind the judgment explains why it has been passed. In doing this, the judge ensures that there is a proper balance between society's need to be informed and the privacy of those involved.

The judge is capable of communicating with parties and other participants in the legal sphere. He knows how to deal with media presence in the courtroom. If he is acting outside the courtroom, he is aware of the professional role he fulfils and has already envisaged the possible impact of his pronouncements. The judge expresses no opinions concerning fellow judges' judgments in public, other than in the capacity of judge responsible for briefing the press or in scientific journals.

en deskundigheid in te brengen. De rechter houdt daarbij in het oog dat hij eindverantwoordelijk is voor zijn beslissing.

- 2.4.3 De rechter bejegt de procespartijen en andere betrokkenen, zoals het slachtoffer in het strafproces, met respect. De rechter creëert de juiste atmosfeer in de rechtszaal. De rechter beschikt over de benodigde communicatieve vaardigheden om leiding te geven ter terechtzitting en over overtuigingskracht om conflicten op de meest passende manier op te lossen. De rechter heeft oog voor de belangen van alle betrokkenen bij een zaak. De rechter heeft een luisterend vermogen en bejegt partijen op een professionele wijze, waardoor partijen zich gehoord en serieus genomen voelen. De rechter geeft op de zitting aan partijen begrijpelijke voorlichting over de gang van zaken en het (verdere) verloop van de procedure. De rechter stelt alleen die vragen die nodig zijn voor zijn oordeelsvorming in het kader van de oplossing van het conflict.

De rechter is transparant in zijn oordeel. Voor partijen is helder wat het oordeel van de rechter is en de motivering maakt de beweegredenen om tot het oordeel te komen inzichtelijk. De rechter zorgt daarbij voor een goed evenwicht tussen de behoefte van de samenleving om informatie te krijgen en de privacy van betrokkenen.

De rechter is in staat om goed te communiceren met partijen en de andere actoren binnen de rechtspraak. Hij weet adequaat om te gaan met de aanwezigheid van media in de rechtszaal. Als hij naar buiten treedt is hij zich bewust van de professionele rol die hij vervult en heeft hij vooraf doordacht welke invloed zijn boodschap kan hebben. De rechter laat zich anders dan in de hoedanigheid van persrechter of in wetenschappelijke publicaties in het openbaar niet uit over uitspraken van collega's.

2.5 Integrity

Judicial integrity is essential to the legitimacy of the rule of law.

The judge sets himself high standards in respect of integrity because he is charged with supervising how others comply with the law. This core value inspires a judge, even under pressure, to swim against the current and to stand firm, if that proves necessary. Society expects a judge to set a good example precisely because it is his duty to see that others comply with the law: in this way, he can continue to exercise the necessary authority in society and enjoy the continued confidence of the public. Acting with integrity is an essential precondition which forms the underlying structure for the other core values.

2.5.1 The judge is unimpeachable or, in other words, incorruptible and unsusceptible to blackmail. The judge makes no improper use of any of the means available to him in his position. He accepts no gifts which he knows, or should suspect, that they have been given in order to influence his judgment in a current case or in future cases. The judge is scrupulous in his handling of all information which comes to his attention in the course of his duties as judge and strictly upholds his non-disclosure obligation.

The judge allows no hierarchical relationships to affect his judicial decision-making and takes care that his peers are not influenced or hampered in their decision-making by his standing or seniority.

It is the duty of the judge to make fair-minded decisions even if a strict application of the law would seem to impede this. The judge shows that he can be resolute when his decision conflicts with the opinion of a majority or minority in society,

2.5 Integriteit

Integriteit van de rechter is een essentiële voorwaarde voor de legitimatie van de rechtspraak.

De rechter stelt aan zichzelf hoge eisen op het punt integriteit, omdat hij tot taak heeft toe te zien op naleving van het recht door anderen. Deze kernwaarde vormt een aansporing voor de rechter om, ook onder druk, zijn rug recht te houden en tegen de stroom in te gaan als dat nodig is. De samenleving verwacht van de rechter dat hij het goede voorbeeld geeft, juist omdat de rechter tot taak heeft toe te zien op naleving van het recht door anderen. Zo kan hij het noodzakelijke gezag in de samenleving en het vertrouwen van de burgers blijvend verdienen. Integer gedrag is een essentiële voorwaarde voor de vormgeving van de overige kernwaarden.

2.5.1 De rechter is onkreukbaar, dat wil zeggen: niet chantabel en niet omkoopbaar. De rechter maakt geen oneigenlijk gebruik van de middelen die hem in zijn functie ter beschikking zijn gesteld. Hij neemt geen geschenken aan waarvan hij weet of moet vermoeden dat zij worden gegeven om zijn beslissing in een concrete zaak of toekomstige zaken te beïnvloeden. De rechter gaat integer om met informatie waarvan hij kennis neemt in zijn functie als rechter en houdt zich strikt aan zijn geheimhoudingsverplichting.

De rechter laat hiërarchische verhoudingen geen rol spelen bij zijn rechterlijke beslissingen en zorgt er voor dat zijn rang of anciënniteit collega's bij hun beslissingen niet beïnvloedt of belemmert.

De rechter heeft tot taak een rechtvaardige beslissing te nemen ook wanneer strikte toepassing van het recht daaraan in de weg lijkt te staan. De rechter toont zich standvastig

which requires, where necessary, the courage to say: ‘so far and no further’.

One consequence of the requirement of integrity is that the judge must take the organisation to task if he is not receiving sufficient support to deal with a particular case, or if he is inadequately resourced to settle a case or if the quality of his decisions is being adversely affected by pressure of work. The judge does this on the basis of his own responsibility for a proper administration of justice.

2.5.2 The judge is not prejudiced and grants no privileges to parties in the cases in which he is adjudicating.

Through his professional and personal performance, the judge guarantees that he causes no harm to the public image of justice, the judicial organisation and the office of judge.

2.5.3 The judge behaves in a prudent and respectful manner and shows this in the way he behaves towards parties in court. The judge treats litigants and other participants in legal proceedings tactfully, politely and fair-mindedly. The judge not only keeps a close eye on his own behaviour but also monitors that of others. Integrity also implies that a judge will confront colleagues if their conduct is not conscientious or upright.

2.5.4 High standards are required of the judge because of his public position, yet at the same time he is entitled to a private life. The judge seeks to achieve a balance between his private life and the demands imposed on him in his public position. The judge takes care that his social activities are not detrimental to a proper discharge of his public office. Like any other person, a judge is entitled to his own opinion, but he is aware that he is readily regarded by the public as a

wanneer zijn beslissing indruist tegen de mening van een meerderheid of een minderheid in de samenleving. Dat vereist waar nodig de moed om te zeggen: ‘tot hier en niet verder’.

De eis van integriteit brengt ook mee dat de rechter de organisatie erop aanspreekt als hij onvoldoende wordt gefaciliteerd om een bepaalde zaak te behandelen, zelf onvoldoende is toegerust om de zaak af te doen of als door de werkdruk de kwaliteit van zijn beslissingen nadelig wordt beïnvloed. De rechter doet dit vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid voor een goede rechtsbedeling.

- 2.5.2 De rechter is in zaken waarin hij recht spreekt niet bevooroordeeld en schenkt partijen geen privileges. Door middel van zijn professioneel en persoonlijk functioneren staat de rechter er borg voor dat hij geen schade toebrengt aan de publieke beeldvorming ten aanzien van de rechtspraak, de rechterlijke organisatie en het ambt van rechter.
- 2.5.3 De rechter gedraagt zich prudent en respectvol. De rechter laat dit zien door de manier waarop hij partijen bejegt ter zitting. De rechter treedt partijen en andere actoren binnen de rechtspraak beleefd, oprecht en tactvol tegemoet. De rechter let niet alleen op zijn eigen gedrag, maar heeft ook een signalerende functie. Integriteit impliceert ook dat de rechter collega's aanspreekt op niet integer gedrag.
- 2.5.4 Vanwege zijn publieke functie worden aan de rechter hoge eisen gesteld. De rechter heeft tegelijkertijd recht op een privéleven. De rechter zoekt een balans tussen de eisen die aan hem gesteld worden en zijn privéleven. De rechter zorgt ervoor dat zijn maatschappelijke activiteiten geen schade toebrengen aan een goede vervulling van zijn ambt. De rechter heeft net als ieder ander recht op zijn eigen mening. De rechter realiseert zich echter dat hij

representative of the legal system and that an appearance in public might damage the authority of himself as judge and of the legal system as a whole. This means that he makes no public statement on matters which are still sub judice. Only exceptionally does a judge act in a public capacity while in office, other than as a judge responsible for briefing the press or in scientific publications. The judge is reticent when using social media and is aware that their use could cause undesirable links to be made.

in de openbaarheid al snel als vertegenwoordiger van de rechtspraak zal worden beschouwd en dat een openbaar optreden zijn gezag als rechter en het gezag van de rechtspraak als geheel kan schaden. Hij spreekt zich daarom in elk geval niet publiekelijk uit over zaken waarover nog een rechterlijke beslissing moet worden gegeven. De rechter treedt voorts anders dan als persrechter en in wetenschappelijke publicaties alleen bij uitzondering in zijn functie naar buiten. De rechter is terughoudend bij het gebruik van sociale media en realiseert zich dat het gebruik daarvan kan leiden tot het leggen van onwenselijke verbanden.

3 Preconditions for the judge's best possible performance

The judge is a member of society and operates as part of an organisation in collaboration with others and not as a solitary individual. For a judge to perform properly, a number of preconditions must be fulfilled: the judge will not be able to function appropriately if the government and the judicial organisation do not provide proper facilities for this.

3.1 External preconditions, to be fulfilled by the other arms of state (the legislative and the executive branches)

Given the concept of the separation of powers, the judicial arm occupies an exceptional position, the basic principle of which is that the judiciary must be allowed an independent, separate and equal status within the state for the rule of law to function properly. The guarantees for the judiciary, which are set out in the Sections 116(4) and 117 of the Dutch Constitution and in secondary laws, place the judiciary in an independent position, from a functional point of view, with regard to parliament and the government.

Judicial independence is shaped by individual judges. It is the task of the legislature to create a legislative framework in which judicial independence can be guaranteed. Laws must be subject to scrutiny and workable. For the system of checks and balances to work, it is important that the three arms of state respect each other's role.

3.2 Internal preconditions, to be fulfilled by the organisation of the judiciary

The influence of developments in the field of operational management has meant that the judiciary is seen more and more as a service which is provided to the citizen and whose provision must be as efficient and effective as possible. It is self-evident that the judicial organisation must comply with requirements of

3 Randvoorwaarden voor het optimaal functioneren van de rechter

De rechter maakt deel uit van de samenleving en functioneert in een organisatorisch verband met anderen en niet als eenling. Voor een goed functioneren van de rechter moet daarom aan een aantal randvoorwaarden zijn voldaan: de rechter kan niet naar behoren functioneren indien hij daartoe niet in staat wordt gesteld door de overheid en de rechterlijke organisatie.

3.1 Externe randvoorwaarden, te vervullen door de beide andere staatsmachten (wetgevende en uitvoerende macht)

In het licht van de machtenscheiding heeft de rechterlijke macht een bijzondere positie waarbij het uitgangspunt is dat voor goed functioneren van de rechtsstaat de rechterlijke macht een zelfstandige, afzonderlijke en gelijkwaardige positie in de staat toekomt. De waarborgen voor de rechterlijke macht, neergelegd in de Grondwet, artikelen 116 lid 4 en 117, en in organieke wetten plaatsen de rechterlijke macht functioneel gezien in een onafhankelijke positie ten opzichte van het parlement en de regering.

Onafhankelijke rechtspraak wordt vormgegeven door individuele rechters. Het is aan de wetgever om een wettelijk kader te scheppen waardoor onafhankelijke rechtspraak wordt gegarandeerd. Wetten moeten toetsbaar en werkbaar zijn. Om het systeem van ‘checks and balances’ niet te verstoren, is het van belang dat de drie staatsmachten elkaar in hun rol respecteren.

3.2 Interne randvoorwaarden, te vervullen door de organisatie van rechtspraak.

Onder invloed van ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering wordt ook rechtspraak meer en meer beschouwd als een dienst die verleend wordt aan de burger en die zo efficiënt

efficiency and rightfulness. The pressure placed on a judge in the name of operational management, such as the introduction of lead times and case budgets, should not, however, result in the judge's not feeling free to take a proper decision in the right way in a particular case. A better balance between content and operational management will improve the quality of the administration of justice, in which timeliness is, of course, a factor.

It remains, in the first place, the judge's own responsibility to complete cases in the proper way and the organisation must provide him with the facilities to fulfil his task with due consideration of this responsibility.

If a judge applies given recommendations or follows guidelines, this helps serve the unity of law, so it is essential that these recommendations or guidelines find broad support among judges. One way of ensuring this is to arrange the debate primarily at the level of the courts and then to further this discussion at national level in an attempt to develop a uniform national application of law. The Council for the Judiciary and executive bodies should facilitate this.

An objective and transparent allocation of cases is necessary as a guarantee of independence and impartiality and it is the responsibility of the organisation to set up such a system in consultation with the judges.

The judge is himself responsible for keeping his knowledge up to the necessary standard but the organisation must provide the judge with the opportunity to acquire and maintain his essential skills. In this respect, judges see the present norm of a minimum of thirty study hours a year as an absolute minimum. An evaluation and assessment system must provide guarantees for the quality of any external or in-company courses which the organisation has arranged or made available to judges. If a judge thinks that

en effectief mogelijk moet worden aangeboden. Uiteraard moet de organisatie van rechtspraak voldoen aan eisen van doelmatigheid en rechtmatigheid. De druk die noties van bedrijfsvoering zoals doorlooptijden en zaaksbudgetten op de rechter leggen, moet er evenwel niet toe leiden dat de rechter zich niet vrij voelt om op juiste wijze een goede beslissing in een bepaalde zaak te nemen. Een balans tussen de inhoud en bedrijfsvoering bevordert de kwaliteit van rechtspraak, waarvan tijdigheid uiteraard een onderdeel is.

Het blijft in eerste instantie de eigen verantwoordelijkheid van de rechter om zaken op de juiste wijze af te doen. De organisatie moet hem faciliteren om zijn taak met inachtneming van deze verantwoordelijkheid uit te voeren.

Toepassing van aanbevelingen of richtlijnen door de rechter kan de rechtseenheid dienen. Daarvoor is dan essentieel dat die aanbevelingen of richtlijnen maximaal draagvlak hebben onder rechters. Dat kan worden bevorderd door de discussie daarover primair op rechtbankniveau te organiseren en vervolgens vanuit de rechtbanken die discussie op landelijk niveau te brengen om landelijke rechtseenheid na te streven. Raad en besturen dienen de gerechten daar in te faciliteren.

Ten behoeve van het waarborgen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid is een objectief en transparant systeem van zaakstoedeling nodig. De organisatie dient er in samenspraak met de rechters voor te zorgen dat er zo'n systeem komt.

De rechter is zelf verantwoordelijk voor het op peil houden van zijn kennis maar de organisatie stelt de rechter in de gelegenheid om de noodzakelijke vaardigheden te verwerven en te behouden. In dit verband beschouwen rechters de huidige norm van ten minste dertig studie-uren per jaar als een absoluut minimum. De kwaliteit van de door de organisatie georganiseerde of opengestelde

he needs more than this, the organisation must be prepared to assist him: the organisation has a facilitating role in this respect. It is appropriate that superiors can form an opinion on the way in which the judge has decided to keep his knowledge and skills up to date, and the organisation may give guidance as to professional training and expertise, where necessary. By making it obligatory to draw up a personal training plan, the organisation focuses the individual judge's attention on relevant training and expertise.

Although it is the own responsibility of each individual judge to decide whether he has sufficient expertise to deal with a particular case, the court's management may influence the distribution of knowledge within its jurisdiction. Implementing a system of judicial rotation can be one way of achieving this goal, but there should be an awareness that specific knowledge may be lost in a certain division if the judge is moved to another. The judge should be given sufficient opportunity to become acquainted with the new area of law once he has moved, but, more in general, the organisation must ensure that the judge does not feel compelled to deal with cases in a field with which he is not – or not fully – conversant.

The organisation must be careful that the decision to move judges between divisions is taken in principle on a voluntary basis and that it may also be expected of judges that they include the interests of the organisation in their considerations. Rotation as a means of sanctioning is inadmissible.

(‘incompany’) cursussen voor rechters moet worden gewaarborgd door middel van een evaluatie- en kwaliteitssysteem. Wanneer de rechter vindt dat hij meer nodig heeft, moet de organisatie hem daarin in beginsel tegemoet komen. De organisatie heeft een faciliterende rol. Daarbij past dat de leidinggevende zich een mening kan vormen over de wijze waarop de rechter vorm geeft aan het op peil houden van zijn kennis en vaardigheden. De organisatie mag waar nodig sturen op opleiding en deskundigheid.

Door het verplicht stellen van een individueel opleidingsplan scherpt de organisatie de individuele rechter in zijn aandacht voor opleiding en deskundigheid.

Hoewel het de eigen verantwoordelijkheid van de rechter is om te bepalen of hij voldoende deskundigheid heeft om een bepaalde zaak te behandelen kan het bestuur van een rechterlijk college de spreading van kennis wel sturen. Dat gebeurt bijvoorbeeld door het voeren van een roulatiebeleid. Daarbij moet wel aandacht zijn voor het mogelijk tenietgaan van specifieke kennis op de plek waar de rechter werkzaam was voordat hij rouleerde. De rechter dient na roulatie voldoende in de gelegenheid te worden gesteld om zich het nieuwe rechtsgebied eigen te maken. Meer in het algemeen moet de organisatie er voor zorgen dat de rechter zich niet gedwongen voelt zaken te behandelen op een gebied waarin hij (nog) onvoldoende thuis is.

De organisatie moet er voor zorgen dat in beginsel alleen op vrijwillige basis wordt besloten dat rechters moeten rouleren, waarbij van de rechters mag worden verwacht dat zij bij hun afweging mede het belang van de organisatie betrekken. Roulatie bij wijze van strafmaatregel is ontoelaatbaar.

Guidelines for impartiality and ancillary positions in the judiciary

Leidraad
onpartijdigheid en
nevenfuncties in
de rechtspraak

January 2014

1 Introduction and scope

1.1 Introduction

The rule of law answers the demand for justice. In essence this means that:

- everyone has the right of access to an independent and impartial judge;
- the impartiality of the judge must be beyond doubt in any situation;
- the impartiality is visible in the judge's conduct in every situation.

Besides independence and impartiality, integrity is a cornerstone of the judiciary. The concept is closely related to judicial impartiality. The Judiciary (as an organisation¹) must manifest its compliance with reasonable expectations from the outside world in this regard. Hence the adage: *'Justice must not merely be done but must also be seen to be done'* (Value 3, Integrity, in the Bangalore Principles of Judicial Conduct, 2006).

These guidelines further flesh out the core values on the topic of impartiality and ancillary positions. This introduction describes the genesis, purpose, and core definitions.

Then, concrete recommendations are given that are elucidated by examples as much as possible.

---

1 Where these guidelines refer to the organisation by 'judiciary', the word begins with a capital 'J'. The word 'judiciary' (not beginning with a capital letter) refers to the role of dispensing justice.

1 Inleiding en kader

1.1 Inleiding

In een rechtsstaat wordt de roep om recht beantwoord. In de kern betekent dit dat:

- een ieder recht heeft op toegang tot een onafhankelijke en onpartijdige rechter;
- de onpartijdigheid van de rechter in iedere situatie boven elke twijfel verheven is;
- de onpartijdigheid in alle gevallen zichtbaar is in het optreden van de rechter.

Naast onafhankelijkheid en onpartijdigheid is integriteit een kernwaarde van rechtspraak. Het begrip hangt nauw samen met de rechterlijke onpartijdigheid. De Rechtspraak (als organisatie¹) moet er blijk van geven te beantwoorden aan redelijke verwachtingen van de buitenwereld op dit punt. Hier geldt het adagium: *‘Justice must not merely be done but must also be seen to be done’* (Value 3, Integrity, in the Bangalore Principles of Judicial Conduct, 2006).

Deze leidraad geeft een nadere invulling van de kernwaarden op de punten van onpartijdigheid en nevenfuncties. In deze inleiding worden de totstandkoming, de doelstelling en de kernbegrippen beschreven.

Vervolgens worden concrete aanbevelingen gedaan, die zoveel mogelijk aan de hand van voorbeelden worden toegelicht.

---

1 Waar in deze leidraad met de term ‘rechtspraak’ wordt bedoeld op de organisatie, wordt deze met de hoofdletter ‘R’ begonnen. Het woord ‘rechtspraak’ (zonder beginhoofdletter) duidt op de functie van het rechtspreken.

1.2 Important definitions

Impartiality

No one is without personal views about certain social, political, and ethical matters. This certainly also applies to the judge, as he is expected to have a substantial level of social engagement. His mandate to judge impartially entails that he will be aware of his personal views – including sympathies and antipathies – and manifest that those views do not bear on his professional judgment.

For the concept of impartiality, these guidelines follow the findings of the decisions of the European Court of Human Rights (hereinafter: ECHR) of 24 May 1989, NJ 1990, 627 (Hauschildt) and the Supreme Court of 18 November 1997, NJ 1998, 244. These decisions still form the basis for answering the question of whether impartiality is being affected.

The judge is a part of society. Ancillary positions exercised by a judge may influence his impartiality. In 2012 the Judicial Officers (Legal Status) Act (hereinafter: Wrra) was amended.²

---

2 Act of 21 May 2012, Bulletin of Acts and Decrees 2012, 220.

1.2 Belangrijke begrippen

Onpartijdigheid

Niemand is vrij van persoonlijke opvattingen over bepaalde maatschappelijke, politieke en ethische kwesties. Dat geldt, nu van een rechter een behoorlijke mate van maatschappelijke betrokkenheid wordt verwacht, zeker ook voor de rechter. Zijn opdracht om onpartijdig te oordelen brengt mee dat hij zich van zijn persoonlijke opvattingen – met inbegrip van sympathieën en antipathieën – bewust is en blijk geeft daar bij zijn professionele oordeel afstand van te nemen.

Voor het begrip onpartijdigheid is in deze leidraad aangesloten bij hetgeen daarover is overwogen in de uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (verder: EHRM) van 24 mei 1989, NJ 1990, 627 (Hauschildt) en de Hoge Raad van 18 november 1997, NJ 1998, 244. Die arresten vormen nog altijd de basis voor beantwoording van de vraag of de onpartijdigheid wordt aangetast.

De rechter maakt deel uit van de samenleving. Door een rechter uitgeoefende nevenfuncties kunnen van invloed zijn op zijn onpartijdigheid. In 2012 is de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren (verder: Wrra) gewijzigd.²

---

2 Wet van 21 mei 2012, Stb 2012, 220.

Based on this legislation, the president of a court³ must review whether a judicial officer performing a certain additional job is undesirable for proper fulfilment of his office and the maintenance of impartiality and independence or confidence therein. This makes a review framework indispensable. These guidelines are intended to furnish such a framework in respect of ancillary positions.

These guidelines chiefly deal with reviewing the partiality or impartiality of a judge. Yet the scope may extend farther and also touch on court staff. This is chiefly possible if the court staff is entrusted with tasks that – in short – could be considered the purview of judges. The ECHR ruled in its decision of 21 June 2011, *Belizzi v. Malta*, No. 46575/09 that the requirements that Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (hereinafter: ECHR) establishes for judges in respect of their impartiality also apply to legal support staff who have been entrusted with specific tasks that may significantly bear on the (fair) course of the proceedings in a concrete case (*‘may be of important significance to the judicial process’*). In the Maltese system, which the decision dealt with, a ‘judicial assistant’ (who incidentally acts at the request and on the instructions of the presiding judge) has the following tasks, among others: recording witness statements, participating in hearings, setting and enforcing terms for submitting documents, and writing opinions for judicial decision-making in the case. The decision does not make it clear

---

3 Based on Article 44(6) of the Wrra, the functional authority judges whether performing a job is undesirable. In respect of judicial officers entrusted with dispensing justice, who are not presidents, the president of the court where the person involved is employed exercises this authority. Since these Guidelines chiefly deal with judges, they will not make reference to a functional authority but to the president of a court.

Op grond van deze wetgeving dient de president van een gerecht³ te toetsen of de vervulling van een bepaalde nevenbetrekking door de rechterlijk ambtenaar ongewenst is met het oog op een goede ambtsvervulling en de handhaving van onpartijdigheid en onafhankelijkheid of van het vertrouwen daarin. Dit maakt een toetsingskader onontbeerlijk. Deze leidraad beoogt met betrekking tot nevenwerkzaamheden een dergelijk kader te bieden.

In deze leidraad gaat het voornamelijk om toetsing van de (on)partijdigheid van de rechter. Toch kan de reikwijdte verder strekken en ook gerechtsambtenaren raken. Dit kan zich met name voordoen indien de gerechtsambtenaar is belast met taken die – kort samengevat – tot het rechterlijk domein kunnen worden gerekend. Volgens het EHRM in de uitspraak van 21 juni 2011, *Belizzi v. Malta*, No. 46575/09 zijn de eisen die artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (verder: EVRM) stelt aan rechters inzake hun onpartijdigheid ook van toepassing op juridisch ondersteuners indien aan hen in een concrete zaak specifieke taken zijn toebedeeld die van belangwekkende betekenis zijn voor het (eerlijke) verloop van de procedure (*‘may be of important significance to the judicial process’*). Binnen het Maltese systeem, dat in de uitspraak aan de orde was, heeft een ‘judicial assistant’ (die daarbij overigens handelt op verzoek en onder instructie van de zaaksrechter) onder meer de volgende taken: het vastleggen

-
- 3 Op grond van artikel 44 lid 6 Wrra beoordeelt de functionele autoriteit of de vervulling van een betrekking ongewenst is. Ten aanzien van de met rechtspraak belaste rechterlijke ambtenaren, niet zijnde president, wordt deze bevoegdheid uitgeoefend door de president van het gerecht waar betrokkene werkzaam is. Omdat deze Leidraad vooral over rechters gaat, zal dan ook niet over functionele autoriteit, maar van de president van een gerecht worden gesproken.

which of the aforementioned tasks must be involved at minimum in order to fulfil the aforementioned qualification. This makes it difficult to link general conclusions in respect of the applicability of the guidelines to legal support staff in the Dutch situation. One must be prepared for its possible applicability to legal support staff in cases in which they exercise one or more of the aforementioned tasks in concrete cases.

Integrity

Besides recommendations that contribute to safeguarding judicial impartiality, these guidelines are also an aid to safeguard integrity within the Judiciary. In this context, the guidelines serve multiple functions. First, this document offers everyone working in the Judiciary (as a judicial officer or as court staff entrusted with dispensing justice) a better understanding of what is expected of them in the framework of ensuring judicial impartiality while performing their role in taking on and performing ancillary positions.⁴ These guidelines further seek to provide a national uniform framework to court administrations and their presidents⁵ when assessing ancillary positions. Finally, the guidelines can serve as an aid when judging challenges to a judge or hearing complaints where appropriate.

---

4 See Section 1.3 for an explanation of the concepts ‘ancillary positions’ and ‘additional job’ and the distinction between the two.

5 The concept of president in this context also includes the Chair of the Administrative Law Division of the Council of State.

van getuigenverklaringen, het deelnemen aan zittingen, het stellen en bewaken van termijnen voor het overleggen van stukken en het schrijven van opinies ten behoeve van de rechterlijke besluitvorming in de zaak. De uitspraak maakt niet duidelijk om welke van de genoemde taken het ten minste moet gaan om aan de bedoelde kwalificatie te voldoen.

Dit maakt het moeilijk daaraan algemene conclusies te verbinden met betrekking tot de toepasselijkheid van de leidraad op juridische ondersteuners in de Nederlandse situatie. Men moet bedacht zijn op de mogelijke toepasselijkheid ervan op juridische ondersteuners in die gevallen waarin zij één of meer van de genoemde taken in concrete zaken uitoefenen.

Integriteit

Naast aanbevelingen die bijdragen aan het waarborgen van rechterlijke onpartijdigheid, is deze leidraad dan ook eveneens een hulpmiddel bij de bewaking van de integriteit binnen de Rechtspraak. De leidraad vervult in dat verband meerdere functies. In de eerste plaats biedt het stuk allen die in de Rechtspraak werkzaam zijn (als rechterlijk ambtenaar of als gerechtsambtenaar belast met vormen van rechtspraak), inzicht in wat bij het uitoefenen van hun taak en het aangaan en uitoefenen van nevenfuncties van hen wordt verwacht in het kader van de zorg voor de rechterlijke onpartijdigheid.⁴ Verder beoogt de leidraad een landelijk uniform kader te bieden aan (de presidenten van)⁵ de gerechtsbesturen bij de beoordeling van nevenfuncties. Tot slot kan de leidraad in de gevallen die zich daarvoor lenen een hulpmiddel zijn bij de beoordeling van wrakingsverzoeken of de behandeling van klachten.

---

4 Zie paragraaf 1.3 voor een toelichting op de begrippen ‘nevenfuncties’ en ‘nevenbetrekking’ en het onderscheid tussen beide.

5 Het begrip president omvat in dit verband mede de Voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Review of judicial conduct

Judicial conduct is reviewed in several ways. Legal review is possible by appealing judicial decisions. The courts also have complaint regulations regarding conduct within the Judiciary. The performance of judicial officers and court staff may also be a topic of discussion in the context of personnel policy. Further, there is the statutory review by the Supreme Court, which may dismiss a judge under certain circumstances.

Review of the impartiality of a certain judge may lead to that judge not hearing a case. If the judge himself conducts this review, this may lead to him withdrawing or requesting his recusal. A review by other judges pursuant to a petition by an interested party generally entails a challenge to a judge. These guidelines may also be helpful in that situation.

1.3 Genesis and revision of the guidelines

Discussions that arose within the Judiciary regarding integrity, ancillary positions, and codes of conduct formed the impetus for establishing guidelines for the impartiality of the judge. Since then, use of the Guidelines for Impartiality of the Judge (2004), the Guidelines for Ancillary Positions of Judicial Officers and Court Staff (2009), the Code of Conduct of the Judiciary (2010), and the Netherlands Association of the Judiciary (NVvR, Dutch abbreviation) Judges Code (2011) have further heightened the awareness of judges and court staff with regard to impartiality and integrity.

Toetsing rechterlijk gedrag

Rechterlijk gedrag wordt op verschillende manieren getoetst. Een juridische toetsing is mogelijk door het aanwenden van rechtsmiddelen tegen rechterlijke uitspraken. Daarnaast bestaan er bij de gerechten klachtenregelingen betreffende het optreden binnen de rechtspraak. Ook kan het functioneren van rechterlijk ambtenaren en gerechtsambtenaren onderwerp van gesprek zijn in het kader van personeelsbeleid. Voorts is er nog de wettelijke toetsing door de Hoge Raad, die een rechter onder bepaalde omstandigheden kan ontslaan.

Toetsing van de onpartijdigheid van een bepaalde rechter kan leiden tot het niet behandelen van een zaak door deze rechter. Als deze toetsing door de rechter zelf gebeurt, kan dit leiden tot terugtrekking of een verzoek zich te mogen verschonen. Bij toetsing door andere rechters op verzoek van een belanghebbende gaat het veelal om wraking. Ook voor die situatie kan deze leidraad behulpzaam zijn.

1.3 Totstandkoming en herziening van de leidraden

Aanleiding voor het opstellen van een leidraad over onpartijdigheid van de rechter waren destijds de discussies die er binnen de rechtsprekende macht omtrent integriteit, nevenfuncties en gedragscodes waren ontstaan. In de voorbije jaren heeft het gebruik van de leidraad onpartijdigheid van de rechter (2004), de leidraad nevenfuncties voor rechterlijke en gerechtsambtenaren (2009), de Gedragscode Rechtspraak (2010) en de NVvR-Rechterscode (2011) het bewustzijn van rechters en gerechtsambtenaren met betrekking tot onpartijdigheid en integriteit verder versterkt.

Much new legislation has been passed since the publication of the Guidelines for Impartiality of the Judge. As mentioned, the Judicial Officers (Legal Position) Act* was recently amended in 2012 (expected to enter into force as of 1 January 2013) whereby new provisions are set forth in respect of additional jobs for judicial officers and judicial officers in training. This amendment also provides that the various provisions regarding additional jobs are applicable to various experts who are members of the different judicial tribunals (expert members of the Agricultural Tenancy Section, military members of the Military Section, expert members of the Plant Breeders' Rights Section, expert members of the Enterprise Section).

Further to these developments, the passing of the Act on the Revision of the Judicial Map (hereinafter: HGK, Dutch abbreviation)⁶ prompted a closer look at the existing recommendations. By virtue of this statute, there will be fewer courts. Additionally, a number of courts will increase in size. Although that development in no way detracts from the principle that the judge must be impartial in any situation and beyond any doubt (Recommendation 1 of the Impartiality Guidelines), it is advisable when fleshing out this principle to take into account what the practical and policy effects are in courts where 100 to 200 judges and several hundred court staff are employed. Finally, one must review what the consequences are of the resolution passed in 2011 to revamp the training for judges and justices.

Upon preparing these guidelines, an examination was conducted of the existing recusal codes and codes of conduct that have

---

* Also translated as the "Judicial Officers (Legal Status) Act" in this edition.

6 Act of 12 July 2012, Bulletin of Acts and Decrees 2012, 313.

Sinds de totstandkoming van de leidraad onpartijdigheid van de rechter is veel nieuwe wetgeving totstandgekomen. Als vermeld is de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren onlangs in 2012 gewijzigd (inwerkingtreding voorzien per 1 januari 2013) waarbij nieuwe bepalingen zijn vastgesteld inzake de nevenbetrekkingen van rechterlijke ambtenaren en rechterlijke ambtenaren in opleiding. Ook is bij deze wetswijziging bepaald dat de verschillende bepalingen over nevenbetrekkingen van toepassing zijn op diverse deskundige leden in de verschillende rechterlijke colleges (deskundige leden pachtkamer, militair lid militaire kamer, deskundig lid kamer voor het kwekersrecht, deskundige leden ondernemingskamer).

Naast deze ontwikkelingen vormt ook de totstandkoming van de Wet herziening gerechtelijke kaart (verder: HGK)⁶ aanleiding de bestaande aanbevelingen nader in beschouwing te nemen. Door deze wet ontstaan minder gerechten. Daarnaast neemt een aantal gerechten in grootte toe. Hoewel die ontwikkeling op geen enkele wijze afbreuk doet aan het uitgangspunt dat de onpartijdigheid van de rechter in iedere situatie boven elke twijfel verheven moet zijn (aanbeveling 1 leidraad onpartijdigheid), verdient het aanbeveling in de uitwerking van dit uitgangspunt te bezien wat de praktische en beleidsmatige gevolgen zijn in gerechten waar 100 tot 200 rechters en ettelijke honderden gerechtsambtenaren werkzaam zijn. Tot slot moet worden gekeken wat de gevolgen zijn van het in 2011 genomen besluit de opleiding tot rechter en raadsheer te vernieuwen.

Bij het opstellen van deze leidraad is kennisgenomen van bestaande verschoningscodes en inmiddels tot stand gekomen gedragsregels zoals de Gedragscode Rechtspraak (2010) en de NVvR-rechterscode

---

6 Wet van 12 juli 2012, Stb. 2012, 313.

already arisen, such as the Code of Conduct for the Judiciary (2010) and the NVvR Judges Code (2011), and the Challenge Protocol Recommendation for Courts of Appeal and District Courts (published in *Trema* 2007, no. 1, p. 4), as well as international codes such as ‘The Bangalore Principles of Judicial Conduct’ (adopted on 25 and 26 November 2002), of Opinion no. 3 ‘Ethics and liability of judges’ by the Consultative Council of European Judges (CCJE). Upon preparing the current guidelines, an examination was also conducted of ‘Recommendation CM/Rec (2010) 12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities’ by the Council of Europe. Finally, one should note that the study by the Research and Documentation Centre (WODC, Dutch abbreviation) ‘Appearance of partiality of judges’ (*Schijn van partijdigheid rechters*) (WODC 2002, 199) stated at the time that one of the most commonly argued reasons for a challenge were complaints about ‘treatment or handling of the case’. Besides (alleged) procedural errors and the refusal to hear witnesses, that study also dealt with the conduct of the judge during a session. These guidelines do not deal with that topic. That would be a topic for the courts themselves. Continuing education and peer review are important tools in that context.

1.4 Purpose of the guidelines

These guidelines are intended – besides the relevant provisions of the Constitution of the Netherlands, the ECHR, the Judiciary Act (hereinafter: WRO, Dutch abbreviation), the Judicial Officers (Legal Position) Act (hereinafter: Wrra, Dutch abbreviation), the case law of the Supreme Court and the ECHR, and the literature – to serve as a starting point for the judge. The impartiality and integrity of those who work in the Judiciary, however, are not so much safeguarded by detailed regulations as by awareness within the professional group. For this reason, these guidelines do not contain exhaustive rules for every case, but mainly serve to promote this awareness. All of the functions of the guidelines

(2011), de Aanbeveling wrakingsprotocol gerechtshoven en rechtbanken (gepubliceerd in *Trema* 2007, nr. 1, p. 4), alsmede van internationale codes als ‘The Bangalore Principles of Judicial Conduct’ (vastgesteld op 25 en 26 november 2002), van Opinion no. 3 ‘Ethics and liability of judges’ van de Consultative Council of European Judges (CCJE). Bij het opstellen van de huidige leidraad is tevens kennisgenomen van ‘Recommendation CM/Rec (2010) 12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities’ van de Raad van Europa. Tot slot wordt nog opgemerkt dat het onderzoeksrapport van het WODC “Schijn van partijdigheid rechters” (WODC 2002, 199) destijds als een van de meest aangevoerde redenen om te wraken klachten over “bejegening of behandeling van de zaak” noemde. Naast onder meer (vermeende) procedurefouten en de weigering een getuige te horen, gaat het in dat onderzoek ook om het optreden van de rechter ter zitting. Daarover gaat deze leidraad niet. Wat dat betreft ligt er een taak bij de gerechten zelf. In dat kader vormen permanente scholing en intervisie belangrijke hulpmiddelen.

1.4 Doel van de leidraad

Deze leidraad beoogt – naast relevante bepalingen in de Grondwet (verder: GW), het EVRM, de Wet op de rechterlijke organisatie (verder: Wet RO), de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren (verder: Wrra), de jurisprudentie van de Hoge Raad en het EHRM en de literatuur – houvast te verschaffen aan de rechter.

De onpartijdigheid en integriteit van degenen die in de rechtspraak werken worden echter niet zozeer gewaarborgd door gedetailleerde regelgeving, maar vooral door het bewustzijn binnen de beroepsgroep.

Deze leidraad bevat daarom geen sluitende regels voor alle gevallen, maar dient vooral om dit bewustzijn te bevorderen. Vanuit al zijn functies zal de leidraad moeten leiden tot een permanent bewustzijn bij allen die werkzaam zijn in de

should lead to ongoing awareness among all those who are employed in the Judiciary and among others who are directly involved in dispensing justice. An awareness with regard to the question of whether there are obstacles to handling a court case in a concrete case; an awareness with regard to the question of whether exercising certain ancillary positions is undesirable; an awareness among those who work in the Judiciary with regard to the question of what effect performing a certain ancillary position, conducting a certain activity, taking part in various sectors of society (and any remuneration/compensation for it) will have both on the court where he is employed as well as on the impartiality of the Judiciary as a whole.

In summary: the guidelines should be a point of departure and stimulus for ongoing awareness of impartiality and integrity. The guidelines seek to provide criteria to that end.

1.5 Purpose of the guidelines and their internal and external effect

General

These guidelines focus first on the impartiality of the individual judge. The guidelines do not consist so much of a series of exhaustive recommendations (which are not comprehensive), but in essence provide a framework for a solid judgment in each individual case. In terms of ancillary positions, these guidelines focus on judicial officers and court staff. It is not the purpose of these guidelines – nor could it be – to create new incompatibilities. That is the purview of statutory legislation. Recommendation 19 focuses on the courts in order to promote further discussion.

Rechtspraak en bij anderen die direct bij het rechtspreken betrokken zijn. Een bewustzijn met betrekking tot de vraag of er in het concrete geval belemmeringen zijn om een rechtszaak te behandelen; een bewustzijn met betrekking tot de vraag of het uitoefenen van bepaalde nevenfuncties ongewenst is; een bewustzijn bij degenen die in de rechtspraak werken over de vraag welk effect het uitoefenen van een bepaalde nevenfunctie, het verrichten van een bepaalde activiteit, het deelnemen aan verschillende onderdelen van het maatschappelijk leven (en de eventuele bezoldiging/vergoeding daarvoor) zal hebben zowel op het gerecht waar hij werkzaam is als op de onpartijdigheid van de rechtspraak als geheel.

Samengevat: de leidraad dient uitgangspunt en stimulans te zijn voor een permanente bewustwording van onpartijdigheid en integriteit. De leidraad beoogt daartoe criteria te bieden.

1.5 Doelstelling van de leidraad en de interne en externe werking ervan

Algemeen

Deze leidraad richt zich op het punt van onpartijdigheid in eerste instantie tot de individuele rechter. De leidraad bestaat niet zozeer uit een aantal limitatief opgesomde, en overigens niet allesomvattende, aanbevelingen, maar geeft vooral een kader om te komen tot een gefundeerd oordeel in het individuele geval. Voor zover het om nevenfuncties gaat, richt deze leidraad zich tot rechterlijke ambtenaren en gerechtsambtenaren. Deze leidraad heeft niet tot doel – en kan ook niet tot doel hebben – om nieuwe onverenigbaarheden te creëren.

Dat is het domein van de formele wet. Aanbeveling 19 richt zich tot de gerechten om verdere discussie te bevorderen.

Active vigilance of impartiality

The guidelines contain recommendations that should encourage ongoing alertness on the part of the judge and court to be vigilant of judicial impartiality. The purpose of the guidelines is for the judge to continually ask himself whether his conduct actually projects the image of an impartial judge to the person seeking justice and to society at large. The guidelines seek to promote the recognition of dilemmas; they should be a point of departure for continuing education and a stimulus for awareness about integrity.

The wording of recommendations that relate to impartiality contain the following terms: *'sees to it that no'*, *'may compel the judge to'*, *'should be aware of'*, and *'the judge will assess whether this could prejudice his judicial impartiality'*. This series declines in urgency: from generic undesirability in *'sees to it that no'* to the assessment of the circumstances that could play a role in answering the question of whether impartiality could be prejudiced. Incidentally, an exact definition is not intended, since a *'sliding scale'* is unavoidable in this context.

Ancillary positions

New statutory provisions were formulated with the amendment of the Wrra in 2012 in respect of reporting, reviewing, and publicising additional jobs, including remunerative aspects. The presidents of courts have an explicit review task of whether an additional job is undesirable (44(6) Wrra). These guidelines supplement the law in two ways: (1) they form the foundation for the conceptions ('the standard') of the professional group itself regarding possible undesirability of ancillary positions that are statutorily permitted and (2) they flesh out the open statutory norms for ancillary positions. In both cases the guidelines set forth recommendations. They can serve as a guide for presidents of courts in their statutory review.

Onpartijdigheid actief bewaken

De leidraad bevat aanbevelingen die moeten aanzetten tot permanente oplettendheid van rechter en gerecht om de rechterlijke onpartijdigheid te bewaken. Met de leidraad wordt beoogd dat de rechter zich steeds afvraagt of zijn optreden ook werkelijk bij de rechtzoekende en de samenleving het beeld van de onpartijdige rechter oproept. De leidraad streeft ernaar het onderkennen van dilemma's te bevorderen, dient uitgangspunt te zijn van een *éducation* permanente en moet een stimulans zijn voor bewustzijn van integriteit.

In de formuleringen van de aanbevelingen die zien op onpartijdigheid komen de navolgende termen voor: “*zorgt ervoor geen*”, “*kan de rechter noodzaken tot*” “*dient zich ervan bewust te zijn*”, en “*zal de rechter beoordelen of dit zijn rechterlijke onpartijdigheid zal kunnen schaden*”. Deze reeks is afnemend klemmend: van generieke onwenselijkheid bij “*zorgt ervoor geen*” tot het beoordelen van de omstandigheden die een rol kunnen spelen bij de beantwoording van de vraag of de onpartijdigheid schade kan lijden. Exacte definiëring is overigens niet beoogd, omdat een ‘glijdende schaal’ hierin onontkoombaar is.

Nevenfuncties

Bij de wijziging van de Wrra in 2012 zijn nieuwe wettelijke bepalingen geformuleerd over opgave, toetsing en openbaarmaking van nevenbetrekkingen, inclusief bezoldigingsaspecten.

De presidenten van gerechten hebben een expliciete toetsende taak of een nevenbetrekking ongewenst is (44 lid 6 Wrra). Deze leidraad biedt in tweeërlei opzicht een aanvulling op de wet: (1) hij vormt de neerslag van de opvattingen (‘de standaard’) van de beroepsgroep zelf over de mogelijke onwenselijkheid van nevenfuncties die wettelijk geoorloofd zijn en (2) hij geeft voor nevenfuncties een uitwerking aan de wettelijke open normen. In beide gevallen bevat de leidraad aanbevelingen. Deze kunnen mede een richtsnoer vormen voor de presidenten van gerechten bij de wettelijke toets.

The wordings of recommendations that relate to ancillary positions contain two types of terms. The terms ‘*undesirable*’ and ‘*discouraged*’ are used in cases in which an ancillary position is statutorily permitted (i.e. not prohibited) but nonetheless inadvisable according to the guidelines. Accepting such an ancillary position in itself does not justify the imposition of a sanction against the judicial officer involved. The guidelines further contain terms such as ‘*impermissible*’, ‘*not allowed*’, or ‘*[the judicial officer] will avoid*’. These cases flesh out an open statutory norm that already provides for sanctions by statute.

External effect of the guidelines

Externally the guidelines seek to give society at large an understanding of the framework in which the judge and others employed in the Judiciary make their considerations and they should serve as an external justification of judicial conduct. If the judge is constantly alert to his specific constitutional task as an impartial, honourable, and independent judge, society at large can trust that every citizen will have access to a fair proceeding.

The guidelines will be published in the Journal for the Judiciary (*Tijdschrift voor de rechterlijke macht (Trema)*), as well as at www.rechtspraak.nl and www.verenigingvoorrechtspraak.nl.

1.6 Status and scope of the guidelines

The guidelines are ratified by the administrations of the District Courts, the Courts of Appeal, the Central Appeals Tribunal and the Trade and Industry Appeals Tribunal, the President of and the Procurator General at the Netherlands Supreme Court, the Chair of the Administrative Law Division of the Council of State, the Netherlands Association for the Judiciary (NVvR), and by the Council for the Judiciary.

In de formuleringen van de aanbevelingen die zien op nevenfuncties komen twee soorten termen voor. De termen “ongewenst” en “ontraden” worden gebruikt in de gevallen waarin een nevenfunctie wettelijk geoorloofd is (dus: niet verboden) maar volgens de leidraad niettemin onverstandig is. Het aanvaarden van een dergelijke nevenfunctie rechtvaardigt op zichzelf niet dat tegen de betrokken rechterlijke ambtenaar een sanctie wordt getroffen. De leidraad kent daarnaast termen als “ongeoorloofd”, “niet toegestaan” of “[de rechterlijk ambtenaar] vermijdt”. In deze gevallen wordt een concretisering gegeven van een wettelijke open norm, die door de wet ook al van sancties is voorzien.

Externe werking van de leidraad

Extern beoogt de leidraad de samenleving inzicht te geven in het kader waarbinnen de rechter en anderen die in de Rechtspraak werken hun afwegingen maken en dient hij als externe verantwoording van rechterlijk gedrag. Als de rechter constant alert is op zijn specifieke staatsrechtelijke taak als onpartijdig, integer en onafhankelijk overheidsrechter, kan de samenleving het vertrouwen hebben dat elke burger toegang heeft tot eerlijke procesvoering.

De leidraad zal worden gepubliceerd in het Tijdschrift voor de rechterlijke macht (Trema), alsmede op www.rechtspraak.nl en www.verenigingvoorrechtspraak.nl.

1.6 Status en werkingssfeer van de leidraad

De leidraad wordt onderschreven door de besturen van de rechtbanken, de gerechtshoven, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven, de president van en de procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, de voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) en door de Raad voor de rechtspraak.

(See also the joint letter attached to these guidelines from the President of the Supreme Court, the Procurator General at the Supreme Court, and the Chair of the Administrative Law Division of the Council of State, and the letter from the Chair of the Council for the Judiciary).⁷

The recommendations are general principles and do not constitute binding regulations. In practice, cases may arise for which the recommendations do not provide. In those cases, one should act with due consideration of the principles formulated in these guidelines.

1.7 Definitions

Impartiality: the absence of exceptional circumstances that entail serious indications that a judge has a bias, or at any rate that an existing fear thereof is objectively justified (HR 18 November 1997, NJ 1998, 244).

In respect of the manner in which one must ascertain whether impartiality occurs, reference is made to a decision of the ECHR of 24 May 1989, NJ 1990, 627 (Hauschildt), whereby a distinction is made between subjective and objective impartiality and which states:

‘The existence of impartiality [...] must be determined according to a subjective test, that is on the basis of the personal conviction of a particular judge in a given case, and also according to an objective test, that is ascertaining whether the judge offered guarantees sufficient to exclude any legitimate doubt in this respect [...].

---

⁷ Not published in this edition.

(Zie ook de als aanhangsel bij deze leidraad opgenomen gezamenlijke brief van de President van de Hoge Raad, de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad en de Voorzitter van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, en de brief van de Voorzitter van de Raad voor de rechtspraak).⁷

De aanbevelingen betreffen algemene uitgangspunten en vormen geen dwingende voorschriften. In de praktijk zullen zich situaties kunnen voordoen waarin de aanbevelingen niet voorzien. In die gevallen zal moeten worden gehandeld indachtig de in deze leidraad geformuleerde uitgangspunten.

1.7 Definities

Onpartijdigheid: het afwezig zijn van uitzonderlijke omstandigheden die zwaarwegende aanwijzingen opleveren dat de rechter een vooringenomenheid koestert, althans dat de dienaangaande bestaande vrees objectief gerechtvaardigd is (HR 18 november 1997, NJ 1998, 244).

Ten aanzien van de wijze waarop dient te worden vastgesteld of sprake is van onpartijdigheid wordt verwezen naar een uitspraak van het EHRM van 24 mei 1989, NJ 1990, 627 (Hauschildt), waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen subjectieve en objectieve onpartijdigheid en waarin is vermeld:

“The existence of impartiality [...] must be determined according to a subjective test, that is on the basis of the personal conviction of a particular judge in a given case, and also according to an objective test, that is ascertaining whether the judge offered guarantees sufficient to exclude any legitimate doubt in this respect [...].

---

⁷ Niet opgenomen in deze uitgave.

As to the subjective test [...] the personal impartiality of a judge must be presumed until there is proof to the contrary [...].

Under the objective test, it must be determined whether, quite apart from the judge's personal conduct, there are ascertainable facts which may raise doubts as to his impartiality. In this respect even appearances may be of a certain importance. What is at stake is the confidence which the courts in a democratic society must inspire in the public and above all, as far as criminal proceedings are concerned, in the accused.

Accordingly, any judge in respect of whom there is a legitimate reason to fear a lack of impartiality must withdraw [...].

This implies that in deciding whether in a given case there is a legitimate reason to fear that a particular judge lacks impartiality, the standpoint of the accused is important but not decisive [...].

What is decisive is whether this fear can be held objectively justified.'

Litigants: parties (substantive or procedural) to a judicial proceeding, in so far as they do not fall under the other parties to proceedings set forth below.

Other parties to proceedings: those who provide legal assistance professionally, the prosecutor, experts, witnesses, bailiffs, interpreters, and others – not litigants – who are involved in a judicial proceeding professionally or otherwise.

These guidelines do not define judges as litigants or other parties to proceedings.

Ancillary position: the positions, whether or not for remuneration, that judicial officers, and judicial officers in training during the internal internship, perform outside their position.

As to the subjective test [...] the personal impartiality of a judge must be presumed until there is proof to the contrary [...].

Under the objective test, it must be determined whether, quite apart from the judge's personal conduct, there are ascertainable facts which may raise doubts as to his impartiality. In this respect even appearances may be of a certain importance. What is at stake is the confidence which the courts in a democratic society must inspire in the public and above all, as far as criminal proceedings are concerned, in the accused.

Accordingly, any judge in respect of whom there is a legitimate reason to fear a lack of impartiality must withdraw [...].

This implies that in deciding whether in a given case there is a legitimate reason to fear that a particular judge lacks impartiality, the standpoint of the accused is important but not decisive [...].

What is decisive is whether this fear can be held objectively justified.”

Procespartijen: partijen (materiële en formele) bij een gerechtelijke procedure, voor zover zij niet behoren tot de hieronder vermelde overige procesdeelnemers.

Overige procesdeelnemer: degene die beroepsmatig rechtsbijstand verleent, de officier van justitie, deskundigen, getuigen, deurwaarders, tolken en anderen – niet zijnde procespartijen – die al dan niet beroepsmatig bij een rechterlijke procedure betrokken zijn.

In deze leidraad worden rechters niet als procespartij of overige procesdeelnemer aangemerkt.

Nevenfunctie: de functies, al dan niet bezoldigd, die rechterlijke ambtenaren en rechterlijke ambtenaren in opleiding gedurende de binnenstage, buiten hun ambt vervullen.

Additional job: jobs that judicial officers, and judicial officers in training during the internal internship, perform outside their position (44a Wrra).

In these guidelines, ancillary positions also encompass additional jobs, unless stated otherwise.

Explanation

Article 44a of the Wrra defines the concept of an additional job. A distinction must be made between this concept and the concept of an ancillary position. That distinction is not related to whether or not it is remunerated. The concept of an ancillary position is broader than that of an additional job; every additional job is also an ancillary position. Yet for additional jobs, a statutory reporting requirement and a subsequent assessment by the president of the court where the person involved is employed apply, followed by inclusion of the additional job in a register. Ancillary positions, however, can also lead to a conflict of interests. It is advisable that, when there is doubt about whether a reporting requirement exists, the person involved consult the president of the court.

Pursuant to the explanatory memorandum to the Wrra⁸ additional jobs will in any case include:

- all remunerated positions and activities;
- all appointments as lecturer;
- running one's own business;
- membership in boards of directors, advisory committees, arbitration committees, disciplinary tribunals, and complaint committees;
- conducting business or trade;
- participating in purchasing or supply;

---

8 *Parliamentary Papers II* 2004-2005, 29 937 no. 3, page 4/5.

Nevenbetrekking: de betrekkingen die rechterlijke ambtenaren en rechterlijke ambtenaren in opleiding gedurende de binnenstage buiten hun ambt vervullen (44a Wrra).

In deze leidraad wordt, tenzij anders is vermeld, onder nevenfunctie tevens verstaan nevenbetrekking.

Toelichting

Artikel 44a Wrra definieert het begrip nevenbetrekking. Dit begrip moet worden onderscheiden van het begrip nevenfunctie. Dat onderscheid staat los van het al dan niet bezoldigd zijn.

Het begrip nevenfunctie is ruimer dan nevenbetrekking; alle nevenbetrekkingen zijn tevens nevenfuncties. Alleen voor nevenbetrekkingen geldt een wettelijke plicht tot kennisgeving en een daaropvolgende beoordeling door de president van het gerecht waar betrokkene werkzaam is, gevolgd door opname van de nevenbetrekking in een register. Ook nevenfuncties kunnen echter leiden tot belangenverstrengeling. Het verdient dan ook aanbeveling dat bij twijfel over het antwoord op de vraag of een plicht tot kennisgeving bestaat, door betrokkene met de president van het gerecht overleg wordt gepleegd.

Volgens de memorie van toelichting bij de Wrra⁸ worden onder nevenbetrekkingen in elk geval verstaan:

- alle bezoldigde functies en activiteiten;
- alle docentschappen;
- het voeren van een eigen bedrijf;
- lidmaatschappen van besturen, adviescommissies, arbitragecommissies, tuchtcolleges en klachtencommissies;
- het drijven van nering of handel;
- het deelnemen aan aannemingen en leveringen;

---

8 *Kamerstukken II 2004-2005, 29 937 nr. 3, pag. 4/5.*

- being a supervisory director, board member, or partner in a corporation, foundation, or association;
- acting as an arbiter, third party charged with giving a binding opinion, or mediator.

This list is not exhaustive. The assessment of whether or not those ancillary positions are desirable is always primarily incumbent on the practitioners themselves, whereby the criterion is the general review norm of Recommendation 3 of these guidelines: *'Ancillary positions, to the extent that they are statutorily permitted, are nonetheless undesirable if they can prejudice the proper administration of justice concretely or harm the confidence placed in the Judiciary'*. If a person employed in the Judiciary has doubts about the sensitivity of an ancillary position or activity, then he will discuss this with the president or direct supervisor.

Examples of additional jobs are: chair/secretary of a grievance committee, member of a Civil-law and Junior Civil-law Notaries Disciplinary Board (after entry into force of the bill to amend the Statute on the notarial profession: Notarial Division); member of a complaint committee for penitentiary facilities, a disciplinary board, or a disciplinary tribunal; lecturer at the Training and Study Centre for the Judiciary (SSR, Dutch abbreviation) or any other educational institution; mediator, arbiter, supervisory director, or member of a supervisory board of a corporation or institution; board member of an educational institution or hospital, a political party or a department thereof, or a foundation; a compensated day chair at a conference, or columnist at a magazine/daily newspaper.

Examples of ancillary positions that are not additional jobs are: team leader/coach of a sports team, member of a parents' council of a school, member of an ad hoc committee of a political party, editor of a neighbourhood newspaper or association newsletter.

- het zijn van commissaris, bestuurder of vennoot van een vennootschap, stichting of vereniging;
- het optreden als arbiter, bindend adviseur of mediator.

Deze opsomming is niet limitatief. De beoordeling van het al of niet gewenst zijn van die nevenfuncties ligt altijd allereerst bij de beroepsbeoefenaren zélf, waarbij het criterium wordt gevormd door de algemene toetsingsnorm uit aanbeveling 3 van deze leidraad: *“Nevenfuncties, voor zover wettelijk toegestaan, zijn niettemin ongewenst wanneer de goede gang van zaken bij de rechtspraak in concreto of het in de Rechtspraak te stellen vertrouwen schade zou kunnen lijden.”* Als een in de Rechtspraak werkzame persoon twijfel heeft over de gevoeligheid van een nevenfunctie of -activiteit, dan bespreekt hij dit met de president of direct leidinggevende.

Voorbeelden van nevenbetrekkingen zijn: voorzitter/secretaris van een bezwaarcommissie, lid van een kamer van toezicht voor de notarissen en kandidaat-notarissen (na inwerkingtreding van het voorstel tot wijziging van de Wet op het notarisambt: kamer voor het notariaat), lid van een beklagcommissie penitentiaire inrichtingen, een raad van discipline, een tuchtcollege, docent bij SSR of enige ander onderwijsinstelling, mediator, arbiter, commissaris of lid van een raad van toezicht van een onderneming of instelling, bestuurslid van een onderwijsinstelling of van een ziekenhuis, bestuurslid van een politieke partij of een afdeling daarvan, lid van een stichtingsbestuur, een bezoldigd dagvoorzitterschap tijdens een conferentie, columnist in een tijdschrift/dagblad.

Voorbeelden van nevenfuncties die geen nevenbetrekkingen zijn: teamleider/begeleider van een sportteam, lid van een ouderraad van een school, lidmaatschap van een ad hoc commissie van een politieke partij, redacteur van een wijkkrant of verenigingsblad. Artikel 44 Wvra geeft een opsomming van de gegevens die een

Article 44 of the Wrra enumerates the information that a judge must report to the chair/president upon performing additional jobs, including the remuneration per year (indication of a category in which the remuneration falls). Substitute judges do not have to report the scope and amount of their remuneration from their primary jobs (Article 44(7)(g) Wrra).

Withdrawal: the informal decision of a judge not to hear a case himself based on facts and circumstances that could prejudice judicial impartiality.

Recusal: the statutory option of a judge to request being allowed to withdraw from a certain case, due to facts and circumstances that could prejudice judicial impartiality (Articles 40 of the Civil Procedural Code (Rv, Dutch abbreviation), 517 of the Criminal Procedural Code (Sv), and 8:19 of the General Administrative Law Act (Awb)).

Challenge: the legal option of a party to request that a judge not pass (further) judgment in a case, due to facts and circumstances that could prejudice judicial impartiality (Articles 36 Rv, 512 Sv, and 8:15 Awb).

Spouses in these guidelines refer to both male and female spouses.

When these guidelines refer to judges or substitute judges, this also encompasses justices or substitute justices, unless stated otherwise. In that case, one should read ‘appeal district’ for ‘district’, to the extent that it applies to courts of appeal. These guidelines consider state councillors employed at the Council of State who are entrusted with dispensing justice to be equivalent to judges and justices.

Where these guidelines refer to prosecutors, this also encompasses Advocates General, Procurators General and Substitute

rechter aan de voorzitter/president moet melden bij het vervullen van nevenbetrekkingen, waaronder de bezoldiging per jaar (aanduiding van een categorie waarbinnen de bezoldiging valt). Rechters-plaatsvervanger behoeven van hun hoofdbetrekking de omvang en de hoogte van hun bezoldiging niet te vermelden (artikel 44, lid 7 sub g Wvra).

Terugtrekken: de informele beslissing van een rechter de zaak niet zelf te behandelen op grond van feiten en omstandigheden waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden.

Verschon: de wettelijke mogelijkheid van een rechter te verzoeken zich te mogen onttrekken aan een bepaalde zaak, wegens feiten en omstandigheden waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden (artikelen 40 Rv, 517 Sv en 8:19 Awb).

Wraken: de wettelijke mogelijkheid van een partij te verzoeken dat een rechter de zaak niet (verder) beoordeelt, wegens feiten en omstandigheden waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden (artikelen 36 Rv, 512 Sv en 8:15 Awb).

In deze leidraad wordt onder echtgenoot tevens echtgenote verstaan.

In deze leidraad wordt, tenzij anders is vermeld, onder rechter (-plaatsvervanger) tevens verstaan raadsherr(-plaatsvervanger). In dat geval wordt voor arrondissement ressort gelezen, voorzover het de gerechtshoven betreft. De bij de Raad van State werkzame staatsraden die met rechtspraak belast zijn, worden in deze leidraad met rechters en raadsherr gelijkgesteld.

In deze leidraad wordt, tenzij anders is vermeld, onder officier van justitie tevens verstaan advocaat-generaal en (plaatsvervangend) procureur-generaal (openbaar ministerie). In dat geval wordt voor

Procurators General (Public Prosecution Service), unless stated otherwise. In that case, one should read Prosecutor's Office at the Appeals Court and Board of Procurators General, respectively, for Prosecutor's Office at the District Court.

Explanation

Partiality can occur, *inter alia*, in the event of a conflict of interests, the threat thereof, influence from outside, or political or social bias. With regard to the question of whether partiality of a judge occurs, not only is it of interest to note the nature of the relationship of this judge with a party to a proceeding, but also the extent to which this party to a proceeding is involved in a certain case. The extent of involvement depends on the position that a party to a judicial proceeding takes. Involvement (emotional or otherwise) will generally be greater for litigants than other parties to proceedings. The guidelines seek to take this into account by defining the concepts of litigants and other parties to proceedings. A litigant can be both a substantive and a procedural party. The latter refers, for example, to the statutory representative of a minor.

A prosecutor is always professionally involved in a case. He can therefore be seen as equivalent to other parties to proceedings who are professionally involved in a judicial proceeding in view of the (emotional) involvement and the possible related partiality. This is expressed in the definition used. A lawyer who assists his client in the proceeding is also considered another party to a proceeding. Representatives of legal entities are also considered other parties to proceedings. See also the explanation under Recommendation 2. One should keep in mind that some parties to proceedings can be both litigants and other parties to proceedings. This may be the case, for example, with the director and the receiver who should be considered litigants to the extent that they can be held accountable, while they are mainly other parties to a proceeding in their other tasks.

parket respectievelijk ressortsparket en het college van procureurs-generaal gelezen.

Toelichting

Partijdigheid kan zich onder meer voordoen bij een verstrengeling van belangen, een dreiging hiervan, beïnvloeding van buitenaf of politieke of maatschappelijke vooringenomenheid.

Bij de vraag of sprake is van partijdigheid van een rechter is niet alleen de aard van de relatie van deze rechter met een procesdeelnemer van belang, maar speelt ook de mate waarin deze procesdeelnemer betrokken is bij een bepaalde zaak een rol. De mate van betrokkenheid hangt af van de positie die een procesdeelnemer in een rechterlijke procedure inneemt. De (emotionele) betrokkenheid zal in het algemeen groter zijn bij procespartijen dan bij overige procesdeelnemers. De leidraad beoogt met de definiëring van de begrippen procespartijen en overige procesdeelnemers hiermee rekening te houden. Een procespartij kan zowel een materiële als een formele partij zijn. Bij dit laatste is gedacht aan bijvoorbeeld de wettelijke vertegenwoordiger van een minderjarige. Een officier van justitie is altijd beroepsmatig bij een zaak betrokken. Daardoor zal hij uit het oogpunt van (emotionele) betrokkenheid en daarmee mogelijke partijdigheid kunnen worden gelijkgesteld met andere procesdeelnemers die beroepsmatig bij een rechterlijke procedure betrokken zijn. Dit is in de gebruikte definiëring tot uitdrukking gebracht. Ook een advocaat die zijn cliënt in de procedure bijstaat, behoort tot de overige procesdeelnemers.

Vertegenwoordigers van rechtspersonen zijn ook aan te merken als overige procesdeelnemers. Zie ook de toelichting onder aanbeveling 2.

Bedacht dient nog wel te worden dat sommige procesdeelnemers zowel procespartij als overige procesdeelnemer kunnen zijn. Hierbij kan men denken aan de bewindvoerder en de curator die bij het afleggen van verantwoording zijn aan te merken als procespartij, terwijl zij bij hun overige taken veelal overige procesdeelnemer zijn.

2 Principles

Like anyone else, the judge has certain views regarding social, political, and ethical matters, which may influence his further judgments. In part, these conceptions can be related to sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, belonging to a national minority, property, birth, or other status (compare Article 14 ECHR). The existence of these conceptions is unavoidable and is closely related to the social engagement and interest that are necessary to be able to function as a judge.

Like any other citizen, a judge is entitled to exercise freedom of speech, religion, association, and assembly, but a judge must always conduct himself in such a way when exercising these constitutional rights that he does not prejudice his functioning as a judge or the functioning of the judiciary (cf. The Bangalore Principles of Judicial Conduct, No. 4.6). The following illustrates how this could cause tensions. There are judges and substitute judges who publish and write annotations. Yet it does not seem desirable that a judge or substitute write articles about, or annotate judgments of, his own court, or that he advise or give public comments in respect of those judgments. In the case of appellate judges, the foregoing also applies to judgments in a lower instance that may be submitted to their own court.⁹

---

9 This targets publications in which one or more judgments of the court where the judge in question is employed is the central topic of the publication. This likewise applies to judgments of lower instances (from the same appellate district), unless they are final. Such judgments can indeed be discussed in the context of (academic) publications with broader ramifications.

2 Uitgangspunten

De rechter heeft, evenals ieder ander, bepaalde opvattingen over maatschappelijke, politieke en ethische kwesties, die zijn verdere oordelen kunnen beïnvloeden.

Deze opvattingen kunnen deels samenhangen met: geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status (vergelijk artikel 14 van het EVRM). Het bestaan van deze opvattingen is onvermijdelijk en hangt nauw samen met de maatschappelijke betrokkenheid en geïnteresseerdheid die noodzakelijk zijn om als rechter te kunnen functioneren.

Een rechter heeft, als iedere andere burger, recht op de uitoefening van vrijheid van meningsuiting, geloof, vereniging en vergadering, maar een rechter dient zich in de uitoefening van deze grondrechten altijd zodanig te gedragen dat hij geen schade toebrengt aan zijn functioneren als rechter of het functioneren van de rechtspraak (vgl. The Bangalore Principles of Judicial Conduct, No. 4.6). Dat dit spanning kan opleveren wordt duidelijk uit het volgende. Er zijn rechters en rechters- plaatsvervanger die publiceren en annoteren. Toch lijkt het niet wenselijk dat een rechter(-plaatsvervanger) artikelen schrijft over, of noten plaatst bij uitspraken van het eigen gerecht, of dat hij over die uitspraken adviezen uitbrengt of publiekelijk commentaar levert. Voor hogerberoepers geldt het vorenstaande eveneens met

A judge who is aware of his personal views must generally be able to distance himself from them in such a way that these views do not impede his independence and impartiality, which are the essence of a fair proceeding.

It is the judge himself who will be vigilant of his impartiality in any case that he hears. Additionally, the courts have means at their disposal to promote impartial justice, such as division in sections and assigning cases. The judge will see to it that he evidences an impartial attitude during sessions.

betrekking tot uitspraken in eerdere aanleg die bij het eigen gerecht kunnen dienen.⁹

Een rechter die zich van zijn persoonlijke opvattingen bewust is, zal in het algemeen in staat moeten zijn zich hiervan zodanig te distantieëren dat deze opvattingen zijn onafhankelijkheid en onpartijdigheid, de essentialia voor een eerlijk proces, niet in de weg staan.

Het is de rechter zelf die in elke door hem te behandelen zaak waakt over zijn onpartijdigheid.

Daarnaast hebben de gerechten middelen ter bevordering van een onpartijdige rechtspraak, zoals het indelen in kamers en het toedelen van zaken. De rechter zorgt ervoor ter zitting blijk te geven van een onpartijdige houding.

---

9 Hier wordt bedoeld op publicaties waarin één of meer uitspraken van het gerecht waar de betreffende rechter werkzaam is het centrale thema van de publicatie vormen. Dat geldt evenzeer voor uitspraken van lagere instanties (uit hetzelfde ressort), tenzij die onherroepelijk zijn. In de context van (wetenschappelijke) publicaties met een bredere strekking kunnen bedoelde uitspraken wel worden meegenomen.

3 Recommendations

3.1 Family and relatives

Recommendation 1

The judge will see to it that he does not hear any case involving the current or former spouse, current or former partner, and/or close blood and other relatives of the judge as a litigant and/or other party to the proceeding.

The judge preferably will not hear cases in which his current or former spouse, current or former partner, and/or a close blood or other relative is or has been involved as a judge.

Explanation

What constitutes close blood relatives and other relatives is not fleshed out further. After all, that can be different for everyone, depending on the nature and intensity of the familial relationship. Close blood and other relatives pertains, for example, to parents, parents-in-law, children, foster children or step-children.

The second sentence is not limited to situations in which the current or former spouse, current or former partner and/or close blood or other relative is employed at the same court as a judge. It is also not considered desirable if the judge hears cases in which the current or former spouse, current or former partner, and/or close blood or other relative, who is employed as a judge at another court, is or has been involved. This pertains, for example, to appeal instances.

NOTE: As a result of the Act on the Revision of the Judicial Map (HGK, Dutch abbreviation), courts and prosecutor offices are larger, which leads to there being a greater chance that close relatives or current or former partners will be part of the same court, the competent appellate instance, or the same district prosecutor's office. Additional recommendations are not necessary

3 Aanbevelingen

3.1 Gezins- en familieverbanden

Aanbeveling 1

De rechter zorgt ervoor geen zaak te behandelen waarbij als procespartij en/of overige procesdeelnemer de (vroegere) echtgenoot, (ex-)partner en/of nauwe bloed- en aanverwanten van de rechter betrokken is of zijn.

De rechter behandelt bij voorkeur geen zaken waarin ook zijn (vroegere) echtgenoot, (ex-)partner en/of nauwe bloed- of aanverwant als rechter betrokken is of is geweest.

Toelichting

Niet nader ingevuld is wat nauwe bloed- en aanverwanten zijn. Dat kan immers voor iedereen anders liggen, afhankelijk van de aard en intensiviteit van de familierelatie. Bij nauwe bloed- of aanverwanten kan bijvoorbeeld gedacht worden aan (schoon) ouders of (pleeg/stief) kinderen.

De tweede zin ziet niet alleen op situaties waarin de (vroegere) echtgenoot, (ex-)partner en/of nauwe bloed- of aanverwant in hetzelfde gerecht als rechter werkzaam is. Het wordt ook niet wenselijk geacht als de rechter zaken behandelt waarbij de (vroegere) echtgenoot, (ex-) partner en/of nauwe bloed- of aanverwant, die als rechter werkzaam is bij een ander gerecht, (inhoudelijk) betrokken is of is geweest. Gedacht kan daarbij bijvoorbeeld worden aan hoger beroepsinstanties.

NB. Ten gevolge van de HGK ontstaan veelal grotere gerechten en parketten, en daarmee een grotere kans dat naaste familie of (vroegere) partners deel gaan uitmaken van hetzelfde gerecht, de bevoegde hoger beroepsinstantie of hetzelfde arrondissementale parket. Voor het waarborgen van de onpartijdigheid in individuele zaken is er geen noodzaak om ten gevolge van de samenvoeging

to safeguard impartiality in individual cases as a result of the consolidation of courts. Yet this does not affect the ability of courts to formulate principles for professional personnel policy regarding the desirability of spouses, partners, and close relatives working in the same team, the same division, the same area of law, or the same court location. Although there is no statutory prohibition, it is considered undesirable that these persons work on the same case. After all, besides professional aspects, affective and/ or relational aspects will play a role, which may threaten impartial and independent judgment. Such policy may also pertain to situations in which a spouse or partner works at the prosecutor's office or as a lawyer in the same district. See also Recommendation 14 regarding impartiality.

van gerechten aanvullende aanbevelingen te doen. Dit laat onverlet dat de gerechten met het oog op professioneel personeelsbeleid uitgangspunten kunnen formuleren over de wenselijkheid van het werkzaam zijn van echtgenoten, partners en naaste verwanten in hetzelfde team, dezelfde afdeling, hetzelfde rechtsgebied of dezelfde locatie van het gerecht.

Weliswaar is er geen wettelijk verbod, toch wordt het niet wenselijk geacht dat deze personen aan dezelfde zaak werken.

Naast professionele zijn dan immers ook affectieve en/of relationele aspecten aanwezig, die onpartijdige en onafhankelijke oordeelsvorming kunnen bedreigen.

Zulk beleid kan ook betrekking hebben op de situatie dat sprake is van werkzaamheid van een echtgenoot of partner bij het parket of in de advocatuur in hetzelfde arrondissement. Zie met het oog op onpartijdigheid in dat verband ook aanbeveling 14.

3.2 Acquaintances

Recommendation 2

The judges will see to it that he does not hear cases in which a personal or business acquaintance is involved as a litigant.

If another party to a proceeding is a personal or business acquaintance of the judge, this could compel this judge not to hear that case.

Explanation

This recommendation distinguishes between litigants and other parties to proceedings. If another party to a proceeding is a personal or business acquaintance of the judge, this may jeopardise the impartiality of the judge under certain circumstances.

This always constitutes a reason for the judge to ask himself whether his familiarity with this other party to the proceeding and the other circumstances of the case could jeopardise his impartiality. In that case, that would constitute a reason for the judge to see to it that he does not hear the case in question.

In view of the fact that a legal entity is not a natural person, a legal entity will never be considered a personal or business acquaintance of the judge. Legal entities are generally represented by natural persons. The latter is another party to the proceeding so the second sentence may apply to him. A representative of a legal entity is in practice sometimes one and the same as the legal entity itself (for example the director). In those cases, the judge himself will generally decide within the room given him in the second sentence not to hear the case if the representative is a personal or business acquaintance of his. The recommendation leaves that room. One should note that the circumstance that the prosecutor is generally considered a business acquaintance of the judge generally does not mean that the judge cannot hear any cases in which the prosecutor is officially involved. Yet additional circumstances

3.2 Kennissenkring

Aanbeveling 2

De rechter zorgt ervoor geen zaak te behandelen waarbij als procespartij iemand uit zijn persoonlijke of zakelijke kennissenkring betrokken is.

Wanneer een overige procesdeelnemer behoort tot de persoonlijke of zakelijke kennissenkring van de rechter, kan dit deze rechter noodzaken tot het niet behandelen van die zaak.

Toelichting

In deze aanbeveling is onderscheid gemaakt tussen procespartijen en overige procesdeelnemers.

Wanneer een overige procesdeelnemer behoort tot de persoonlijke of zakelijke kennissenkring van de rechter, kan dit onder omstandigheden de onpartijdigheid van de rechter in gevaar brengen. Dit is in elk geval voor de rechter een reden om zich telkens af te vragen of, gelet op zijn bekendheid met deze overige procesdeelnemer en de overige omstandigheden van de zaak, zijn onpartijdigheid in het geding kan komen. In dat geval zal dat voor de rechter een reden zijn om er zorg voor te dragen dat hij de betrokken zaak niet behandelt.

Aangezien een rechtspersoon geen natuurlijke persoon is zal een rechtspersoon nimmer tot de persoonlijke of zakelijke kennissenkring van de rechter behoren. Een rechtspersoon pleegt te worden vertegenwoordigd door een natuurlijke persoon. Deze is een overige procesdeelnemer, zodat daarvoor de tweede zin kan gelden. Een vertegenwoordiger van een rechtspersoon is in de praktijk soms te vereenzelvigen met de rechtspersoon zelf (bijvoorbeeld de directeur).

In die gevallen zal de rechter met gebruikmaking van de in de tweede zin geboden ruimte in het algemeen zelf besluiten de zaak niet te behandelen als de vertegenwoordiger tot zijn persoonlijke

could change that. In view of the statutory regulations, this recommendation does not prevent judgment by a three-judge section of his own court of a challenge to a judge.

of zakelijke kennissenkring behoort. De aanbeveling biedt die ruimte. Opgemerkt wordt nog dat de omstandigheid dat de officier van justitie veelal behoort tot de zakelijke kennissenkring van de rechter in het algemeen niet betekent dat de rechter geen zaken kan behandelen waarbij die officier van justitie ambtshalve betrokken is. Bijkomende omstandigheden kunnen dat echter anders maken. Gelet op de wettelijke regelingen staat deze aanbeveling een beoordeling van een wrakingverzoek door een meervoudige kamer van het eigen gerecht niet in de weg.

3.3 The desirability of ancillary positions in general

Recommendation 3

Ancillary positions, to the extent that they are statutorily permitted, are nonetheless undesirable if they could prejudice the proper administration of justice concretely or harm the confidence in the Judiciary.

Explanation

This recommendation is based on the principle of ‘permitted, unless’ explained in Section 1.5. The ‘unless’ relates to the rationale of the guidelines in their totality: averting the danger or the (objectified) appearance of partiality. The formulation of this recommendation seeks to follow the norm that Article 46c(2) of the Wrra sets forth: ‘proper administration of justice or the confidence placed in the Judiciary’. As stated in Section 1.5, the criterion for assessing the desirability of the ancillary position is the (desired) integrity of the Judiciary and of those who work therein. The assessment thereof will take into account, *inter alia*, the area of law in which the judge works.

3.3 Wenselijkheid van nevenfuncties algemeen

Aanbeveling 3

Nevenfuncties, voor zover wettelijk toegestaan, zijn niettemin ongewenst wanneer de goede gang van zaken bij de rechtspraak in concreto of het in de Rechtspraak te stellen vertrouwen schade zou kunnen lijden.

Toelichting

Deze aanbeveling gaat uit van het in paragraaf 1.5 toegelichte uitgangspunt van het “geoorloofd, tenzij”. Het “tenzij” verwijst naar de ratio van de gehele leidraad: het tegengaan van het gevaar, of van de (geobjectiveerde) schijn van partijdigheid. Bij de formulering van deze aanbeveling is aansluiting gezocht bij de norm die artikel 46c lid 2 Wvra stelt: “de goede gang van zaken bij de rechtspraak of het in haar te stellen vertrouwen”. Zoals in paragraaf 1.5 vermeld, is het criterium voor de beoordeling van de gewenstheid van de nevenfunctie de (gewenste) integriteit van de Rechtspraak en van degenen die daarin werkzaam zijn. Bij de beoordeling daarvan wordt het rechtsgebied waarbinnen de rechter werkzaam is, mede in aanmerking genomen.

3.4 Ancillary positions of the judge

Recommendation 4

A judge will see to it that he does not hear cases whereby he is involved in such a way by virtue of an ancillary position that his judicial impartiality could be called into question. Ancillary positions in any event also encompass prior ancillary positions that were performed within the last three years.

The judge will see to it that his ancillary positions do not lead to him judging the same case in different instances.

The judge who performs a political ancillary position must always be aware of the fact that this may influence his impartiality.

The judge is discouraged from being a member of the Upper or Lower House of the Parliament of the Netherlands.

Explanation

The principle of these guidelines is that judicial officers are free to perform ancillary positions, unless performing them could prejudice the proper administration of justice or the confidence placed in the Judiciary. Performing ancillary positions is generally desirable: social experience is still considered indispensable for the judge to be able to do his work properly. Judges belong in the midst of society and should not withdraw to an ivory tower. All of this also contributes to preserving confidence in the judiciary. Performing an ancillary position does not have to hinder the impartiality of a judge. He must be vigilant that an ancillary position, former ancillary position, or other activity may lead to a conflict of interests, or the appearance of a conflict of interests (Judges Code NVvR 2011). It is initially up to the judge himself to assess whether his impartiality in a concrete case could be called into question due to his ancillary position.

3.4 De nevenfuncties van de rechter

Aanbeveling 4

Een rechter zorgt ervoor geen zaken te behandelen waarbij hij, uit hoofde van een nevenfunctie, zodanig betrokken is dat zijn rechterlijke onpartijdigheid ter discussie zou kunnen komen te staan. Onder nevenfuncties worden in ieder geval ook verstaan vroegere nevenfuncties die in de afgelopen drie jaar zijn vervuld.

De rechter zorgt ervoor dat zijn nevenfuncties er niet toe leiden dat hij in verschillende instanties over dezelfde zaak oordeelt.

De rechter die een politieke nevenfunctie vervult, dient zich er altijd van bewust te zijn dat dit zijn onpartijdigheid kan beïnvloeden.

Het wordt de rechter ontraden lid te zijn van de Eerste of Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Toelichting

Uitgangspunt van deze leidraad is dat het rechterlijke ambtenaren vrijstaat om nevenfuncties te vervullen, tenzij de uitoefening daarvan schadelijk kan zijn voor de goede gang van zaken in de rechtspraak of het in de Rechtspraak te stellen vertrouwen. Het vervullen van nevenfuncties in algemene zin is wenselijk: maatschappelijke ervaring wordt nog steeds als onontbeerlijk ervaren om goed te kunnen functioneren als rechter.

Rechters behoren middenin de samenleving te staan en zich niet terug te trekken in een ivoren toren. Ook dát alles draagt ertoe bij dat het vertrouwen in de rechtspraak behouden blijft. Het bekleden van een nevenfunctie behoeft de onpartijdigheid van de rechter niet in de weg te staan. Hij dient ervoor te waken dat een nevenfunctie, voormalige nevenfunctie of andere activiteit tot belangenverstrengeling of schijn van belangenverstrengeling kan leiden (Rechterscode NVvR 2011). Het is in eerste instantie de

The second paragraph of this recommendation relates, *inter alia*, to membership in a grievance or complaint committee in the district of the court where the judge is employed.

The political ancillary positions mentioned in these guidelines are primarily membership in the Lower or Upper House of Parliament, for which these Guidelines for Ancillary Positions state: '*is discouraged*'. A statutory prohibition applies to members of the Supreme Court and the Prosecutor's Office at the Supreme Court (Article 57 of the Dutch Constitution). By extension such a membership is also discouraged for other judges. This is very important in view of the division of powers. A judge must not simultaneously be a (co-)legislator. This further concerns the board of directors of a political party and membership in the European Parliament, the Provincial Council, or the City Council in the district where justice is dispensed. It may be necessary in those cases for that judge not to hear a case.

rechter zelf die dient te beoordelen of zijn onpartijdigheid in een concrete zaak door zijn nevenfunctie ter discussie kan komen te staan.

De tweede alinea van deze aanbeveling ziet onder meer op het lidmaatschap van een bezwaarschrift- of klachtencommissies in het arrondissement van het gerecht waar de rechter werkzaam is. De in deze aanbeveling genoemde politieke nevenfuncties betreffen in de eerste plaats het lidmaatschap van Tweede of Eerste Kamer, waarvan in de Leidraad nevenfuncties werd vermeld: “*wordt ontraden.*” Voor de leden van de Hoge Raad en van het parket bij de Hoge Raad geldt hier een wettelijk verbod (artikel 57 GW). In het verlengde daarvan wordt een zodanig lidmaatschap ook andere rechters ontraden. Gelet op de scheiding van machten is dat van groot belang. Een rechter moet niet tegelijk (mede)wetgever zijn. Verder gaat het hier ook over het bestuur van een politieke partij en het lidmaatschap van het Europees Parlement, de Provinciale Staten of de gemeenteraad in het arrondissement waar recht wordt gesproken. Het kan in die gevallen noodzakelijk zijn dat die rechter een zaak niet behandelt.

3.5 Additional jobs entrusted to judicial officers by statute

Recommendation 5

When exercising an additional job specifically entrusted to him by statute, a judge will avoid hearing cases in which he is involved in such a way by virtue of his primary judicial job that his judicial impartiality could be called into question.

Explanation

This recommendation is the mirror image of Recommendation 4. When performing additional jobs of judicial officers not specifically regulated by statute, the president of the court where they are employed will review the desirability thereof (see Section 1.2), including integrity reviews. In the case of statutorily regulated special tasks of judges, the review cannot make those statutory tasks impossible in advance; for example, the previously mentioned membership in notarial divisions, other disciplinary boards, complaint committees for penitentiary facilities, disciplinary tribunals for the healthcare sector, etc. In that context, the judge should also not hear a case as a member of a disciplinary board for civil-law notaries and candidate civil-law notaries whereby the topic of dispute is an agreement that also plays a role in a case in which the judge as such is or was involved. In addition to their primary job, judges may be entrusted with conducting tasks that by a special statute are reserved for, or are preferably entrusted to, ‘an officer entrusted with dispensing justice’. Additionally, more or less ‘private’ organisations also prefer to call on judges for such tasks, such as the administration of disciplinary justice.

3.5 Door de wet aan rechterlijke ambtenaren opgedragen nevenbetrekkingen

Aanbeveling 5

Een rechter vermijdt dat hij bij de uitoefening van een specifiek in de wet aan hem opgedragen nevenbetrekking zaken behandelt waarbij hij uit hoofde van zijn rechterlijke hoofdbetrekking zodanig is betrokken dat zijn rechterlijke onpartijdigheid ter discussie zou kunnen komen te staan.

Toelichting

Deze aanbeveling vormt het spiegelbeeld van aanbeveling 4. Bij het vervullen van niet specifiek in een wet geregelde nevenbetrekkingen van rechterlijke ambtenaren zal de president van het gerecht waar zij werkzaam zijn de gewenstheid daarvan toetsen (zie paragraaf 1.2), ook als het gaat om integriteitstoetsingen. Bij de wettelijk geregelde bijzondere taken van rechters kan de toetsing die wettelijke taken niet bij voorbaat onmogelijk maken; te denken valt aan het al eerder genoemde lidmaatschap van kamers voor het notariaat, raden van discipline, beklagcommissies penitentiaire inrichtingen, tuchtcolleges voor de gezondheidszorg e.d. De rechter zal evenwel in dat kader niet als lid van een kamer van toezicht over de notarissen en kandidaat-notarissen een zaak dienen te behandelen waarbij onderwerp van geschil een overeenkomst is die tevens een rol speelt in een zaak waarbij de rechter als zodanig betrokken is of is geweest. Rechters kunnen naast hun hoofdbetrekking belast zijn met het verrichten van taken die in enige bijzondere wet zijn voorbehouden aan, of bij voorkeur worden opgedragen aan, “een met rechtspraak belaste ambtenaar”. Daarnaast doen min of meer ‘private’ organisaties voor dergelijke taken eveneens bij voorkeur een beroep op rechters, bijvoorbeeld ten behoeve van tuchtrechtspraak.

3.6 Other ancillary positions

Recommendation 6

It is undesirable for a judge to act as a remunerated legal consultant.

Explanation

Acting openly or behind the scenes for payment as a consultant to third parties in a proceeding (for either one's own court or for other courts) is undesirable. The criterion of remuneration for consultation work refers in particular to the undesirability of conducting a legal consultation practice.

That does not extend to giving unremunerated legal advice to friends and acquaintances and in the context of an association. And for the sake of clarity: this recommendation does also not relate to being the chair or secretary of grievance committees, if it concerns committees outside his own district. Recommendation 3 incidentally applies to judicial officers acting as unremunerated legal consultants. That recommendation entails that such ancillary positions are undesirable if they can prejudice proper administration of justice concretely or the confidence placed in the Judiciary.

The standard is not giving legal assistance in proceedings.

This criterion is unusable since one cannot always predict ahead of time whether matters will lead to a proceeding.

The distinction is tricky between the part-time judge, to whom this recommendation applies in full, and the substitute judge, whose primary position is as a legal consultant or lawyer.

This recommendation relates to the judge who is hired for a certain number of hours per week. Other recommendations apply to substitutes (see Recommendation 17).

In connection with this recommendation and for the sake of completeness, reference is made to Article 12 of the Judiciary Act (WRO), which, from the standpoint of independence and impartiality, prohibits civil servants entrusted with dispensing

3.6 Overige nevenfuncties

Aanbeveling 6

Het is ongewenst dat een rechter optreedt als bezoldigd juridisch adviseur.

Toelichting

Optreden tegen vergoeding vóór of achter de schermen als adviseur voor derden in een procedure (zowel voor het eigen gerecht als voor andere gerechten) is ongewenst. Met het criterium van de bezoldiging van de advieswerkzaamheden wordt bedoeld op met name de ongewenstheid van het voeren van een juridische adviespraktijk.

Dat raakt dus niet aan het onbezoldigd geven van juridische adviezen in de familie- en kennissenkring en in verenigingsverband. En, ter voorkoming van misverstanden: deze aanbeveling ziet ook niet op het voorzitterschap of secretariaat van bezwarencommissies, indien het commissies betreft van buiten het eigen arrondissement. Overigens is voor het optreden door rechterlijke ambtenaren als onbezoldigd juridisch adviseur, aanbeveling 3 van toepassing. Die aanbeveling houdt in dat dergelijke nevenfuncties ongewenst zijn als daardoor de goede gang van zaken bij de rechtspraak in concreto, of het in de Rechtspraak te stellen vertrouwen schade zou kunnen lijden.

Maatstaf is niet het verlenen van juridische bijstand in procedures. Dit criterium is niet bruikbaar, omdat niet altijd vooraf kan worden overzien óf kwesties uitmonden in procedures.

Lastig is het onderscheid tussen de deeltijd-rechter, waarvoor deze aanbeveling onverkort geldt, en de rechter-plaatsvervanger die als hoofdfunctie juridisch adviseur of advocaat heeft. Deze aanbeveling ziet op de rechter die voor een bepaald aantal uren per week is aangesteld. Voor de plaatsvervanger zijn andere aanbevelingen van toepassing (zie aanbeveling 17).

In het kader van deze aanbeveling wordt voor de volledigheid nog gewezen op artikel 12 Wet RO waarin, uit het oogpunt van

justice from [...] ‘consorting in any way with parties [...] about any disputes filed on their behalf or disputes of which they know or suspect that they will be filed on their behalf’.

Recommendation 7

A judge is allowed to act as an arbiter, third party charged with giving a binding opinion, or mediator, unless this could prejudice the proper administration of justice concretely or the confidence placed in the Judiciary.

Explanation

A consequence of this recommendation, for instance, is that references or informal suggestions by a court for an arbiter, third party charged with giving a binding opinion, or mediator who is also a judge in the same court (for courts of appeal: who is also a judge in one of the district courts in the appellate district) must not occur. If the arbiter, third party charged with giving a binding opinion or mediator in question is a ‘permanent’ judge in another court, such references cannot be called into question if the litigants have a free choice from a public list of (competent) arbiters, third parties charged with giving binding opinions, or mediators that also include non-judges. The referring judge must of course always be alert to the possible undesirability of the referral for other reasons. A public statement by a judge himself (for example on his own website) in which he discloses that he is also a mediator or arbiter besides being a judge is undesirable. This does not include placing a judge on a public list of mediators.

The difference between the permissibility (under conditions) of the ancillary positions referred to in this recommendation and the undesirability of the remunerated legal consultant referred to in Recommendation 6 lies in the impartial position of an arbiter, third party charged with giving a binding opinion, or mediator. This is in contrast with the remunerated legal consultant who works gainfully for a certain party. This explicit Recommendation 7 is made anyway in connection with that distinction,

onafhankelijkheid en onpartijdigheid, wordt verboden dat met rechtspraak belaste ambtenaren [...] zich “*op enige wijze inlaten met partijen [...] over enige voor hen aanhangige geschillen of geschillen waarvan zij weten of vermoeden dat die voor hen aanhangig zullen worden*”.

Aanbeveling 7

Het is een rechter toegestaan om op te treden als arbiter, bindend adviseur of mediator, tenzij de goede gang van zaken bij de rechtspraak in concreto of het in de Rechtspraak te stellen vertrouwen, schade zou kunnen lijden.

Toelichting

Een gevolg van deze aanbeveling is bijvoorbeeld dat verwijzingen of informele suggesties daarvoor door een gerecht naar een arbiter, bindend adviseur of mediator die tevens rechter in hetzelfde gerecht is (bij gerechtshoven: die tevens rechter in een van de rechtbanken in het ressort is), achterwege dienen te blijven. Indien de betrokken arbiter/ adviseur/mediator een “vaste” rechter in een ander gerecht is, staan dergelijke verwijzingen buiten discussie indien de procespartijen een vrije keuze hebben uit een openbare lijst van (competente) arbiters, bindend adviseurs of mediators waarop ook niet-rechters voorkomen.

Vanzelfsprekend dient de doorverwijzende rechter attent te blijven op een mogelijk anderszins aanwezige onwenselijkheid van de doorverwijzing. Een publieke uiting van een rechter zélf (bijv. op een eigen website) waarin deze bekendmaakt dat hij behalve rechter ook mediator of arbiter is, is ongewenst. Hieronder wordt niet begrepen de plaatsing van een rechter op de openbare lijst van mediators.

Het verschil tussen de toelaatbaarheid (onder voorwaarden) van de in deze aanbeveling bedoelde nevenfuncties, met de in aanbeveling 6 vermelde ongewenstheid van de bezoldigd juridisch adviseur, schuilt in de onpartijdige positie van een arbiter, bindend adviseur of mediator. Dit in tegenstelling tot de bezoldigd juridisch adviseur

and notwithstanding the fact that the ancillary positions referred to here also fall within the scope of the general Recommendation 3.

The more recent developments of new commercial legal initiatives (and e-initiatives) lead to new questions regarding the acceptability of judges' participation. Besides Recommendations 4 up to and including 6, which serve as a guide to the individual judge, one must also be vigilant for confusion that may arise among the public (see also Recommendation 8).

Recommendation 8

A judge will avoid commercial additional jobs that serve a private interest and could evoke wrong associations involving the work or image of the Judiciary.

Explanation

Exercising a commercial position or activity entails that the judge participates in commerce for his own gain and in his private interest (profit motive). Such private interests must lead as little as possible to associations with the work or the image of a court as a public service tasked with impartial hearing and adjudication of cases. This encapsulates the motive of this recommendation. This recommendation does not mean that all such additional jobs are impermissible. If the rationale of this recommendation is not at issue, then there is no reason to avoid such a job. For instance, a practice as mediator or arbiter is not undesirable for a judge by definition. That is the premise of Recommendation 7. For instance, the involvement of a judge who has been a lawyer in his private pension company in itself is not dubious. Many additional jobs, for instance, in education or healthcare (being a member of the board of directors of educational institutions or hospitals, etc.) fall outside the scope of the recommendation set forth here. The standard is always whether a certain position could affect the (image of) integrity of the organisation as a whole. Recommendation 8 is written specifically

die ten eigen bate voor één bepaalde partij werkt. In verband met dat onderscheid, en niettegenstaande het feit dat de hier genoemde nevenfuncties ook vallen onder de werking van de algemene aanbeveling 3, wordt daarom toch deze expliciete aanbeveling 7 gedaan.

De meer recente ontwikkelingen van nieuwe commerciële juridische (e-)initiatieven leiden tot nieuwe vragen over de aanvaardbaarheid van deelname door rechters. Naast de aanbevelingen 4 tot en met 6, die hierin richtsnoer voor de individuele rechter zijn, dient ook te worden gewaakt voor verwarring bij het publiek die kan ontstaan (zie ook aanbeveling 8).

Aanbeveling 8

Een rechter vermijdt commerciële nevenbetrokkingen waarmee een particulier belang wordt gediend dat een verkeerde associatie met het werk of de beeldvorming van de Rechtspraak zou kunnen oproepen.

Toelichting

Het uitoefenen van een commerciële functie of activiteit houdt in dat de rechter daarmee ten eigen bate en ter wille van zijn particulier belang (winstoogmerk) deelneemt aan het handelsverkeer. Dergelijke particuliere belangen moeten zo min mogelijk geassocieerd kunnen worden met het werk of de beeldvorming van een gerecht als publieke dienst met als opdracht een onpartijdige behandeling en afdoening van zaken. Hierin schuilt het motief voor deze aanbeveling. Deze aanbeveling betekent niet dat al dergelijke nevenbetrokkingen ontoelaatbaar zijn. Als de ratio voor deze aanbeveling niet in het geding is, vervalt de reden voor het vermijden ervan. Zo is voor een rechter een praktijk als mediator of arbiter niet per definitie ongewenst. Aanbeveling 7 gaat daar ook van uit. Betrokkenheid van een rechter die advocaat is geweest bij bijvoorbeeld zijn pensioen-b.v. is op zichzelf ook niet discutabel. Ook veel nevenbetrokkingen in bijvoorbeeld het onderwijs of de gezondheidszorg (het

for judges. This recommendation of course extends to all those who are employed in the judiciary. The specifically stated provisions (Article 61 ff.) of the General State Civil Service Regulations (hereinafter: ARAR, Dutch abbreviation) also apply to court staff.

lidmaatschap van het bestuur van onderwijsinstellingen of ziekenhuizen e.d.) vallen buiten het bereik van de hier vermelde aanbeveling. Steeds is de maatstaf of een bepaalde functie afbreuk kan doen aan (het beeld van) de integriteit van de organisatie als geheel. Aanbeveling 8 is specifiek geschreven voor rechters. Uiteraard straalt deze aanbeveling af op allen die in de rechtspraak werkzaam zijn. Voor gerechtsambtenaren gelden evenwel de in het Algemeen Rijksambtenarenreglement (verder: ARAR) specifiek genoemde bepalingen (artikel 61 ARAR e.v.).

3.7 Manner of handling remuneration of additional jobs

Recommendation 9

A judge will perform additional jobs demonstrably completely outside work time. The income from that position may be kept if that is the case.

A judicial administration may agree with the person involved that an additional job will be performed completely or partially during work time because that is required in the interest of the Judiciary. In that case, agreements will be made with the person involved about the time to be spent on the additional job and the use of the associated income.

Explanation

The premise of this recommendation is that performing additional jobs will generally take place in one's own time. In practice, however, a number of additional jobs are reserved for judges, or are part of the overall tasks performed within the Judiciary. For that reason, it would be unreasonable in a number of cases to apply the main rule in full and could prevent people working in the Judiciary from accepting additional jobs. Flexibility is achieved by making agreements in that regard with the court administration or president. In order to be able to show that an additional job is being performed outside the working hours of the primary job, it is necessary for the person involved to make prior agreements with the court administration or its president about any scheduling consequences as well as about the income from performing such an additional job.

The court administration or president will thereby assume that the additional job is being performed outside working hours and that – in that context – the additional income can be kept. Making agreements ahead of time will avoid misunderstandings occurring in respect of the issue of whether a judge is performing

3.7 Wijze van omgaan met de bezoldiging van nevenbetrekkingen

Aanbeveling 9

Een rechter oefent nevenbetrekkingen aantoonbaar geheel buiten werktijd uit. Indien dat het geval is, kunnen de inkomsten daaruit worden behouden.

Een gerechtsbestuur kan met betrokkene afspreken dat een nevenbetrekking geheel of gedeeltelijk binnen de werktijd wordt uitgeoefend omdat het belang van de Rechtspraak dat vergt. In dat geval worden er met betrokkene afspraken gemaakt over de aan de nevenbetrekking te besteden tijd en de bestemming van de daaraan verbonden inkomsten.

Toelichting

Uitgangspunt bij deze aanbeveling is dat het uitvoeren van nevenbetrekkingen in beginsel plaatsvindt in eigen tijd. In de praktijk komt echter een aantal nevenbetrekkingen voor dat is voorbehouden aan rechters, dan wel deel uitmaakt van de totale taakvervulling binnen de Rechtspraak. Om die reden zou het onverkort toepassen van de hoofdregel in een aantal gevallen onredelijk uitpakken en in de Rechtspraak werkzame personen kunnen weghouden van het aanvaarden van die nevenbetrekkingen. De flexibiliteit is gevonden in het maken van afspraken daarover met het gerechtsbestuur of de president. Om te kunnen aantonen dat een nevenbetrekking buiten de werktijd van de hoofdtaak wordt uitgeoefend, is het noodzakelijk dat betrokkene vooraf afspraken maakt met het gerechtsbestuur of zijn president over de eventuele gevolgen op het terrein van inroostering, alsmede over de inkomsten van het uitvoeren van een dergelijke nevenbetrekking. Gerechtsbestuur of president neemt daarbij tot uitgangspunt dat de nevenbetrekking buiten werktijd wordt uitgeoefend en dat – samenhangend daarmee – de neveninkomsten mogen worden behouden.

his additional job outside the working hours of the primary job. This will take into account, *inter alia*, the part-time nature of the primary job, if applicable.

Het vooraf maken van afspraken voorkomt dat misverstanden ontstaan over de vraag of een rechter zijn nevenbetrekking buiten de werktijd van de hoofdtaak uitoefent. Daarbij wordt mede gelet op een eventueel deeltijdkarakter van de hoofdfunctie.

3.8 Reporting requirement in respect of current and previous additional jobs or primary jobs

Recommendation 10

A judge will report his ancillary positions to the president of the court where he is employed before accepting them if possible. If a judge has a second primary job, he will report that as well. The president will review whether the reported additional jobs and primary jobs could prejudice the proper administration of justice concretely or harm the confidence placed in the Judiciary. The judge himself will see to the registration of ancillary positions and primary jobs and the accuracy and currency of such records.

Explanation

Timely reporting and registering of ancillary positions is of essential interest for them to be known by society at large. Section 1.7 already set forth the distinction between additional jobs and ancillary positions which is of interest to this recommendation. Judicial officers are already required pursuant to Article 44 of the Wrra to report their additional jobs for review to the president of the court where they are employed.

That reporting requirement does not apply to ancillary positions that are not additional jobs. There the assessment of whether or not the ancillary position is desirable is incumbent on the practitioner himself, pursuant to the general review norm of Article 44(2) of the Wrra.

In cases of doubt of whether additional duties will affect fulfilling the position or whether an additional job or an ancillary position is involved, a discussion with the president is advisable. The reporting requirement and the assessment of additional jobs incidentally do not mean that the person involved would have to wait for formal approval by the president before accepting or performing such jobs. Article 44(5) of the Wrra sets forth the following provision in that context: *In so far as possible, the reporting will occur as soon*

3.8 Meldplicht ten aanzien van huidige en vroegere neven- dan wel hoofdbetrekkingen

Aanbeveling 10

Een rechter meldt zijn nevenfuncties zo mogelijk vóór de aanvaarding daarvan bij de president van het gerecht waar hij werkzaam is. Wanneer een rechter een tweede hoofdbetrekking heeft, meldt hij dat eveneens. De president toetst of de aangemelde neven- en hoofdbetrekkingen de goede gang van zaken bij de rechtspraak in concreto of het in de Rechtspraak te stellen vertrouwen zouden kunnen schaden. De rechter ziet zelf mede toe op (de juistheid en actualiteit van) de registratie van nevenfuncties en hoofdbetrekkingen.

Toelichting

Het (tijdig) melden en registreren van nevenfuncties is van essentieel belang voor de kenbaarheid daarvan in de samenleving. In paragraaf 1.7 is het bij deze aanbeveling van belang zijnde onderscheid tussen nevenbetrekkingen en nevenfuncties al genoemd. Rechterlijke ambtenaren zijn op grond van artikel 44 Wvra al verplicht hun nevenbetrekkingen te melden ter toetsing door de president van het gerecht waar zij werkzaam zijn. Voor nevenfuncties die geen nevenbetrekkingen zijn, geldt die plicht tot aanmelden niet. Daar ligt de beoordeling van de al of niet gewenstheid van de nevenfunctie bij de beroepsbeoefenaar zelf, voortvloeiend uit de algemene toetsingsnorm van artikel 44 lid 2 Wvra. Bij twijfel of nevenwerkzaamheden de functievervulling raken, dan wel of sprake is van nevenbetrekkingen of een nevenfunctie, verdient bespreking met de president aanbeveling. Overigens betekenen de plicht tot kennisgeving en de beoordeling van de nevenbetrekkingen niet dat betrokkene met de acceptatie of uitoefening daarvan zou moeten wachten op de formele goedkeuring van de president. Artikel 44 lid 5 Wvra bevat daarover als bepaling: *“Zo mogelijk geschiedt de kennisgeving zodra het voornemen bestaat tot het gaan vervullen van de betrekking.”* De presidenten stellen zich terughoudend op

as the intention arises to perform the job’. Presidents will adopt a reticent attitude when reviewing additional jobs. An additional job is discouraged if it entails a foreseeable risk to the image of the court or the Judiciary as a whole. If a judge is an arbiter, mediator, member of a complaint or disciplinary committee, etc., it will indeed be registered that he is active as such. When acting in this capacity, the judge involved will first and foremost be vigilant on his own initiative that he does not hear cases that could negatively influence his impartiality or integrity as a judge or cause the appearance of partiality.

When the primary jobs and/or ancillary positions are recorded in the public registers intended for that purpose, it will be avoided where possible that the addresses of the persons employed in the Judiciary and their families can be traced from such records. Article 44a(6) of the Wrra supports this.

With regard to court staff, the general rule is that their ancillary duties may not in any case be directly or indirectly related to the duties within their own department or team. Yet all of this must be seen in light of the primary position fulfilled by the court employee involved. For instance, in the case of an additional job of court staff that acts as a registrar, and therefore interacts publicly with citizens, it must be assessed whether this additional job would harm the image of the court. Examples of this would be reviewing the legal nature of the ancillary positions (legal consultant; member of a grievance, complaint, or arbitration committee, etc.). Conflicts of interest and – more generally – matters that affect the proper administration of justice must be avoided.

Recommendation 11

It is desirable that judges also report their previous primary and additional jobs to the court administration for them to be published in the register of additional jobs. This reporting requirement does not apply to primary and additional jobs

bij het toetsen van nevenbetrekkingen. Een nevenbetrekking wordt ontraden als daaruit een reëel risico voor het imago van het gerecht of van de Rechtspraak als geheel voortvloeit. Van een rechter die arbiter, mediator, lid van een klacht- of tuchtcommissie e.d. is, zal wél worden geregistreerd dát hij als zodanig actief is. Bij het optreden in deze hoedanigheid waakt de betrokken rechter in eerste instantie er zelf voor dat hij geen zaken behandelt die zijn onpartijdigheid of integriteit als rechter nadelig beïnvloeden of de schijn van partijdigheid wekken.

Bij het opnemen van de hoofdbetrekkingen en/of nevenfuncties in het daarvoor bestemde openbare register wordt waar mogelijk voorkomen dat de adressen van in de Rechtspraak werkzame personen en hun familie door die openbaarmaking kunnen worden getraceerd. Artikel 44a lid 6 Wvra biedt daarvoor steun.

Ten aanzien van gerechtsambtenaren geldt in het algemeen dat hun nevenwerkzaamheden in elk geval geen directe of indirecte relatie met de werkzaamheden binnen de eigen afdeling of het team mogen hebben.

Een en ander dient echter ook in het perspectief van de door de betrokken gerechtsambtenaar vervulde hoofdfunctie te worden gezien. Zo zal de nevenbetrekking van de gerechtsambtenaar die als griffier optreedt, en dus voor de burger openlijk naar buiten treedt, moeten worden beoordeeld op de vraag of deze nevenbetrekking het risico op imagoschade voor het gerecht meebrengt. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het toetsen van nevenactiviteiten met een juridisch karakter (juridisch adviseur, lid van een bezwaren-, beklag- of arbitragecommissie e.d.). Belangenverstrengeling en – meer in het algemeen – aantasting van de goede functionering van de Rechtspraak moeten worden voorkomen.

Aanbeveling 11

Het is gewenst dat rechters ook hun vroegere hoofd- en nevenbetrekking(en) aan het gerechtsbestuur melden ter publicatie daarvan in het register van nevenbetrekkingen. Deze

that were performed more than six years prior to this annual reporting. The premise is that the entry in the aforementioned register is updated annually.

Explanation

In view of the interests to be protected by publishing additional jobs, it goes without saying that information should be disclosed regarding the primary job that a judicial officer fulfilled before he was first appointed as a judge. This can be limited within reason. Article 44a(8) of the Wrra sets forth a period of three years after their termination during which additional jobs remain in the register. For the sake, *inter alia*, of public knowledge about these jobs, a period of six years is considered to be desirable in the framework of these guidelines. It is not necessary for the total period about which a previous primary or additional job must be reported to be longer than six years. The intention in this context is to introduce a sliding scale: the report can be updated every year to a primary or additional job that was performed until a period of six years previous to that annual report, with a maximum of six years after the judge's first appointment.

Recommendation 12

The presidents will ensure compliance with the reporting requirement of judges. If necessary, they may request that the judge demonstrate with documentation how he has applied the recommendations of these guidelines.

Explanation

This recommendation relates to both additional jobs and any (previous or current) primary jobs outside the Judiciary, to the extent that the recommendations of these guidelines apply to them.

meldingsplicht geldt niet voor hoofd- en nevenbetrekkingen die langer dan zes jaar voorafgaand aan deze jaarlijkse vermelding zijn uitgeoefend. Als uitgangspunt geldt daarbij dat jaarlijks de vermelding in het genoemde register wordt bijgewerkt.

Toelichting

Gelet op de te beschermen belangen bij het publiceren van nevenbetrekkingen ligt het voor de hand dat ook gegevens over de hoofdbetrekking die een rechterlijk ambtenaar bekleedde voordat hij voor het eerst als rechter werd benoemd, kenbaar worden gemaakt. In redelijkheid mogen daaraan grenzen worden gesteld. Artikel 44a lid 8 Wvra noemt een termijn van drie jaar gedurende welke nevenbetrekkingen geregistreerd blijven na beëindiging daarvan. Mede met het oog op de kenbaarheid voor de samenleving van deze betrekkingen wordt in het kader van deze leidraad een termijn van zes jaar als wenselijk beschouwd. Het is niet nodig dat de totale periode waarover een vroegere hoofd- of nevenbetrekking dient te worden gemeld langer is dan zes jaar. In dat kader is beoogd een glijdende schaal te introduceren: jaarlijks kan de melding worden aangepast aan een hoofd- of nevenbetrekking die werd bekleed tot een periode van zes jaar voorafgaand aan die jaarlijkse melding, met een maximum van zes jaar na de eerste benoeming tot rechter.

Aanbeveling 12

De presidenten zien toe op de naleving van de meldingsplicht van rechters. Zij kunnen daartoe van de rechter verlangen dat deze, zo nodig gedocumenteerd, aantoont hoe hij toepassing heeft gegeven aan de aanbevelingen van deze leidraad.

Toelichting

Deze aanbeveling ziet zowel op nevenbetrekkingen als op eventuele (vroegere of actuele) hoofdbetrekkingen buiten de Rechtspraak, voor zover de aanbevelingen van deze leidraad daarop betrekking hebben.

3.9 Ancillary positions of court staff

Recommendation 13

Recommendations 3, 6, 7, 9, and 10 likewise apply to court staff (within the limits of Article 61(1) of the General Public Service Regulations (ARAR, Dutch abbreviation)).

A court official will avoid exercising tasks entrusted to him that may lead to him being involved in the same case in different capacities.

Explanation

The case law of the ECHR also gives attention to the impartiality of court staff (see, for example, ECHR 21 June 2011, *Bellizzi v. Malta*, 46575/09, already mentioned in Section 1.2 of these guidelines).

Partly thanks to this case law, a number of recommendations for judges apply analogously to court staff.

Further, court officials are obliged, based on Article 61(1) of the ARAR, to report their (intended) ancillary duties to the competent authority if they may affect the interests of the service to the extent that they are related to the performance of their position. This will be assessed by or on behalf of the court administration.

In contrast to additional jobs, there is no reporting requirement for ancillary positions, as there likewise is not for judicial officers; it is up to the court staff itself to make this assessment. The fact that Recommendation 6 applies analogously has to do with the fact that they can be associated with the Judiciary by court clients and those in their environment to the same extent as judges.

One should note in respect of the second sentence of this recommendation that at least two positions exist for court staff that are provided by statute, i.e. that of secretary of the Notarial Division (Article 94(5) of the Notarial Profession Act) and that of secretary of the Bailiffs Division (Article 35(6) of the Bailiffs Act).

3.9 De nevenfuncties van gerechtsambtenaren

Aanbeveling 13

Voor de gerechtsambtenaar zijn de aanbevelingen 3, 6, 7, 9, 10 (binnen de grenzen van artikel 61 lid 1 ARAR) eveneens van toepassing.

De gerechtsambtenaar vermijdt voorts dat de uitoefening van aan hem opgedragen taken ertoe leidt dat hij in verschillende hoedanigheden bij dezelfde zaak betrokken is.

Toelichting

In de jurisprudentie van het EHRM wordt ook aandacht geschonken aan de onpartijdigheid van gerechtsambtenaren (zie bijvoorbeeld EHRM 21 juni 2011, Bellizzi v. Malta, 46575/09, reeds genoemd in paragraaf 1.2 van deze leidraad). Mede gelet daarop, is een aantal aanbevelingen voor rechters van overeenkomstige toepassing voor gerechtsambtenaren.

Voorts zijn gerechtsambtenaren op grond van artikel 61, eerste lid 1 ARAR verplicht opgave aan het bevoegd gezag te doen van hun (voorgenomen) nevenwerkzaamheden die de belangen van de dienst voor zover deze in verband staan met zijn functieervulling, kunnen raken. De beoordeling daarvan vindt plaats door of namens het gerechtsbestuur. Anders dan voor nevenbetrekkingen geldt voor nevenfuncties evenmin als voor rechterlijke ambtenaren een meldplicht; de toetsing is hier aan de gerechtsambtenaar zelf. Dat aanbeveling 6 van overeenkomstige toepassing is verklaard, heeft te maken met het feit dat zij door justitiabelen en hun omgeving in dezelfde mate als rechters kunnen worden geassocieerd met de Rechtspraak.

Met betrekking tot de tweede zin van deze aanbeveling zij opgemerkt dat voor gerechtsambtenaren ten minste twee bij wet voorgeschreven functies bestaan, te weten die van secretaris van de notariskamer (artikel 94 lid 5 Wet op het notarisambt) en die van secretaris van de kamer voor gerechtsdeurwaarders (artikel 35 lid 6 Gerechtsdeurwaarderswet).

3.10 Primary and ancillary positions of the current or former spouse, current or former partner, or close blood and other relatives

Recommendation 14

A primary or ancillary position of the current or former spouse, current or former partner, or close blood and other relatives of the judge may influence the impartiality of the judge and could compel this judge not to hear a case.

The judge whose partner or spouse is a prosecutor, lawyer, bailiff, or civil-law notary, or who otherwise professionally renders legal services, will see to it that he does not hear cases in which that partner or spouse is or has been involved by virtue of his position.

In cases where one of the litigants is the employer or employee of the judge's partner or spouse, the judge will assess whether this could prejudice his judicial impartiality.

Explanation

Recommendation 1 chiefly concerns familial relations in courts and hearing cases. Recommendation 14 gives several more concrete recommendations for a number of professional groups.

The first sentence initially expresses in very general wording that the judge should also be vigilant about possible partiality if a primary or ancillary position of his former spouse, ex-partner, or close blood or other relative is involved. In view of the general wording of the first sentence, it is not necessary to mention these persons again elsewhere in this recommendation. The second sentence was not only designed for cases over which the spouse or partner himself presides, but also cases in which that spouse or partner is or has been otherwise involved (substantively).

For instance, this could concern cases about which discussions have been conducted regarding the substance of such a case in a

3.10 De (neven)functies van de (vroegere) echtgenoot, (ex)partner of nauwe bloed- en aanverwanten

Aanbeveling 14

Een (neven)functie van de (vroegere) echtgenoot, (ex) partner of nauwe bloed- en aanverwanten van de rechter kan de onpartijdigheid van de rechter beïnvloeden en kan deze rechter noodzaken tot het niet behandelen van een zaak.

De rechter wiens partner of echtgenoot officier van justitie, advocaat, deurwaarder of notaris is, of anderszins beroepsmatig rechtsbijstand verleent, zorgt ervoor geen zaken te behandelen waarbij die partner of echtgenoot uit hoofde van zijn functie betrokken is (geweest).

Bij zaken waarin een der procespartijen de werkgever of de werknemer is van de partner of echtgenoot van de rechter zal de rechter beoordelen of dit zijn rechterlijke onpartijdigheid zal kunnen schaden.

Toelichting

In Aanbeveling 1 gaat het vooral om familierelaties in gerechten en bij de behandeling van zaken. Aanbeveling 14 geeft enkele meer concrete aanbevelingen voor een aantal beroepsgroepen.

In de eerste zin is eerst in zeer algemene bewoordingen tot uitdrukking gebracht dat de rechter ook bedacht moet zijn op mogelijke partijdigheid indien het (neven)functies van zijn vroegere echtgenoot, ex-partner, of nauwe bloed- en aanverwanten betreft. Gelet op de algemene bewoordingen van de eerste zin is het niet noodzakelijk deze personen elders in deze aanbeveling opnieuw te noemen.

Met de tweede zin is niet alleen gedacht aan zaken die de echtgenoot of partner zelf onder zich heeft, maar ook aan zaken

(work) consultation. The judge of course does not always know – for example due to professional confidentiality – what cases his spouse or partner has been involved in. It should be clear that the recommendation can only pertain to the situation in which the judge is actually aware of the aforementioned involvement of his spouse or partner.

The third sentence of this recommendation once again manifests one of the fundamental notions of the guidelines: the judge himself must first and foremost assess his own impartiality. In this context, the position that the partner holds in the company and the nature and size of that company play an important role.

waarbij die echtgenoot of partner anderszins (inhoudelijk) betrokken is (geweest).

Gedacht kan daarbij worden aan zaken waarover in een (werk) overleg inhoudelijk discussie is gevoerd. De rechter weet natuurlijk niet altijd – denk aan het beroepsgeheim – bij welke zaken zijn echtgenoot of partner betrokken is geweest. Duidelijk zal zijn dat de aanbeveling alleen betrekking kan hebben op de situatie waarin de rechter feitelijk op de hoogte is van de hiervoor genoemde betrokkenheid van zijn echtgenoot of partner.

De derde zin van deze aanbeveling brengt weer een van de grondnoties van de leidraad tot uitdrukking: de rechter moet primair zelf zijn onpartijdigheid beoordelen. Daarbij speelt de positie die de partner in het bedrijf inneemt en de aard en omvang van dat bedrijf een belangrijke rol.

3.11 Previous employment

Recommendation 15

The judge will see to it that he does not hear cases in which he has been involved by virtue of acquaintances from his previous positions.

If someone who was a client of the judge in his previous position were to act as a substantive litigant, this could compel the judge not to hear that case.

Explanation

Regardless of the substance of the previous position and regardless of the time that has elapsed, a judge must not hear any cases in which he has already been involved (substantively) in other capacities.

This could concern previous cases of his own, but also, for example, cases of a former colleague that discussed the case in question in a work consultation or cases in which the judge has played a role in the past professionally or otherwise (for instance, as an independent expert).

The second sentence sets forth a more open norm. Former clients may hinder the judge's impartiality, but this is not always the case. Much will depend on the nature of the relation in question and the period of time that has already elapsed.

One should note that clients of former office colleagues may also influence the impartiality of the judge. This requires a case-by-case consideration.

3.11 De voormalige werkkring

Aanbeveling 15

De rechter zorgt ervoor geen zaken te behandelen waarbij hij uit hoofde van zijn vorige werkkring betrokken is geweest.

Wanneer als materiële procespartij iemand optreedt die in een vorige werkkring van de rechter een cliënt van hem was, kan dit de rechter noodzaken tot het niet behandelen van die zaak.

Toelichting

Ongeacht de inhoud van de voormalige functie en ongeacht het tijdsverloop dient een rechter geen zaken te behandelen waarbij hij uit anderen hoofde reeds (inhoudelijk) betrokken is geweest. Het kan hierbij gaan om voormalige eigen zaken, maar ook om bijvoorbeeld zaken van een voormalige collega die de desbetreffende zaak in een werkoverleg heeft besproken of om zaken waarin de rechter in het verleden beroepshalve anderszins een rol heeft gespeeld (bijvoorbeeld als onafhankelijk deskundige). De tweede zin bevat een meer open norm. Voormalige cliënten kunnen aan de onpartijdigheid van de rechter in de weg staan, maar dit is niet altijd het geval. Veel zal afhangen van de aard van de desbetreffende relatie en van de inmiddels verstreken tijdsduur. Bedacht dient nog te worden dat ook cliënten van voormalige kantoorgenoten hun uitstraling kunnen hebben op de onpartijdigheid van de rechter. Dit vraagt om een afweging van geval tot geval.

3.12 Earlier involvement in a case or with parties

Recommendation 16

The judge must be aware that his impartiality may be called into question due to his previous involvement in a certain case as judge. The judge's impartiality could further be influenced if he repeatedly hears cases of the same litigant.

Explanation

The premise is that the mere circumstance that a judge has already been involved in a case is insufficient to assume partiality, but additional circumstances could change this (see: HR 15 February 2002, LJN AD4004 and ECHR 24 May 1989, NJ 1990, 627 (Hauschildt). For examples of such additional circumstances, reference is made to the following cases: ECHR 12 July 2011, Panyik v. Hungary, No. 12748/06.

Since the judge in question had recused himself in a previous case against the same party, because he had had a work relationship with that party in the past, the ECHR held that the doubt about his impartiality was objectively justified in the later case, in which that same judge had not recused himself, but was challenged by that party. ECHR 22 April 2010, Fatullayev v. Azerbaijan, No. 40984/07: Since the judge in a civil case had already passed judgment about a statement by a party, doubts about his impartiality in a criminal case that pertained, *inter alia*, to that same statement were objectively justified. In view of Administrative Law Division (ABRS, Dutch abbreviation) 17 February 1998, JB 1998, 129, one must take into account, *inter alia*, the nature and scope of applicability of the different proceedings. The ABRS does not hold it to be objectionable in that context that a judge weigh in on the decision on a review petition against the judgment that he previously passed. The ABRS (16 March 1999, JB 1999, 149) further holds that judicial impartiality is not prejudiced if the same judge hears a petition for a temporary injunction in both the objection phase and the appeal phase. Whether the same judge can pass

3.12 Eerdere bemoeienis met een zaak of met partijen

Aanbeveling 16

De rechter dient zich ervan bewust te zijn dat zijn onpartijdigheid ter discussie kan komen te staan vanwege zijn eerdere bemoeienis als rechter met een bepaalde zaak. Voorts kan de onpartijdigheid van de rechter worden beïnvloed indien hij herhaaldelijk zaken van eenzelfde procespartij behandelt.

Toelichting

Als uitgangspunt geldt dat de enkele omstandigheid dat een rechter al eerder bemoeienis heeft gehad met een zaak, onvoldoende is om partijdigheid aan te nemen, maar bijkomende omstandigheden kunnen dit anders maken (Zie: HR 15 februari 2002, LJN AD4004 en EHRM 24 mei 1989, NJ 1990, 627 (Hauschildt). Voor dergelijke bijkomende omstandigheden kan bij wijze van voorbeeld worden gewezen op de volgende zaken: EHRM 12 juli 2011, Panyik v. Hongarije, No. 12748/06. Nu de rechter in kwestie zich in een eerdere zaak tegen dezelfde partij had verschoond, omdat hij in het verleden een werkrelatie met die partij had gehad, oordeelde het EHRM dat in de latere zaak, waarin diezelfde rechter zich niet had verschoond, maar door die partij was gewraakt, de twijfel aan de onpartijdigheid objectief gerechtvaardigd was. EHRM 22 april 2010, Fatullayev v. Azerbeidzjan, No. 40984/07: Nu de rechter in een civiele zaak al over een verklaring van een partij een oordeel had gegeven, waren de twijfels aan zijn onpartijdigheid in een strafzaak die mede op diezelfde verklaring betrekking had objectief gerechtvaardigd. Gelet op ABRS 17 februari 1998, JB 1998, 129 dient onder meer gekeken te worden naar het karakter en toepassingsbereik van de verschillende procedures. De ABRS acht het in dat verband niet bezwaarlijk dat een rechter meebeeslist op een herzieningsverzoek gericht tegen de eerder mede door hemzelf gewezen uitspraak. Voorts acht de ABRS (16 maart 1999, JB 1999, 149) de rechterlijke onpartijdigheid niet geschaad indien eenzelfde

judgment on a petition for a temporary injunction as well as in the proceeding on the merits and whether impartiality can be called into question in the case on the merits seems in the ECHR case law to depend on the question of whether a judgment in the same case is involved. If only immediate measures are concerned in the temporary injunction and the pertinent legal issues have not been addressed, this does not automatically entail impairment of impartiality (cf. in particular the case law of the ECHR, such as ECHR 22 February 1996, *Bulut v. Austria*, 17358/90).

The relative division of jurisdictions means that some courts will often deal with the same litigants. For instance, the State is repeatedly a litigant in the courts of The Hague. The second sentence of this recommendation of course does not mean that these cases cannot or can no longer be heard.

rechter zowel in de bezwaarfase als in de beroepsfase een verzoek om voorlopige voorziening behandelt. Of dezelfde rechter zowel uitspraak kan doen in een verzoek om voorlopige voorziening alsook in de bodemprocedure en of dan in de bodemzaak de onpartijdigheid ter discussie staat, lijkt in de jurisprudentie van het EHRM af te hangen van de vraag of sprake is van oordelen “in the same case”. Wanneer alleen sprake is geweest van een ordemaatregel in de voorlopige voorziening en geen antwoord is gegeven op zich voordoende rechtsvragen, is niet op voorhand sprake van aantasting van de onpartijdigheid (vgl. met name de rechtspraak van het EHRM, zoals EHRM 22 februari 1996, Bulut tegen Oostenrijk, 17358/90).

De relatieve competentieverdeling brengt mee dat sommige gerechten vaak te maken hebben met dezelfde procespartijen. Zo is bij de gerechten in Den Haag de Staat herhaaldelijk procespartij. De tweede zin van deze aanbeveling betekent uiteraard niet dat deze zaken niet (meer) behandeld kunnen worden.

3.13 The substitute judge

Recommendation 17

Recommendations 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, and 16 likewise apply to the substitute judge.

Supplemental to Recommendation 10, substitute judges will also report their primary jobs to the president of the court where they are employed.

The substitute judge will see to it that he does not hear cases in which he is or has been involved by virtue of his primary position.

It is undesirable that a substitute judge act as a consultant in cases that are filed or for which there is a foreseeable possibility that they will be filed at the court to which he is assigned.

The substitute judge who is also a lawyer will see to it that he does not hear any case in which a colleague from his firm is acting or has acted as such.

Explanation

This recommendation is intended to avoid partiality of a substitute judge by previous or concurrent involvement in a certain case by virtue of his primary position.

Grouping judges in a department or team, and by extension also assigning the substitute judge to a group, is of course incumbent on the court administration. For the sake of clarity, however, it was decided to regulate this matter in this recommendation and not in Recommendation 19, which concerns the responsibility of the courts. The main rule in the principles also applies to all substitute judges, i.e. that the judge himself must be vigilant of his impartiality in every case he is to hear. Recommendation 2 of course additionally applies. Reference is made to HR 30 June

3.13 De rechter-plaatsvervanger

Aanbeveling 17

Voor de rechter-plaatsvervanger zijn de aanbevelingen 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15 en 16 eveneens van toepassing.

In aanvulling op aanbeveling 10 melden rechters-plaatsvervanger ook hun hoofdbetrekking(en) aan de president van het gerecht waar zij werkzaam zijn.

De rechter-plaatsvervanger draagt er zorg voor geen zaken te behandelen waarbij hij uit hoofde van zijn hoofdfunctie betrokken is (geweest).

Het is ongewenst dat een rechter-plaatsvervanger optreedt als adviseur in zaken die dienen, dan wel waarvan een reële mogelijkheid bestaat dat die zullen dienen, bij het gerecht waarbij hij is aangesteld.

De rechter-plaatsvervanger die tevens advocaat is zorgt er voor geen zaken te behandelen waarin één van zijn kantoorgenoten als zodanig optreedt dan wel heeft opgetreden.

Toelichting

Met deze aanbeveling wordt beoogd partijdigheid van een rechter-plaatsvervanger door eerdere of gelijktijdige bemoeienis met een bepaalde zaak vanuit de hoofdfunctie te voorkomen.

De indeling van rechters in een afdeling of team, en daarmee ook de indeling van de rechter-plaatsvervanger, is uiteraard een zaak van het gerechtshof. Uit een oogpunt van overzichtelijkheid is echter besloten dit punt in deze aanbeveling te regelen en niet in aanbeveling 19 die betrekking heeft op de verantwoordelijkheid van de rechters.

Voor alle rechters-plaatsvervanger geldt voorts de hoofdregel bij de uitgangspunten, inhoudende dat het de rechter zelf is die in

2000, NJ 2001, 316 and HR 16 November 1999, NJ 2000, 335, which respectively pertain to substitute judges who are also lawyers and substitute judges who are also prosecutors, and the incompatibilities already regulated under Article 44 of the Wrra.

elke door hem te behandelen zaak waakt over zijn onpartijdigheid. Daarnaast geldt vanzelfsprekend aanbeveling 2. Verwezen wordt nog naar HR 30 juni 2000, NJ 2001, 316 en HR 16 november 1999, NJ 2000, 335, die betrekking hebben op respectievelijk de rechters-plaatsvervanger tevens advocaat en de rechters-plaatsvervanger tevens officier van justitie, en de inmiddels in artikel 44 Wrra geregelde incompatibiliteiten.

3.14 Judicial officer in training who is also a substitute judge

Recommendation 18

All the recommendations that apply to judges apply to the judicial officer in training (RAIO, Dutch acronym) who is a substitute judge, with the understanding that, if he has another primary job, Recommendation 12 does not apply.

Explanation

Until the RAIO training programme is abolished, the provisions of the Decree for Training Judicial Officers will apply to these trainees. Since judicial officers in training (RAIO, Dutch acronym) who are also substitute judges are also employed in the Judiciary, it is logical that all the recommendations that apply to judges apply to them. Only in the (exceptional) situation where a RAIO also has another primary job would Recommendation 12 not apply. Since judges in training are considered judicial officers in accordance with the heading of Article 1(1) and under (b) of the Wrra in conjunction with Article 1(b)(8) of the WRO, no separate recommendation need be included for judges in training.

3.14 De rechterlijk ambtenaar in opleiding (raio) die rechter-plaatsvervanger is

Aanbeveling 18

Voor de raio die rechter-plaatsvervanger is, gelden alle aanbevelingen die voor rechters van toepassing zijn, met dien verstande dat wanneer hij een andere hoofdbetrekking heeft aanbeveling 12 niet van toepassing is.

Toelichting

Totdat de raio-opleiding is afgeschaft, gelden voor hen de bepalingen uit het Besluit opleiding rechterlijke ambtenaren. Omdat raio's die tevens rechter-plaatsvervanger zijn ook werkzaam zijn binnen de Rechtspraak, gelden logischerwijs voor hen alle aanbevelingen die voor rechters gelden. Slechts in de (uitzonderlijke) situatie dat een raio tevens een andere hoofdbetrekking heeft, blijft aanbeveling 12 buiten toepassing. Voor gerechtsauditeurs hoeft geen afzonderlijke aanbeveling te worden opgenomen, nu deze ingevolge artikel 1 lid 1 aanhef en onder b van de Wrra in verbinding met artikel 1 onder b sub 8 van de Wet RO zijn aan te merken als rechterlijke ambtenaren.

3.15 Recommendation to courts regarding further promotion of impartiality

Recommendation 19

Courts will see to it that attention is regularly given to impartiality and other aspects of integrity in relation to these guidelines.

The courts will see to it that individual judges, substitute judges, and court staff are able to conduct themselves in accordance with the substance and intent of these guidelines. They will all be informed of these guidelines.

Explanation

Recommendation 19 reminds the courts of their responsibility for the impartial administration of justice. The intent is to strike a balance between the necessity to keep impartiality on the agenda, and the workload and undesirable bureaucracy that that could entail. The court statute could incorporate the fact that judicial impartiality will be addressed annually. Several courts already instated integrity committees after the Guidelines for Impartiality of the Judge entered into force. It is advisable, however, that each court offer individual staff the opportunity to report their integrity issues and ask advice.

Hereby adopted on 25 June 2013 by the Chairs of the Administrations of the District Courts, Courts of Appeal, the Central Tribunal of Appeal, and the Trade and Industry Appeals Tribunal. On the same date, the Netherlands Association for the Judiciary (having heard the Membership Council on that day) also adopted the Guidelines.

These guidelines are set to enter into force on 1 January 2014. The President of and the Procurator General at the Netherlands Supreme Court and the Chair of the Administrative Law Division of the Council of State by their joint letter of 5 November 2013 (see

3.15 Aanbeveling aan de gerechten betreffende verdere bevordering van de onpartijdigheid

Aanbeveling 19

De gerechten zorgen ervoor dat met regelmaat aandacht wordt geschonken aan onpartijdigheid en andere integriteitsaspecten in relatie tot deze leidraad.

De gerechten zorgen ervoor dat de individuele rechters, rechters-plaatsvervanger en gerechtsambtenaren zich kunnen gedragen overeenkomstig de inhoud en strekking van deze leidraad. Zij worden allen geïnformeerd over deze leidraad.

Toelichting

Aanbeveling 19 wijst de gerechten op hun verantwoordelijkheid voor onpartijdige rechtspraak. Getracht is daarbij een evenwicht te vinden tussen de noodzaak om het punt van onpartijdigheid op de agenda te houden en de werkbelasting en ongewenste bureaucratie die dat zou kunnen meebrengen. In het gerechtsstatuut zou kunnen worden opgenomen dat aan de rechterlijke onpartijdigheid jaarlijks aandacht wordt geschonken. Na de inwerkingtreding van de Leidraad onpartijdigheid van de rechter zijn al door diverse gerechten integriteitscommissies ingesteld. Het verdient echter aanbeveling dat binnen elk gerecht aan individuele medewerkers de mogelijkheid wordt geboden om hun integriteitsvraagstukken aan te melden en advies te vragen.

Aldus vastgesteld op 25 juni 2013 door de voorzitters van de besturen van de rechtbanken, de gerechtshoven, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven. Op diezelfde datum heeft ook de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (gehoord de Ledenraad van die dag) de Leidraad vastgesteld.

De ingangsdatum van deze leidraad is vastgesteld op 1 januari 2014. De President van en de Procureur-Generaal bij de Hoge

appendix I*) have indicated their intention to apply the Guidelines. In that letter, they indicate a few recommendations that could lead to a more stringent or indeed a broader application for their bodies (in particular Recommendations 7, 9, and 11).

The Council for the Judiciary by letter of 14 January 2014 (see Appendix II*) has indicated that it will also declare the guidelines applicable to judicial and non-judicial members of the Council and to staff at the Office of the Council for the Judiciary, the National Management Units, the National Service Centre of the Judiciary, the SSR, and Spir-it.

These guidelines will be published on the member network of the NVvR (and potentially in the Magazine for the Judiciary (Tijdschrift voor de rechterlijke macht), Trema), as well as at www.rechtspraak.nl and www.nvvr.org.

---

* Not published in this edition.

Raad der Nederlanden en de Voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State hebben in hun gezamenlijke brief van 5 november 2013 (zie aanhangsel I*) de intentie tot toepassing van de Leidraad aangegeven. In die brief wijzen zij op enkele aanbevelingen die voor hun colleges tot een striktere of juist ruimere toepassing kunnen leiden (met name de aanbevelingen 7, 9 en 11).

De Raad voor de rechtspraak heeft bij brief van 14 januari 2014 (zie aanhangsel II*) aangegeven de leidraad ook van toepassing te verklaren op de rechterlijke en niet rechterlijke leden van de Raad en op de medewerkers van het Bureau van de Raad voor de rechtspraak, van de Landelijke Stafbureaus, van het Landelijk Dienstencentrum Rechtspraak, van SSR en van Spir-it.

De leidraad zal worden gepubliceerd op het ledennet van de NVvR (en eventueel ook in het Tijdschrift voor de rechterlijke macht, Trema), alsmede op www.rechtspraak.nl en www.nvvr.org.

---

* Niet opgenomen in deze uitgave.

Rechters voor Rechters / Judges for Judges

PO box 95959

2509 CZ The Hague

The Netherlands

info@rechtersvoorrechters.nl – info@judges4judges.nl

www.rechtersvoorrechters.nl – www.judges4judges.nl

Edited by: Tamara Trotman